

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON 5447/2002

Andrzej NOWAK

DZIAŁALNOŚĆ ROZPOZNAWCZA NA SZCZEBŁACH TAKTYCZNYCH

WARSZAWA

2002

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT DOWODZENIA – ZAKŁAD RWiWRE

AON 5447/02

Andrzej NOWAK

**DZIAŁALNOŚĆ ROZPOZNAWCZA
NA SZCZEBŁACH TAKTYCZNYCH**

WARSZAWA

2002

Druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy, zam. nr 1224/2002

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	5
1. Działalność rozpoznawcza a proces podejmowania decyzji.....	9
1.1. Synchronizacja procesu dowodzenia z działalnością rozpoznawczą.....	18
1.2. Istota informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW) w procesie dowodzenia wojskami.....	41
2. Organizowanie działań rozpoznawczych.....	72
2.1. Rola S2/G2 (komórki rozpoznawczej) w organizowaniu działań rozpoznawczych.....	72
2.2. Rola dowódcy w organizowaniu działań rozpoznawczych.....	82
3. Prowadzenie działań rozpoznawczych.....	87
3.1. Kierowanie działania mi rozpoznawczymi.....	88
3.2. Prowadzenie działań rozpoznawczych.....	91
3.3. Prowadzenie zakłócania i obrony informacyjnej.....	107
Zakończenie.....	119
Bibliografia.....	120

- Wright, J. A., & Roberts, J. A. (2000). The effects of a 12-week training programme on the physical fitness of young adults. *Physical Education and Sport Sciences for Health*, 2, 105-112.
- Wright, J. A., & Roberts, J. A. (2001). The effects of a 12-week training programme on the physical fitness of young adults. *Physical Education and Sport Sciences for Health*, 3, 105-112.
- Wright, J. A., & Roberts, J. A. (2002). The effects of a 12-week training programme on the physical fitness of young adults. *Physical Education and Sport Sciences for Health*, 4, 105-112.
- Wright, J. A., & Roberts, J. A. (2003). The effects of a 12-week training programme on the physical fitness of young adults. *Physical Education and Sport Sciences for Health*, 5, 105-112.
- Wright, J. A., & Roberts, J. A. (2004). The effects of a 12-week training programme on the physical fitness of young adults. *Physical Education and Sport Sciences for Health*, 6, 105-112.

Manuscript accepted 12 November 2004

Wprowadzenie

W każdym języku przyporządkowuje się poszczególnym wyrażeniom sens, czyli znaczenie. Różnie bywa ono określane przez logików. Nie wchodząc w szczegóły i w dyskusję, można powiedzieć, że sens wyrażenia przysługujący mu w jakimś języku jest to sposób rozumienia przypisany temu wyrażeniu przez reguły danego języka. Znaczenie wyrażenia będącego nazwą¹ nazywają niektórzy logicy pojęciem. W poniższych rozważaniach wygodnie będzie używać takiego semiotycznego sposobu określenia pojęcia.

W celu uniknięcia nieporozumień każde wyrażenie winno mieć w języku jedno znaczenie, czyli być jednoznaczne, a każda nazwa - jedno dające się jednoznacznie określić pojęcie. Z różnych względów zdarza się jednak inaczej. Istnieją wyrażenia wieloznaczne (różnoznaczne), czyli tzw. homonimy, oraz wyrażenia częściowo wieloznaczne, czyli o znaczeniach zasadniczo różnych, lecz pod pewnym względem takich samych (pojęcia analogiczne)². Wieloznaczność danego wyrazu rozpatrywanego w oderwaniu, czyli tzw. wieloznaczność potencjalna, nie jest jeszcze wadliwością logiczną, może być bowiem usunięta przez kontekst, w którym ten wyraz aktualnie występuje. Stąd nawet w języku naukowym nie dąży się za wszelką cenę do usunięcia wszystkich wyrazów potencjalnie wieloznacznych. Wywody winno się tam formułować w taki sposób, żeby różne możliwe sensy wyrazów nie odgrywały żadnej roli w ocenie poznawczych wartości całych sformułowań, a zwłaszcza w rozstrzyganiu prawdziwości wypowiedzi i waloru zawartych w nich argumentacji³. Logicznie szkodliwa jest dopiero wieloznaczność aktualna, jak np. ekwiwokacja, czyli użycie tego samego

¹ Nazwa to wyrażenie, które nadaje się na podmiot (lub orzecznik) w zdaniu prostym, inaczej mówiąc, wyrażenie, które pełni funkcję oznaczenia.

² Gdy mówi się o pojęciu analogicznym, ma się zazwyczaj na myśli właściwie nie jedno ściste pojęcie, ale wiele pojęć, nie tylko jednak związanych wspólną nazwą, lecz także stanowiących relatywną jedność zakresową, która polega na tym, że o wszystkich desygnatach pojęcia analogicznego orzeka się treść w pewnych proporcjach relatywnie taką samą, choć formalnie i zasadniczo różną. Pojęcie analogiczne różni się przeto od pojęcia mętnego, które charakteryzuje się tym, że ma nie dość ostro zdeterminowany zakres (pojęcie niejasne, czyli nieostre) lub niedostatecznie wyznaczoną treść (pojęcie niewyraźne).

³ Można nawet wskazać pewne pozytywne wartości potencjalnej wieloznaczności wyrazów. Pozwala ona zmniejszyć liczbę wyrazów w języku oraz krótko wyśłowić myśli i wnioski opierające się na podobieństwie i przenośniach.

wyrazu w jednym układzie zdań w różnych znaczeniach albo w taki sposób, że nie wiadomo, o jakie spośród potencjalnych znaczeń chodzi (o ile oczywiście poprawność sformułowania tego układu zdań wymaga takiego samego albo jednoznacznie określonego sensu). Aby zapobiec błędom ekwiwokacji i chwiejności znaczenia, należy zdawać sobie sprawę z różnych sensów, jakie mają wyrazy wieloznaczne, a więc znać poszczególne znaczenia, a nawet umieć odróżniać możliwe odcienie tych znaczeń. Taka sytuacja powstaje właśnie w odniesieniu do terminu *działalność* oraz *działanie*, które są niewątpliwie potencjalnie wieloznaczne. Niewiele przeszkadza to w języku potocznym, razi natomiast w ściśle technicznym posługiwaniu się tymi terminami. Niektórzy uważają że wieloznaczność ta istnieje tylko wtedy, gdy bierzemy pod uwagę sposób rozumienia wyrazów *działalność* oraz *działanie*. Wydaje się jednak, że wieloznaczność ta ze względu na rozmaitość ujęć potocznych i obiegowych samej teorii działalności i działań występuje nawet w jednym typie myślenia.

W celu pokazania różnych, choćby podobnych, znaczeń wyrazu *działalność* przedstawię kilka jego definicji. Da to jakby przybliżoną definicję tego terminu.

Jako przykład niech posłuży następująca: „Pod pojęciem działalności rozpoznawczej należy rozumieć zespół przedsięwzięć (działań) obejmujący zdobywanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie danych o przeciwniku i obszarze działań, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia walki lub innego rodzaju działań wojskowych”⁴. Tamże czytamy dalej: celem działalności rozpoznawczej, na każdym poziomie dowodzenia Sił Zbrojnych RP, w czasie pokoju, kryzysu i wojny jest zapewnienie kierownictwu MON, dowódcom i sztabom wiedzy o aktualnym lub potencjalnym zagrożeniu, obszarze działań i warunkach klimatyczno-atmosferycznych.

W projekcie regulaminu działań rozpoznawczych wojsk lądowych *działalność rozpoznawcza* definiowana jest jako „zespół czynności zmierzający do gromadzenia i rozpowszechnienia niezbędnej wiedzy o przeciwniku z wyłączeniem tzw. działań operacyjnych, operacyjno - rozpoznawczych (agenturalnych) w szczególności na własnym terytorium i w stosunku do obywateli własnego kraju.”

Działalność w słowniku języka polskiego⁵ określana jest: 1. «zespół czynności, działań, podejmowanych w jakimś celu, zakresie, czynny udział w czym; działanie, praca» Działalność artystyczna, dyplomatyczna, literacka, konspiracyjna, polityczna. Działalność w dzie-

⁴ Rozpoznanie wojskowe. Doktryna połączona. Szt. Gen. 1531/2001 s. 7

⁵ Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1978, tom I, s. 496

dzinie albo w zakresie czegoś. Przejawiać, podejmować, rozwinąć działalność. 2. «wpływ, oddziaływanie, rola» Działalność wulkaniczna, rafotwórcza. Działalność Słońca.

Słownik poprawnej polszczyzny⁶ konkretyzuje, że *działalność* prowadzimy w zakresie czegoś (nie: czymś) to znaczy działalność rozpoznawcza, literacka, sportowa a nie w rozpoznaniu, literaturze, sporcie. Jednocześnie określa, że *działalność* prowadzimy w celu uzyskania czegoś (nie w kierunku czegoś).

Drugim terminem jest *działanie*, które jest łączone z *działalnością* np. w projekcie regulaminu działań rozpoznawczych wojsk lądowych czytamy: "...w opracowaniu nie używa się już określenia *prowadzenia rozpoznania* które zastąpiono pojęciem *działalności rozpoznawczej*".

Natomiast *działanie* wg. słownika języka polskiego to: 1. *rzecz.* od działać zakres, zasięg, metody działania. Pobudki działania. Mieć pole do działania. Niszczące działanie morza. 2. zwykle w *lm* «walki zbrojne, ruchy wojsk» Działania wojenne. Działania zaczepne, odporne. Działania lotnictwa, czołgów.

3. *mat.* «wyznaczanie liczby *a* przedmiotu matematycznego przyporządkowanego w sposób jednoznaczny innym liczbom na podstawie określonego prawa» Działanie arytmetyczne. Działanie na liczbach.

Słownik poprawnej polszczyzny natomiast konkretyzuje, że działanie to; zakres, metoda działania; działanie czego – na co «oddziaływanie, wpływ czegoś na coś». Np. działanie elementów rozpoznawczych na obiekty.

Na podstawie przedstawionych wyżej definicji nietrudno zauważyć, że posiadają one cechy pod pewnym względem spójne. Stąd wieloznaczność tego wyrazu nie jest zupełna. Nasuwa się pytanie: jaki jest główny sens (znaczenie) wyrazu *działalność*? Odpowiedź może być następująca: wyrazem *działalność* posługujemy się, najogólniej mówiąc, dla oznaczenia pewnego rodzaju czynności (działań) podejmowanych w określonym celu.

Na zakończenie można pokusić się o zdefiniowanie „działalności rozpoznawczej”.

Działalność rozpoznawcza to zespół czynności (działań) podejmowanych w czasie pokoju, kryzysu i wojny w celu zdobycia (uzyskania) informacji (a nie tylko danych) dotyczących działalności i możliwości prowadzenia walki przez aktualnego lub potencjalnego przeciwnika, obszaru prowadzenia działań oraz warunków klimatycznych i atmosferycznych.

⁶ Słownik Poprawnej Polszczyzny, PWN, Warszawa 1980 s. 141

Przyjmując do dalszych rozważań taką definicję, należy stwierdzić, że w tej sytuacji zakres działalności rozpoznawczej (zespół czynności, działań) to nie tylko: zdobywanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie danych (informacji) o przeciwniku i obszarze działań, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia walki lub innego rodzaju działań ale także *kierowanie tymi działaniami*.

Natomiast *działania rozpoznawcze* to: czynności podejmowane w celu uzyskania, w drodze bezpośredniej obserwacji lub wykorzystania innych metod wykrywania, danych (informacji) o działaniach i środkach przeciwnika lub potencjalnego przeciwnika, albo danych meteorologicznych, hydrograficznych lub geograficznych określonego obszaru.

Graficzne przedstawienie działalności rozpoznawczej.

1. Działalność rozpoznawcza a proces podejmowania decyzji

Każdy dowódca, a w szczególności dowódca sił lądowych lub wojsk obrony terytorialnej, dowódca dywizji lub korpusu oraz dowódca oddziału i pododdziału wykonujący samodzielnie określone zadania bojowe powinien stosować, podczas dowodzenia zarówno przed jak i w czasie walki - określone zasady procesu myślowego. Proces obejmuje kolejno: określenie sytuacji, planowanie, ocenę położenia wojsk własnych i sił przeciwnika, decyzję, opracowanie planu działania, wydanie rozkazu bojowego oraz kontrolę wykonania zadań bojowych.

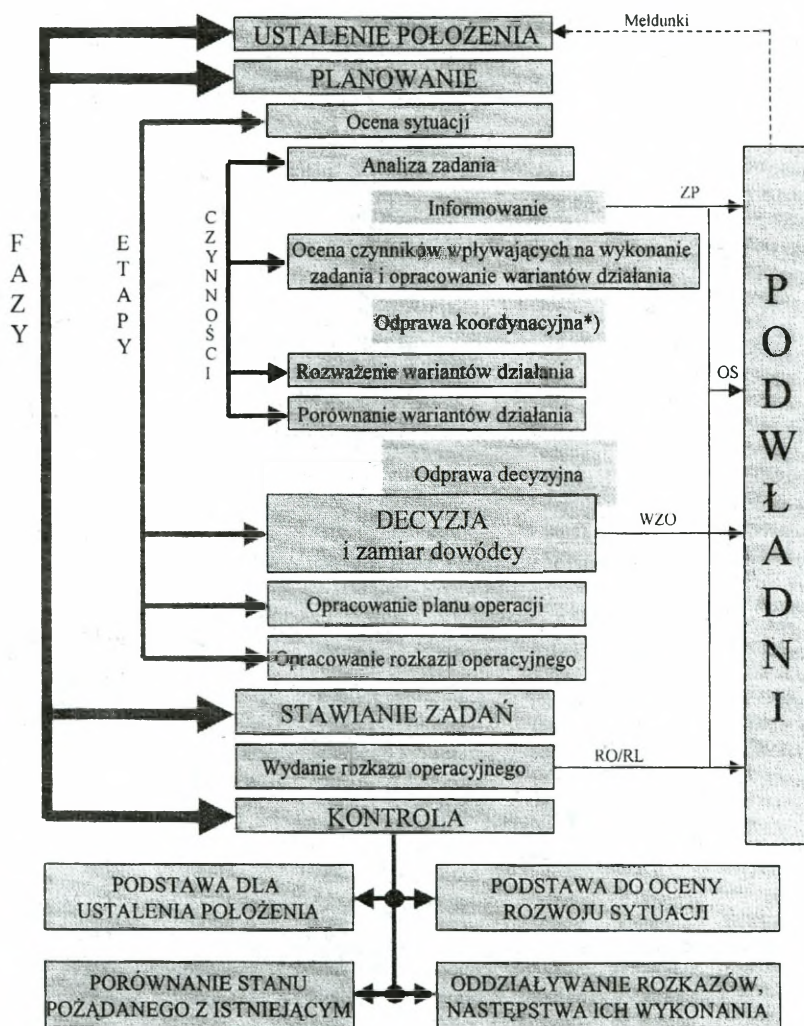
Całość przedsięwzięć związanych z dowodzeniem, realizowanych przez komórki organizacyjne i osoby funkcyjne na stanowiskach dowodzenia w ramach systemu dowodzenia, składa się na proces dowodzenia. Proces dowodzenia z operacyjnego punktu widzenia, traktuje się jako cykl decyzyjny jednakowy na wszystkich szczeblach dowodzenia, składający się z cyklicznie powtarzających się etapów i czynności. Taki ramowy układ cyklu decyzyjnego przedstawiono na rys. 1.1.

MODEL CZTEROETAPOWEGO PROCESU DOWODZENIA

Każdy proces dowodzenia (kierowania) daje się przedstawić i opisać jako dwa wzajemnie się przenikające i nakładające się na siebie elementy:

TWORZENIE PLANU oraz REALIZACJA PLANU

Tak zwanym „łącznikiem” pomiędzy tymi dwoma elementami jest decyzja, to znaczy postanowienie co do sposobu rozwiązania określonego problemu przez dowódcę. Zadaniem S2/G2 (komórki rozpoznawczej) jest więc: natychmiastowe, staranne i gruntowne przygotowanie podstaw do podjęcia decyzji przez dowódcę, a następnie, po podjęciu decyzji przez dowódcę, realizacja i koordynacja wszystkich niezbędnych przedsięwzięć, które są nieodzowne dla realizacji tej decyzji.

*) Pość, miejsce i cele odpraw koordynacyjnych określa dowódca lub szef sztabu

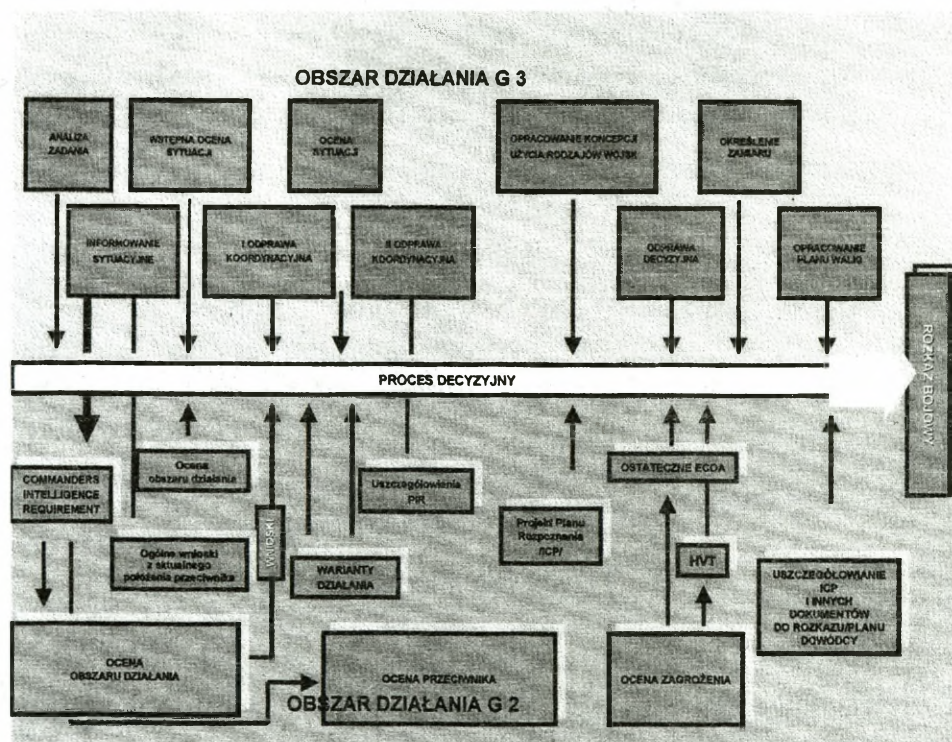
ZP - Zarządzenie przygotowawcze
OS - Orientowanie w sytuacji
WZO - Wstępne zarządzanie operacyjne
RO/RL - Rozkaz operacyjny / Logistyczny

Ramowy układ cyklu decyzyjnego Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych str. 29.

Rys. 1.1. Ramowy układ cyklu decyzyjnego

Cykl decyzyjny⁷ procesu dowodzenia to skoordynowany i powtarzający się zawsze cykl myślenia i działania na wszystkich szczeblach dowodzenia. Przebiega on w czterech podstawowych łączących się nawzajem fazach:

- Ustalenie położenia;
- Planowania;
- Stawiania zadań;
- Kontroli.

Rys. 1.2. Proces decyzyjny S2/G2

⁷ Zob. Janusz Kręciński, Metodyka pracy sekcji dowodzenia stanowiska dowodzenia oddziału i związku taktycznego, AON 5403/02, Warszawa 2002, s. 25

Punktem wyjściowym w całym cyklu zawsze jest:

USTALENIE POŁOŻENIA

Uruchomienie tego etapu następuje z chwilą otrzymania zadania, meldunku w formie prośby lub wiadomości w ramach prowadzonej stałej obserwacji i napływu informacji o sytuacji, ale także w wyniku zaistniałej i nie dającej się przewidzieć sytuacji. Przedmiotem zabiegów na tym etapie jest - w związku z poszukiwaniem wtedy odpowiednio ukierunkowanej decyzji - przede wszystkim zebranie wszystkich istotnych faktów oraz określenie czynników wywierających wpływ na daną sytuację, ich ocenę i uporządkowanie. Występują tutaj wszystkie formy pracy sztabowej umysłowej i pisemnej, z uwzględnieniem wszelkich technicznych środków pomocniczych. Tylko w nielicznych przypadkach takie sortowanie i segregowanie informacji osiągać będzie najwyższy stopień pewności, w wielu przypadkach regułą będzie to, że z powodów czasowych i dużej objętości materiału etap ten będzie musiał zostać zrealizowany zawczasu. Wielka sztuka polega więc na tym, aby w ocenie całego otoczenia właściwie zdecydować, kiedy zajdzie potrzeba zdobycia nowych informacji, a kiedy posiadana baza danych musi wystarczyć w dalszym postępowaniu.

Ustalenie sytuacji jest najczęściej zapoczątkowywane przez „Informowanie o położeniu”. Ma ono na celu poinformowanie albo dowódcy albo też odpowiedni sztab o zaistniałej sytuacji i określenie dalszego sposobu postępowania.

Faza ustalania położenia jest początkiem procesu informacyjnego przygotowania pola walki. Główne zadania jakie w tej fazie realizuje S2/G2 (komórka rozpoznawcza) na CD SD to:

- zebranie, uporządkowanie, a następnie zobrazowanie danych i informacji o położeniu i ukończeniu przeciwnika oraz jego dotychczasowych działaniach;
- zebranie i uporządkowanie informacji o otoczeniu pola walki (teren, pogoda, warunki demograficzne itp.);
- określenie braków informacyjnych, luk w wiedzy o przeciwniku i terenie;
- zebranie i uporządkowanie informacji o położeniu i realizowanych zadaniach przez potencjał rozpoznania, zakłócania i obrony wojsk własnych;
- ukierunkowanie cyklu zgodnie z zadaniami postawionymi przez dowódcę;
- wykonywanie bieżących zadań wynikających z cyklu.

W wyniku swojej pracy w fazie ustalanie położenia, S2/G2 (komórka rozpoznawcza) na CD SD sporządza wstępną ocenę rozpoznawczą, dającą jej i sztabowi niezbędne dane do dalszej pracy nad informacyjnym przygotowaniem pola walki.

Dane i informacje są pozyskiwane z wcześniej określonego wstępnie przez dowódcę rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej i zainteresowania rozpoznawczego.

Podstawę do ustalenia położenia przeciwnika stanowią meldunki wojsk w styczności, rozkazy operacyjne i komunikaty szczebla nadrzędnego, meldunki własnego potencjału rozpoznawczego (o ile były lub są w działaniu), informacje uzyskane ze sztabów sąsiadów, sił Obrony Terytorialnej, Układu Niemilitarnego, itp..

Położenie własnych sił i środków rozpoznawczych jest z kolei ustalane na podstawie meldunków od podwładnych.

Następująca bezpośrednio po tym faza to:

PLANOWANIE jest szczególnym etapem procesu dowodzenia, stawiającym wysokie wymagania przed jego realizatorami. Planowanie jest skoordynowanym i złożonym procesem sztabowym, ukierunkowanym na wypracowanie najlepszej metody wykonania postawionych zadań lub zadań możliwych do wykonania w przyszłości.

Następuje tutaj w trzech podetapach:

- ocena sytuacji;
- podjęcie decyzji;
- planowanie działania.

Punktem wyjściowym tego etapu jest „ocena sytuacji” gdzie wszystkie posiadane informacje są segregowane - oceniane - rozpatrywane pod względem ich przydatności.

Pierwszym punktem jest **analiza zadania** prowadzona przez dowódcę z udziałem szefa sztabu, S2/G2 na CD SD i Zespołu Planowania w czasie której dokonywana jest wstępna analiza i ocena rozpoznawcza posiadanych informacji o przeciwniku oraz środowisku (obszaru) pola walki i wskazanie luk w rozpoznaniu (wiedzy o przeciwniku).

Do głównych zadań S2/G2 (komórki rozpoznawczej) w tej fazie należy:

- wstępna analiza i ocena posiadanych informacji o przeciwniku;
- wstępna analiza i ocena posiadanych informacji o środowisku (obszarze) działań;
- wypracowanie wstępnej oceny rozpoznawczej;

- wypracowanie wniosków do dalszej pracy w procesie informacyjnego przygotowania pola walki (organizowania działań rozpoznawczych);
- wykonywanie bieżących zadań wynikających z cyklu rozpoznawczego.

W toku informowania operacyjnego

W trakcie **informowania operacyjnego S2/G2** (komórka rozpoznawcza) podaje ogólną sytuację przeciwnika wraz ze wstępną oceną rozpoznawczą i pierwszymi możliwymi wariantami jego działania, przeciwstawiającymi się wykonaniu zadania własnego.

Do innych zadań komórki rozpoznawczej w tej fazie należy:

- wstępne opracowanie punktu „Położenie przeciwnika, jego działania i prawdopodobne zadanie” do zarządzeń przygotowawczych;
- opracowanie zarządzenia przygotowawczego dla podległych (przydzielonych) sił i środków rozpoznawczych;
- wykonywanie bieżących zadań wynikających z cyklu.

Faza ta kończy się postawieniem zadań przez S2/G2 (na podstawie „Zasadniczych Potrzeb Informacyjnych Dowódcy” oraz wytycznych do dalszej pracy sztabu) co do dalszego przebiegu procesu informacyjnego przygotowania pola walki. Treścią tych zadań przykładowo może być: ilość wariantów działania oraz aspektów oceny zagrożenia; priorytetowe potrzeby rozpoznawcze dowódcy; terminy i forma wypracowania ocen rozpoznawczych; zakres i metody poszukiwania brakujących informacji; źródła informacji itp..

Po tej fazie do podwładnych mogą być również wysłane zarządzenia przygotowawcze.

W toku oceny czynników wpływających na wykonanie zadania i określenia wariantów działania wykonywane są zasadnicze czynności informacyjnego przygotowania pola walki związane z oceną terenu i przeciwnika i wypracowaniem wariantów jego działania.

Do głównych zadań S2/G2 (komórki rozpoznawczej) w tej fazie należy:

- ocena środowiska (obszaru) działań;
- ocena zagrożeń;
- wypracowanie możliwych wariantów działania przeciwnika;
- szczegółowe określenie potrzeb informacyjnych (Priorytetowych Potrzeb Rozpoznawczych Dowódcy);

- określenie zadań dla podległych i przydzielonych sił i środków rozpoznawczych, zakładania i obrony;
- wykonywanie bieżących zadań wynikających z cyklu.

Przedstawienie prawdopodobnych wariantów działania przeciwnika może się odbywać na **odprawie (odprawach) koordynacyjnej**. Przy czym już wcześniej opracowując warianty działań przeciwnika S2/G2 (komórka rozpoznawcza) ściśle współdziała z zespołem planowania /ZP/ opracowującym warianty działania wojsk własnych.

Następnie szef S2/G2 referuje warianty działania przeciwnika według kolejności:

- ocena środowiska (obszaru pola walki);
- teren i przeszkody terenowe;
- wpływ terenu na działanie przeciwnika;
- warunki pogodowe;
- wpływ pogody na działanie przeciwnika;
- demografia;
- infrastruktura;
- media.

Ocena wojsk przeciwnika:

- sytuacja przeciwnika;
- prawdopodobny cel, zamiar i zadania;
- warianty sposobów realizacji zadań;
- słabe i silne strony wariantu działania;
- potencjał;
- działania wykraczające poza wzorce i modele doktrynalne.

Ocena środowiska (obszaru pola walki) będzie w zasadzie taka sama w każdym z wariantów działania przeciwnika, dlatego nie ma potrzeby powtarzania jej.

Referując warianty działań przeciwnika szef S2/G2 ocenia jednocześnie prawdopodobieństwo zaistnienia każdego z nich.

Podczas porównywania możliwych wariantów działania przeciwnika ważne jest, aby do każdego z nich mieć przygotowaną kalkulację ilości sił i środków, które przeciwnik może zaangażować w walce.

O wyborze najbardziej prawdopodobnego wariantu działania strony przeciwnej decyduje zwykle szef sztabu (wariantu który będzie rekomendowany dowódcy), przy czym uwzględnia argumenty S2/G2.

Przyjęty wariant oceny zagrożenia staje się podstawą sformułowania „priorytetowych potrzeb rozpoznawczych dowódcy”, które stają się podstawą do planowania użycia sił i środków rozpoznawczych.

Priorytetowe potrzeby rozpoznawcze dowódcy formułowane są w takiej ilości, ile wariantów działania wojsk własnych przyjęto do zarekomendowania dowódcy podczas odprawy decyzyjnej.

Podczas odprawy decyzyjnej szef S2/G2 przedstawia najbardziej prawdopodobny wariant działania przeciwnika w konkretnych warunkach hydrometeorologicznych, nie pomijając wariantów alternatywnych, a w dalszej kolejności również propozycje zabezpieczenia wariantów działania własnego przez potencjał rozpoznawczy. Referuje także niezbędne zagadnienia bezpieczeństwa działań wojsk własnych wypracowanych przez podległą mu komórkę.

Referat szefa S2/G2 na odprawie decyzyjnej powinien zawierać:

- wnioski z oceny warunków terenowych i atmosferycznych;
- skład przeciwnika;
- prawdopodobny cel działań i zadanie przeciwnika;
- możliwe sposoby (warianty) działania (realizacji zadania) przez przeciwnika;
- najbardziej prawdopodobny wariant przyjęty podczas odprawy koordynacyjnej;
- silne i słabe strony wariantu;
- potencjał bojowy jakim przeciwnik może realizować zadanie;
- możliwe odstępstwa od przyjętych wzorców i modeli doktrynalnych;
- propozycje w zakresie zadań i organizacji działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej;
- wybrane problemy bezpieczeństwa wojsk.

Proces planowania sprowadza się do odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie warunki muszą być spełnione, by osiągnąć cele?
- Jaka kolejność działań daje największe prawdopodobieństwo osiągnięcia zakładanych celów?

- W jaki sposób powinny być wykorzystane siły i środki, aby w możliwie efektywny sposób rozstrzygnąć następujące po sobie walki.?

Celem procesu planistycznego jest opracowanie „Planu działania” lub cząstkowych planów. W działalności rozpoznawczej to: „Plan zbierania informacji” oraz aneksy z apendyksami.

(Szczegóły - patrz podrozdział 1.2)

Decyzja odpowiedniego dowódcy musi być konsekwencją rezultatów oceny sytuacji i na niej opiera się zamiar możliwych dalszych działań. Decyzja ta tworzy ukierunkowaną bazę wyjściową dla realizacji planowania działań i wszystkich dalszych przedsięwzięć. Decyzja oddaje więc zasadniczy zamiar dowódcy i zawiera jednocześnie podwaliny „Planów działania” nie detalizując je jednak szczegółowo.

Plan walki - oraz plany działania - ostatecznie zamykają etap planowania. Opierają się one na decyzji dowódcy i jego wytycznych w zakresie istoty planu operacyjnego nakreślanych w zarysach - najczęściej w formie graficznej - natomiast pozostałe elementy i szczegóły są opracowywane później przez S2/G2 (komórkę rozpoznawczą). Tak powstały i ostatecznie zatwierdzone przez dowódcę "Plan walki" jest podstawą do opracowania planów specjalistycznych.

W kolejnej fazie:

STAWIANIE ZADAŃ wszystkie wyniki uprzedniego planowania są doprowadzane w formie ustnej lub pisemnej do poszczególnych wykonawców.

Dowódca przenosi swoją wolę na podległy mu obszar działania, aby urzeczywistnić swój zamiar. Stawianie zadań jest realizowane w zasadzie w formie pisemnej, ale z braku czasu może być realizowane w formie ustnej.

Faza:

KONTROLI ostatecznie zamyka proces planowania, a jednocześnie kontynuuje go poprzez to, że jego wyniki mają wpływ na tworzenie nowego obrazu położenia. Kontrola służy temu aby sprawdzić efekty własnego planowania i rozkazodawstwa jak również poziom i sposób realizacji rozkazów.

1.1. Synchronizacja procesu dowodzenia z działalnością rozpoznawczą

Cykl działania zorganizowanego (cykl dowodzenia) jest schematem etapów postępowania w działaniu, czyli działaniem zorganizowanym. Nie należy jednak tego cyklu wyobrażać sobie jako ustalone raz na zawsze następstwo czasowe środków działania do osiągnięcia celu końcowego. Cykl ten, który za chwilę przedstawię, jest układem nie tyle chronologicznym, ile racjonalnym (potocznie można powiedzieć logicznym). W praktyce często okazuje się, że jedna lub wiele spośród kolejnych faz ujawnia okoliczności wskazujące na konieczność powrotu do fazy „logicznie” wcześniejszej i ponowienie tej części cyklu, która po niej racjonalnie powinna następować.

W gruncie rzeczy jest też mało istotną okolicznością, ile takich kolejnych faz się wyróżni. Można ich liczbę dość dowolnie pomniejszać, łączyć je w większe całości, lub zwiększać dzieląc je na mniejsze fragmenty. Ważne jest w tym tylko to, by nie zapomnieć o żadnym istotnym elemencie i rozumieć racjonalne związki między nimi.

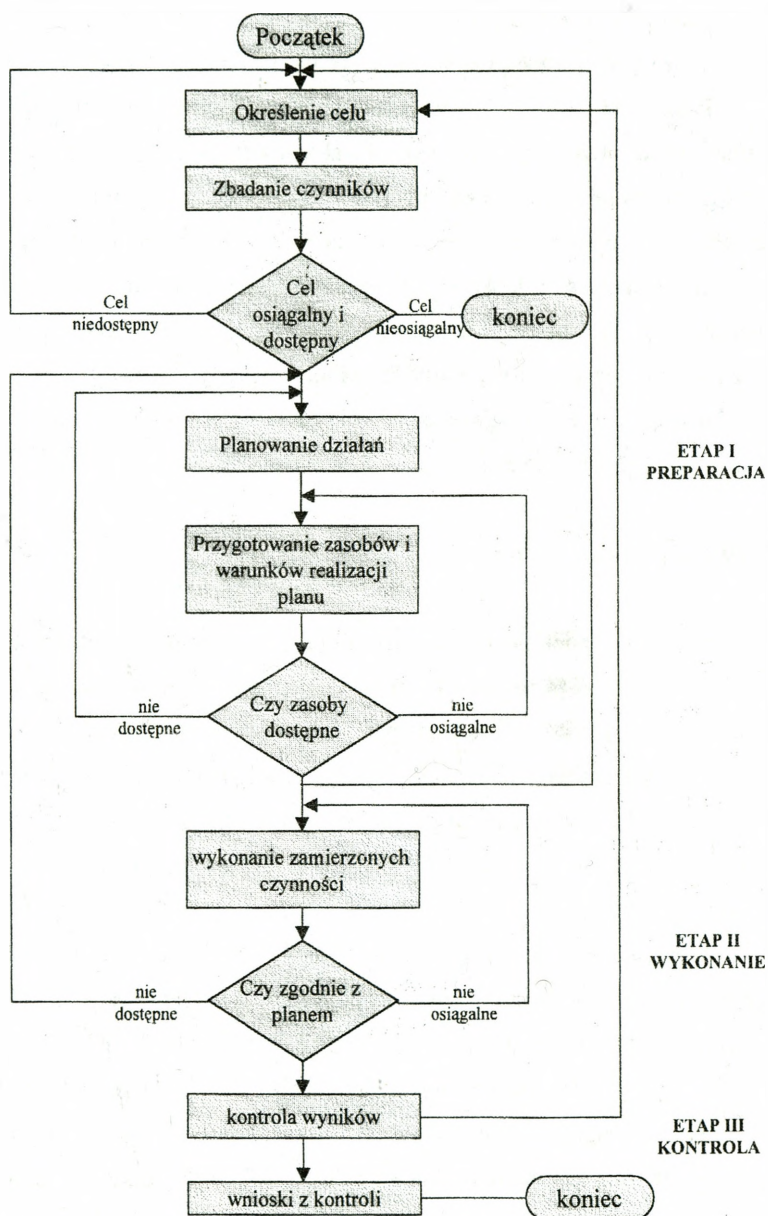
Każde działanie powinno obejmować następujące „etapy” uporządkowane według zależności następnego od poprzedniego. Każdy etap opiera się na analizie aktualnej i przewidywanej sytuacji i każdy wymaga bieżących decyzji;

- I. Etap preparacji działania;
- II. Etap realizacji działania;
- III. Etap kontroli działania.

W pierwszym etapie zwanym inaczej przygotowawczym (faza wstępna) należy:

- a) określić cel działalności rozpoznawczej;
- b) zbadać siły i środki oraz warunki, które potrzebne są do osiągnięcia celu;
- c) zaplanować działania;
- d) postawić zadania;
- e) przygotować siły i środki oraz warunki do realizacji planu (planów).

W etapie drugim, wykonawczym, (w fazie realizacji), następuje urzeczywistnienie działalności, czyli wykonanie czynności zawartych w planie (planach).

Rys. 1.3. Cykl organizacyjny

Etap trzeci, kontrolny zawiera takie czynności, jak:

- a) kontrolę wyników działalności;
- b) informacje zwrotne (wnioski) z przeprowadzonych działań.

Przedstawione etapy cyklu organizacyjnego - mogą być wykorzystywane w sferze działalności rozpoznawczej - nie mają charakteru wzorca, który powinien być bezwzględnie przestrzegany w tej postaci, w jakiej został sformułowany. Czynności ujęte w poszczególnych etapach, jak i same etapy, nie spełniają warunków zupełności i rozłączności.

W praktyce niejednokrotnie można stwierdzić nakładanie się na siebie rozmaitych czynności. Ogólnie należy stwierdzić, że postępowanie w myśl zasad cyklu organizacyjnego umożliwia bieżącą orientację, pozwala szybko rozpoznawać, ograniczać i likwidować nieprawidłowości, a przez to racjonalnie wykorzystywać siły i środki rozpoznawcze, oraz sprawnie realizować przyjęte cele i zadania.

Model cyklu działalności rozpoznawczej

Możliwość podjęcia realnych decyzji (aby w walce zbrojnej uzyskać inicjatywę) zawsze wymuszała, a w przyszłości będzie także narzucać, konieczność uzyskiwania precyzyjnych, wiarygodnych i aktualnych (danych) informacji o przeciwniku (o jego możliwościach, zamiarach i działaniach), terenie itd., bez posiadania których niemożliwe byłoby skuteczne kierowanie walką zbrojną. Potrzeba zdobywania tego rodzaju (danych) informacji stała się głównym stymulatorem wyróżnienia odrębnej dziedziny działalności wojsk, jaką jest działalność rozpoznawcza.

Wynika z tego wniosek, że działalność w sferze rozpoznania podporządkowana jest jednemu celowi - jak można lepiej poznać przeciwnika po to, aby w sposób uzasadniony organizować walkę zbrojną, zakłócanie i obronę informacyjną i we właściwym czasie reagować na zmiany sytuacji. Innymi słowami mówiąc, celem działalności rozpoznawczej jest udzielenie pomocy dowódcy, w podejmowaniu realnych i rzeczywistych decyzji w odpowiednim czasie, zapewniającym mu inicjatywę w postaci takiego przeciwdziałania, które zmusi przeciwnika do działania innego, niż by to wynikało z jego wcześniejszych planów. Dlatego istnieje realna potrzeba odpowiedniego zsynchronizowania działalności rozpoznawczej z zakłócaniem i obroną informacyjną z potrzebami dowództw organizujących walkę zbrojną / synchronizacja cykli organizacyjnych/. Uwarunkowane jest to, wzajemną zależnością działalności rozpoznawczej i walki zbrojnej.

Znaczenie rozpoznawania potencjalnego przeciwnika stale wzrasta, a zwłaszcza w warunkach postępującego zwiększenia siły uderzeniowej i ruchliwości wojsk oraz zwiększenia ich możliwości rozwijania się na dużych przestrzeniach. Przecież obecnie, jak nigdy dotąd, efektywne wykorzystanie broni rażenia celów o dużej precyzji, a także innych współczesnych środków walki, w pełni uzależnione jest od posiadania dokładnych (danych) informacji o planowanych do zwalczania obiektach przeciwnika.

Można założyć, że zadanie bojowe jest zasadniczym czynnikiem sytuacji bojowej, (który dominuje nad całokształtem działalności w sferze rozpoznania), ponieważ celem działalności rozpoznawczej jest zdobycie informacji niezbędnych do wykonania zadania (zadań) celem zakłócania i obrony będzie dezorientowanie przeciwnika w sytuacji pola walki, komplikowanie jego warunków działania i w efekcie tego zmuszenia go do podejmowania błędnych decyzji. Dlatego gruntowna znajomość i zrozumienie nakazanego zadania jest podstawowym problemem, który decyduje o kierunku wysiłku organów rozpoznawczych. Zadanie określa co należy zrobić, jakie działanie należy podjąć (forma zadania to odpowiedź na pytanie: *kto, kiedy, gdzie i co ma zrobić*); cel natomiast mówi po co dane działanie ma być wykonane, co chce się osiągnąć w jego rezultacie. Innymi słowy zadanie określa cel, ale nie drogę do jego osiągnięcia. Zadanie należy przekształcić w czyn, uwzględniając wszystkie czynniki wywierające wpływ na sytuację. Wynika z tego wniosek, że punktem wyjściowym i głównym wyznacznikiem każdego działania jest oczywiście jego cel, który z kolei jest swoistą odpowiedzią na wcześniej uświadomione sobie potrzeby.

Działalność rozpoznawcza nie może ustać nawet i w tym wypadku, gdy dana jednostka wojskowa nie otrzymała zadania, S2/G2 (komórka rozpoznawcza) powinien wówczas przewidzieć logiczne i możliwe sytuacje oraz prowadzić działalność w oczekiwaniu na konkretne zadania jakie może otrzymać w przyszłości.

W każdej działalności a szczególnie we wszystkich formach walki zbrojnej istnieją zawsze te same cztery zasadnicze zadania działalności rozpoznawczej⁸:

- pozyskiwanie (danych) informacji;
- przetwarzanie (danych) informacji;
- rozpowszechnianie (danych) informacji;
- kierowanie działalnością.

Należy zwrócić uwagę na to, że w tym samym czasie gdy odbywa się zbieranie takich czy innych (danych) informacji, jedne podlegają w tym momencie analizie, jeszcze inne roz-

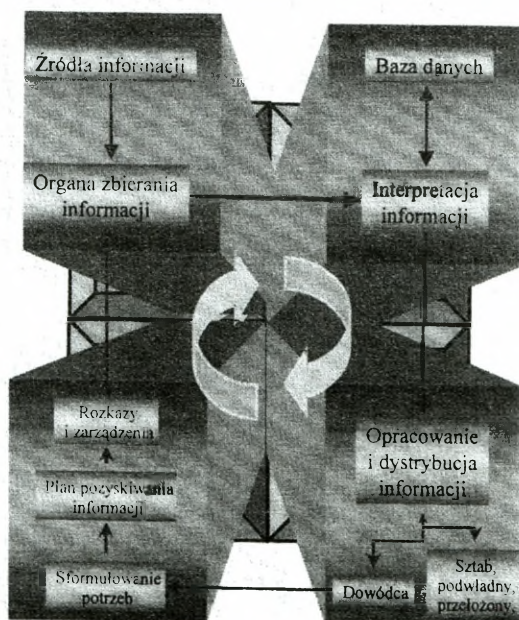
⁸ Zob. AAP-6, intelligence cycle / cykl rozpoznawczy

patruje się i ocenia, natomiast organa zbierania (danych) informacji bez przerwy prowadzą poszukiwania za nowymi (danymi) informacjami rozpoznawczymi, w tym samym czasie rozważa się w jaki sposób pozbawić przeciwnika zdobywania informacji, lub jakie informacje mu dostarczyć.

Wszystkie cztery zadania działalności rozpoznawczej S2/G2 stanowią cykl, który musi być bez przerwy prowadzony i pręźnie kierowany. Każde z nich jest niezbędne. Jeśli choć jedno zawiedzie, cały proces staje się bezwartościowy.

Zdobywanie (pozyskiwanie), (danych) informacji o przeciwniku odbywa się w warunkach ciągłego prowadzenia walki informacyjnej, polegającej na tym, że wszelkim wysiłkom rozpoznawczym jednej strony przeciwstawiane jest zakłócanie informacyjne i obrona informacyjna strony drugiej. Zakłócanie informacyjne przeciwdziała rozpoznaniu wnosząc entropię informacyjną do komunikatów rozpoznawczych i destrukcję fizyczną do ich nośników. Obrona informacyjna dąży natomiast do maksymalnego ukrycia przed działaniami rozpoznawczymi zbiorów wszelkich postaci informacji o wojskach własnych ich otoczeniu i zamiarach działania.

CYKL ROZPOZNAWCZY

Rys. 1.4. Cykl rozpoznawczy

Cechą charakterystyczną cyklu działalności rozpoznawczej - /rys. 1.4/ - jest to, że nie ma on określonego początku ani też końca. Czasokres cyklu wykracza poza ramy czasu trwania walki zbrojnej. Natomiast cała działalność w sferze działalności rozpoznawczej warunkuje się wzajemnie (przebiega równocześnie na zasadzie współzależności) i jest prowadzona zarówno w czasie pokoju jak i wojny.

Pozyskiwanie informacji

Pozyskiwanie (danych) informacji to bardzo trudny etap w cyklu, jest procesem ciągłym realizowanym w każdej sytuacji. Jego zakres jest zależny od szczebla dowodzenia prowadzącego działalność rozpoznawczą. Tym niemniej pozyskiwanie (danych) informacji jest jednym z najważniejszych przedsięwzięć na każdym szczeblu dowodzenia i wymaga od S2/G2 (komórki rozpoznawczej) dobrej organizacji pracy.

Przeciwnik dążył będzie do tego, aby uniemożliwić zdobywanie informacji odnośnie swojej działalności, sił i dyslokacji, oraz będzie ukrywał swe siły, ich rozmieszczenie i maskował wszystkie ruchy (czyli będzie prowadził zakłócanie informacyjne). Obowiązuje również u przeciwnika ścisła cenzura (obrona informacyjna), rozpowszechnianie fałszywych informacji (zakłócanie informacyjne), oraz wykonywanie szeregu zabiegów, by zmylić i wprowadzić w błąd organa rozpoznawcze przeciwnika. Czasami może stosować takie sposoby działania, które będą wydawać się nam nielogiczne. Jednym słowem przeciwnik zastosuje wszelkie środki, by wprowadzić nas w błąd. Jednocześnie będzie czynił ogromne wysiłki, by zdobyć informacje na użytek własny. Czasami również teren, (choć w mniejszym stopniu) będzie czynnikiem nieznanym. Dlatego, by pokonać wszystkie zabiegi wykonywane przez przeciwnika, a zmierzające do zachowania tajemnicy wojskowej, należy wykorzystywać wszelkie możliwe źródła i stosować wszelkie możliwe sposoby, aby zapewnić sobie ciągły dopływ pożądaných informacji.

Tworzywem pozyskiwanym w tym etapie jest informacja. Stanowi ona element łączący ze sobą wszystkie etapy cyklu. Bez informacji nie byłoby możliwe wypełnienie odpowiednią treścią działalności rozpoznawczej. Do prawidłowego działania wojsk potrzebny jest zbiór informacji o przeciwniku. Zbiór ten tworzą informacje bojowe i studyjne pochodzące ze źródeł⁹ informacji.

⁹ W AAP-6 definiowane jako: w terminologii wywiadowczej (rozpoznawczej), osoba (lub podmiot), od której (którego) można uzyskać informacje.

Źródłem informacji¹⁰, może to być osoba, rzecz lub zdarzenie, na podstawie których otrzymujemy (dane) informację rozpoznawczą. Najczęstszymi źródłami informacji będzie działalność przeciwnika, jeńcy wojenni, ludność cywilna, zdobyte dokumenty, sprzęt, wyposażenie przeciwnika, sieci łączności, emisje elektromagnetyczne, niewypały, odłamki pocisków i rakiet, różne urzędy cywilne itp..

W literaturze przedmiotu można znaleźć także inną definicję źródła informacji¹¹, dotyczy ona elementów rozpoznawczych podległych bezpośrednio danemu szczeblowi organizacyjnemu, współdziałających i sąsiadów oraz sztabów wyższych, z których dowódca określonego szczebla otrzymuje informacje rozpoznawcze oraz ludności miejscowej i stanu osobowego wojsk znajdujących się na terytorium przeciwnika.

Zbieranie informacji winno być związane z określonymi rejonami (strefami), gdzie dany związek taktyczny, oddział, pododdział, może oddziaływać własnymi środkami, lub z którego napływ (danych) informacji jest niezbędny do zapewnienia właściwego przygotowania i prowadzenia walki zbrojnej, zmierzającego do rozszerzenia rejonu (strefy), a przede wszystkim do śledzenia za wszelkiego rodzaju potencjalnymi celami i obiektami przeciwnika przegrupowującymi się w rejon oddziaływania środków ogniowych danego szczebla dowodzenia oraz rejonu przyległe. Będą to *rejon odpowiedzialności rozpoznawczej oraz zainteresowania rozpoznawczego*.

By uzyskać potrzebne informacje z takich czy innych źródeł informacji z określonych obszarów (stref) należy posiadać odpowiednią ilość organów zbierania informacji (elementów rozpoznawczych), adekwatnych do źródeł informacji (posiadających odpowiednie środki rozpoznawcze adekwatne w stosunku do źródeł).

Organa zbierania informacji to osoba, element rozpoznawczy, jednostka, lub sprzęt, który zdobywa informacje.

Organa zbierania informacji (elementy rozpoznawcze) zdobywają informację poprzez odpowiednie oddziaływanie na źródła informacji, może to być: walka, obserwacja (podśluch), wypad, zasadzka, poszukiwanie, przechwyt i namierzanie źródeł (obiektów) radioelektronicznych, studiowanie dokumentów, wzorów uzbrojenia i sprzętu bojowego oraz przesłuchiwanie jeńców, zbiegów i ludności - innymi słowy prowadzą działania rozpoznawcze.

Realizacja działalności rozpoznawczej wymaga zrozumienia uwarunkowań i zależności występujących na współczesnym i przyszłościowym polu walki oraz myślenia szerszymi

¹⁰ Synonim pojęcia „źródło danych”. Używa się wówczas, kiedy określona postać danej przetworzona została do postaci sygnału informacyjnego.

¹¹ Zob. Cz. SOCHAL, L. WIERCIŃSKI. Rozpoznanie wojskowe, Wydawn. MON. Warszawa 1975 s 216

kategoriami. Działania rozpoznawcze współdziałających wojsk mogą się zazębiać i prowadzone będą bez ścisłego przywiązania do linii rozgraniczenia i zakresu odpowiedzialności.

W działaniach rozpoznawczych organizuje się posterunki obserwacyjne (PO), przechwyty (PP) i namierzania (PN), natomiast do prowadzenia rozpoznania w ugrupowaniu przeciwnika wyznacza się: samodzielne patrole rozpoznawcze (SPR), patrole rozpoznawcze (PR), bojowe patrole rozpoznawcze (BPR), grupy wypadowe (GW), grupy specjalne (GS) i inne elementy rozpoznawcze rodzajów wojsk i służb.

Organa zbierania informacji (elementy rozpoznawcze) w czasie zbierania informacji rozpoznawczych (działań rozpoznawczych) powinny kierować się następującymi wymaganiami:

1. Musisz być w stanie przekazywać informacje. Jaką wartość przedstawiać będzie zdobyta informacja, jeśli nie będziesz się mógł nią z nikim podzielić?
2. Melduj dokładnie o wszystkich zdobytych informacjach. Działania rozpoznawcze są prowadzone w celu zdobycia informacji. Zebrane informacje nie przedstawiają żadnej wartości, jeśli nie będą przekazane dokładnie i w odpowiednim czasie. Wszystkie informacje zarówno wartościowe, jak i mało wartościowe, muszą być meldowane.
3. Określaj miejsce rozmieszczenia lub kierunek ruchu rozpoznawanych obiektów przeciwnika. W czasie działania wystrzegaj się pomyłek, aby nie podać informacji o rozmieszczeniu i ruchu wojsk własnych.
4. Utrzymuj styczność z przeciwnikiem. Zetknięcie się z rozpoznawanym przeciwnikiem jest największym niebezpieczeństwem dla organu zbierania informacji. Raz wykrytego przeciwnika nie trać z oczu.

Do realizacji zadań rozpoznawczych i szybkiego przekazywania informacji rozpoznawczych przez organa zbierania informacji (elementy rozpoznawcze) niezbędne są oprócz specjalnych środków zbierania informacji (sprzętu rozpoznawczego), specjalne rodzaje łączności, zapewniające nie zakłócony przepływ informacji do ośrodków decyzyjnych.

Przetwarzanie informacji

Napływające (dane) informacje do komórki rozpoznawczej są segregowane i przetwarzane, co wymaga: selekcjonowania, analizowania, rejestrowania (opracowania), porównania i oceny informacji oraz wyciągnięcia wniosków (rys. 1.5).

Natychmiast po otrzymaniu informacji, następuje badanie stopnia jej wartości. Dlatego, S2/G2 (lub osoba, komórka dokonujący oceny (danych) informacji) powinna rozpatrywać tę informację, według następujących pytań:

- czy informacja ta dotyczy przeciwnika, infrastruktury, pogody czy terenu działań?
- czy informacja ta jest potrzebna komuś natychmiast i jeśli tak to komu?
- czy informacja ta, posiada jakąś wartość na przyszłość?
- czy informacja ta, posiada wartość dla własnego oddziału, przełożonego czy sąsiadów?

Zbędne (dane) informacje to przeszkody w dążeniu do zwiększenia operatywności i jakości działalności rozpoznawczej. Obciążają one organa rozpoznawcze, pozbawiają je możliwości nadążania za wydarzeniami, angażują do zwiększonej pracy. Odsiew takich (danych) informacji pozwala zwiększyć operatywność procesu ich opracowania. Powstaje jednak problem; gdzie leży granica między informacją potrzebną a niepotrzebną? Dokonując analizy literatury przedmiotu i ćwiczeń, można wyciągnąć wniosek, że rozgraniczenie to wygląda różnie. Najczęściej decydującą rolę odgrywa nie specyfika sytuacji, ale osobiste cechy oceniającego lub dowódcy oraz styl ich pracy.

Kolejną czynnością jest analiza treści (danych) informacji. Treść określa przypuszczalną prawdę danej informacji. Analizę treści S2/G2 (komórka rozpoznawcza) dokonuje stawiając następujące pytania:

- czy zameldowany fakt czy wypadek jest w ogóle możliwy?
- czy informacja została skonfrontowana i porównana z informacjami uzyskanymi z innych źródeł czy organów?
- czy treść informacji zgadza się lub nie zgadza się w jakimś problemie z innymi informacjami, a szczególnie z tymi, które uznano za prawdziwe?

Jeżeli informacja przedstawia dane nie zgadzające się z innymi (danymi) informacjami uzyskanymi z innych źródeł, należy postawić pytanie, która z tych informacji będzie prawdziwa.

Wszystkie (dane) informacje po wstępnej selekcji i analizie, muszą być systematycznie sortowane, grupowane i spisywane według problemów, tak by informacje dotyczące tego samego tematu można było łatwo porównać, przestudiować i zapisać.

Aktualnie stosowane są następujące rodzaje dokumentów, w których dokonuje się zapisywanie informacji: dziennik wiadomości, mapa oceny bieżącej, kartoteki, katalogi itp..

Perspektywiczne środki zastosowane do rejestracji i zapisywania (danych) informacji muszą być na tyle wystarczające, by objęły wszystkie (dane) informacje i zezwoliły na szybkie ich wykorzystywanie przez tych, którzy je zapotrzebowali. Środki stosowane do rejestracji i zapisywania powinny także zezwolić na szybkie rozpowszechnianie informacji.

Segregowanie (danych) informacji jest sprawą bardzo ważną i skomplikowaną, aktualnie dokonuje się go manualnie, dlatego należy wprowadzić i wykorzystać do maksimum urządzenia mechaniczne i automatyczny system przetwarzania informacji.

Istotą kolejnej grupy czynności jest porównanie wydzielonych elementów wiedzy z wyodrębnioną informacją. W wyniku tego porównania, w zależności od stopnia zgodności informacji z wiedzą, formułowane są warianty poszczególnych elementów oraz całości oceny informacji (wiarygodność informacji).

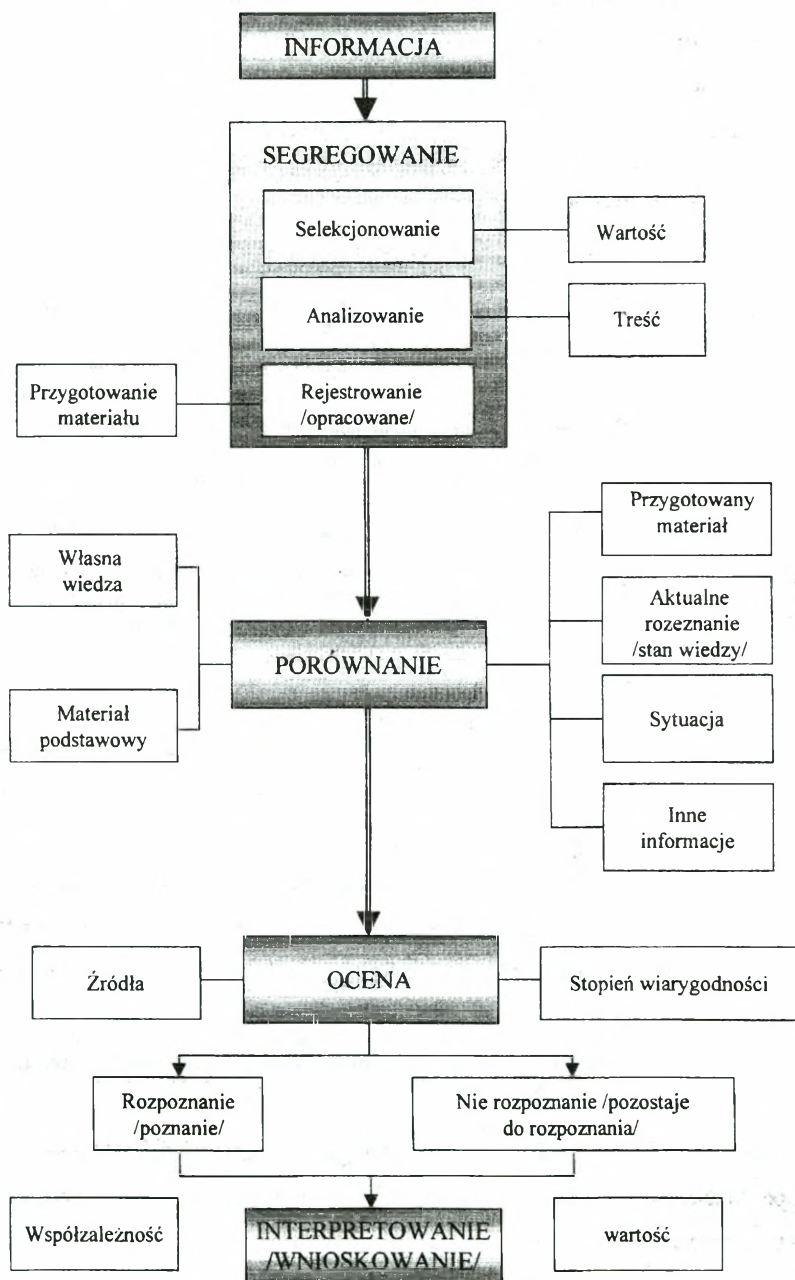
Ocena informacji polega na ustaleniu jej wiarygodności i dokładności.

Z metodycznego punktu widzenia problem ten nie jest rozwiązany, obiektywne ustalenie wartości informacji wymaga odpowiedniego oszacowania źródła informacji organu zbierania informacji oraz kanału jej przepływu pod kątem wierności przekazu.

W państwach NATO (od roku także w naszej armii) ocenę każdej informacji określa się standartowym systemem, znanym pod nazwą systemu literowo-cyfrowego. Ocenę wiarygodności, według tego systemu, oznacza się literami, od A do F, a ocenę dokładności informacji cyframi od 1 do 6.

Potrzeba szacowania informacji i organów jej pozyskiwania dostrzegana jest również w kręgach informatyków.

Ustalenie wiarygodności organów zbierania informacji umożliwiłoby określenie prawdopodobieństwa w stosunku do informacji, a przez to prawdopodobieństwa zdarzenia, o którym ta informacja mówi.

Rys. 1.5. Ocena i wykorzystanie informacji

W literaturze przedmiotu można znaleźć próby określania prawdopodobieństwa informacji. Posługiwano się wzorem Bayes'a¹², który daje możliwość uściślenia prawdopodobieństwa dowolnej hipotezy na podstawie napływających nowych informacji. Jednak prawdopodobieństwa kompletu informacji mogą być obliczone wtedy kiedy znane są wstępne prawdopodobieństwa organów zbierania informacji (elementów rozpoznawczych). Powstaje problem skąd wziąć wstępne prawdopodobieństwa?

Istniały również inne próby szacowania informacji, np. schematy Kenta¹³. Jednak na dzień dzisiejszy jest to problem wymagający dalszych badań.

Interpretacja, jest to łączenie elementów wyizolowanych w poprzednich etapach, z innymi znanymi i wiarygodnymi (danymi) informacjami, by stworzyć logiczny obraz czy hipotezę o możliwościach przeciwnika, terenie, warunkach hydrometeorologicznych itp., czy wpływie cech charakterystycznych obszaru działań na zadanie danej jednostki. W procesie tym, może być wysuniętych kilka hipotez odnośnie działalności przeciwnika. Gdy hipotezy zostaną sformułowane, powinny zostać zweryfikowane. Weryfikacja hipotez powinna polegać na ustaleniu oznak, które by wskazywały, że ta hipoteza jest prawdopodobna i wartościowa. Na podstawie hipotez można określić formę działań przeciwnika oraz przewidzieć alternatywne warianty jego przyszłych działań.

Ostatnim krokiem przy opracowaniu informacji jest wnioskowanie znaczenia jakiego wyniku na podstawie opracowanych hipotez sprawdzenia go i uznania za prawdziwe w rezultacie interpretowania. Wnioskowanie więc powinno odpowiadać na pytanie: Co określona (dana) informacja znaczy w odniesieniu do przeciwnika i obszaru działań?

Każdy z poszczególnych etapów, z uwagi na czas, może przechodzić w kolejny lub nakładać się, jednak nie kosztem skrupulatności, co prowadziłoby do błędnych wniosków, stanowiących większe niebezpieczeństwo, niż brak informacji. Nie można zapominać o stosowaniu przez przeciwnika zakłócania informacyjnego i obrony informacyjnej.

Według opisanego procesu następuje opracowanie i przedstawienie sytuacji decyzyjnej, w tym odpowiedzi, jakie nastąpiły zmiany w porównaniu z poprzednio przedstawioną sytuacją i jakiego można oczekiwać rozwoju (powstaje nowa sytuacja decyzyjna - patrz podrozdział 1.2), jest to konieczne w celu dokonania korekty wcześniej podjętej decyzji przez dowódcę oraz dokonania korekty - jeżeli zaistnieją takie potrzeby - planów zbierania informacji, zakłócania oraz obrony informacyjnej.

¹² Zob. Praca informacyjna wywiadu strategicznego. Podstawowe zasady. Sztab Generalny Zarząd II, Warszawa 1961. s.161.

¹³ Zob. Wstęp do badań operacyjnych. ASG. Warszawa 1968. s. 368

Zakładając, że w warunkach współczesnego pola walki działania bojowe będą wysoko manewrowe i będzie następował szybki rozwój wydarzeń, można sądzić, że wzrośnie też ilość (danych) informacji. Idąc dalej tym tokiem rozumowania, oceniam że wiele czasu oficerowie (komórki rozpoznawcze) oceniający informację stracą na wykonanie dokumentacji informacyjnej oraz jej rozpowszechnienie. Nasuwa się zatem pytanie: czy sprawdzi się opracowanie tych dokumentów w tej formie jaka jest przyjęta? Im więcej informacji, tym dłuższy okres opracowania; im wyższy organ dowodzenia tym później otrzyma te dokumenty, w których podawane są informacje o sytuacji jaka istniała kilka godzin wcześniej. Takie informacje w najlepszym przypadku mogą przydać się do analizy doświadczeń z działań bojowych, do celów operacyjnych takie dokumenty są niepotrzebne. Jednym ze sposobów skrócenia czasu opracowania informacji, może być wypracowanie takich form dokumentów (na zasadach sformalizowanych), aby pozwalały przekładać (dane) informacje na język maszynowy i w ten sposób zapewnić techniczne jej opracowanie np. w systemie przetwarzania informacji.

Elektroniczny system przetwarzania informacji, powinien:

- gromadzić wszystkie informacje o położeniu w odpowiednim banku /bankach informacji/ informacji;
- porównywać i aktualizować zobrazowanie sytuacji zgodnie ze zmianami w sytuacji i przebiegiem zdarzeń;
- zabezpieczać spójność i trwałość wszystkich informacji /zbiorów informacji/, znajdujących się również w rozproszonych bankach informacji;
- szybko analizować informacje umożliwiające ich dalsze przekazanie;
- przedstawić graficzny obraz sytuacji i zachodzące w niej zmiany.

Rozpowszechnianie informacji

Zdobyte i opracowane informacje są rozpowszechniane, czyli dostarczane odpowiednim użytkownikom. Zasada winno być, aby użytkownikom nie przekazywać więcej informacji, niż mogą wykorzystać.

S2/G2 (komórka rozpoznawcza) musi pamiętać, że rozpowszechnianie informacji musi dotyczyć nie tylko sztabu własnego i przełożonego ale również podwładnych i sąsiadów. Rozpowszechnianie informacji do podwładnych i sąsiadów stwarza największą trudność. Ilość czasu, jaką zwykle posiada się w czasie działań bojowych, powoduje że zanim odpowiednie

informacje dotrą do odbiorców na danym szczeblu dowodzenia, sytuacja zmieni się radykalnie. Wymagane szczegóły na szczeblach niższych, komplikują możliwości przekazywania informacji.

Dlatego przy rozpowszechnianiu informacji rozpoznawczych należy kierować się następującymi wymaganiami:

1. Informacje muszą być jak najszybciej przekazane do wiadomości tych oficerów (komórek), którzy:
 - najbardziej ich potrzebują;
 - będą w stanie dokonać odpowiedniej ich oceny, interpretacji;
 - są w stanie opracować plany dalszych poszukiwań za brakującymi informacjami;
 - będą w stanie wykorzystać otrzymane informacje;
 - i będą mogli zainicjować akcje, których będzie wymagała istniejąca sytuacja w danej chwili.
2. Sytuacje na polu walki zmieniają się bardzo szybko. W związku z tym wykorzystanie informacji musi być szybkie i dostosowane do czasu toczącej się obecnie akcji. Otrzymane informacje trzeba wykorzystywać przed tym, nim się zmieni sytuacja na polu walki.
3. Wszystkie ważne informacje, które mogą być wykorzystane przez dany pododdział, oddział ZT, powinny być rozpowszechniane w ramach danej struktury organizacyjnej. Dlatego należy bardzo szczegółowo określić ważność i pierwszeństwo przekazywania informacji, które powinny być jak najszybciej rozpowszechniane.
4. Należy również wybrać odpowiedni środek /relację, kanał przesyłania/ do rozpowszechniania informacji, by zapewnić jak najmniejsze zakłócenie ustalonego systemu łączności.
5. Rozpowszechnianie informacji powinno być w takiej formie, aby odbiorcy mieli możliwość wykorzystania tych informacji czy takich szczegółów, które ich interesują w danym momencie.

Informacje zbierane przez dowództwa wszystkich szczebli rzadko kiedy napływają w takiej ilości, by zadowolić wszystkie wymagania. Z tego powodu środki rozpoznawcze jakimi dysponuje dane dowództwo, muszą być skierowane na określone zadania rozpoznawcze, uwzględniając ważność i pierwszeństwo informacji.

Kierowanie zbieraniem informacji

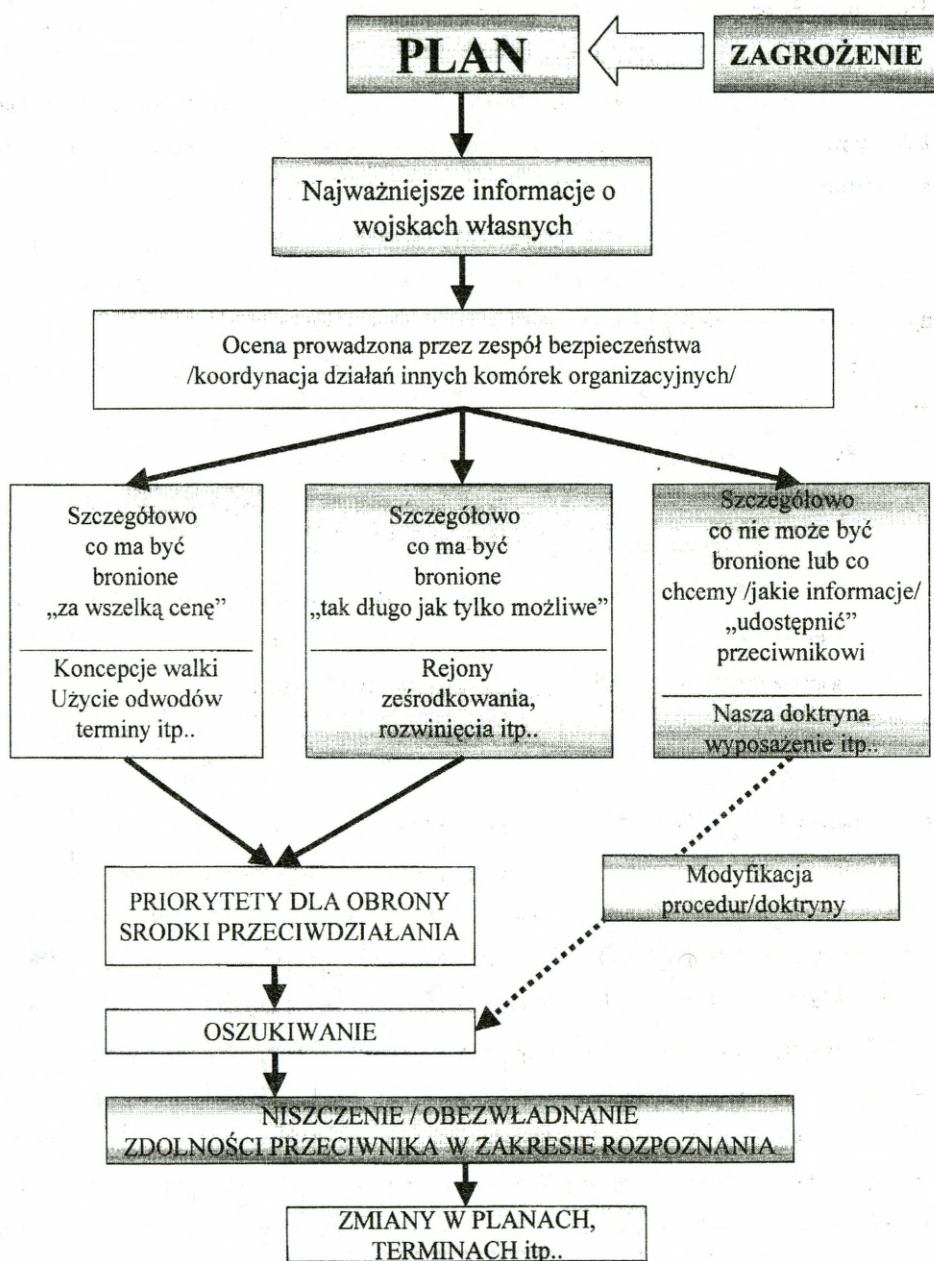
Osiągnięcie celu działalności w zakresie rozpoznania, zakłócania i obrony informacyjnej (uzyskanie pożądanej skuteczności) wymaga rozważnego planowania, celowego użycia sił i środków, elastycznego prowadzenia i dokładnej analizy uzyskanej informacji, ponieważ tylko dokładne skoordynowanie wysiłków różnych sił i środków pozwala na uzyskanie zadawalających wyników.

Dlatego, kierowanie całokształtem wysiłków zmierzających do zbierania informacji, oraz zakłócania i obrony informacyjnej musi być bardzo dynamiczne i prowadzone bez przerwy.

Kierowanie zbieraniem informacji składa się z trzech zasadniczych etapów:

1. Ustalenie jakich informacji w danej sytuacji należy szukać, jakie zakłócać i jakie bronić (zobacz rysunek: „Bezpieczeństwo działań”);
2. Opracowanie planu zbierania informacji;
3. Wydanie zadań (zarządzeń).

Pierwszym krokiem w zbierania informacji powinno być ustalenie, jakie informacje są niezbędne dla dowódcy (Priorytetowych Potrzeb Rozpoznawczych Dowódcy) w celu podjęcia decyzji, kierowania środkami rażenia i ruchem wojsk, jakie informacje należy zakłócać a jakie bronić oraz informacje wynikające z wniosków wyciągniętych przez S2/G2 (komórkę rozpoznawczą). Drugim krokiem powinno być ustalenie pierwszeństwa potrzeb niezbędnych informacji (również dla zakłócania i obrony informacyjnej). Trzecim krokiem jest znalezienie równowagi między potrzebami, a własnymi możliwościami zdobywania i zbierania informacji, zakłócania i obrony informacyjnej, by zapewnić sobie podstawy do zaangażowania odpowiednich sił i środków rozpoznawczych. Następnie należy zdecydować jakie informacje jakimi środkami powinno się zdobyć, jakie informacje zakłócić a jakie bronić i przygotować odpowiednie rozkazy i zarządzenia. Wykonanie wydanych rozkazów i zarządzeń należy ściśle nadzorować, aby zapewnić sobie dopływ właściwych informacji i to we właściwym miejscu i czasie.

Rys. 1.6. Bezpieczeństwo działań

Ustalenie „Priorytetowych Potrzeb Rozpoznawczych Dowódcy”

By ustalić jakich (danych) informacji w danej sytuacji należy szukać potrzebny jest zdrowy rozsądek i logika a przede wszystkim znajomość przeciwnika (możliwości jego działania), umiejętność przewidywania. W zakresie tym nie można ustalić żadnych reguł.

Najlepiej jest formułować *priorytetowe potrzeby rozpoznawcze* w postaci pytań. Forma pytająca pobudza do myślenia wszystkich zainteresowanych i wskazuje na ważność danych informacji dla danego dowódcy.

Stawiane pytania muszą być jasne, krótkie i sformułowane w zwięzłym i prostym języku.

Pytania te powinny skupiać się na poniższych problemach:

- jakie działanie przeciwnika może mieć najpoważniejszy wpływ na wykonanie zadania, czy na przeprowadzenie danej walki;
- jakiej należy oczekiwać następnej decyzji przeciwnika, którą można w danej chwili przewidzieć;
- jakich potrzeba informacji, by zapobiec zaskoczeniu przez przeciwnika;
- jakie informacje odnośnie przeciwnika, pogody i terenu są niezbędne by przygotować przyszłą walkę;
- jakich obiektach /celach/ są potrzebne informacje dla środków ogniowych;
- jakich informacji zgodnie z naszymi zadaniami żądają przełożeni lub sąsiedzi.

Z powyższych rozważań wynika wniosek, że *priorytetowe potrzeby rozpoznawcze* charakteryzują aktualną sytuację i siły przeciwnika. Zawierają one informacje o terenie, w którym w danym momencie działa przeciwnik i dostarczają informacji hydrograficznych i meteorologicznych, jakie potrzebuje dowódca w danej sytuacji, by wykonać powierzone mu zadanie. To znaczy, że *priorytetowe potrzeby rozpoznawcze* są tymi informacjami, których potrzebuje dany dowódca w pierwszej kolejności, w danej sytuacji, do wykonania danego zadania. A więc do *priorytetowych potrzeb rozpoznawczych* będą należały te informacje, które będą wyjaśniały skład i organizację sił przeciwnika, teren i inne informacje, które będą niezbędne do zrozumienia możliwości przeciwnika i wpływu jego możliwości na *działania* własne. Innymi słowy będą to informacje związane tak z zadaniem jakie ma wykonać dana jednostka (zgrupowanie bojowe) jak i ze sposobem wykonania, czyli możliwościami przeciwnika które zagrażają wykonaniu zadania przez daną jednostkę.

Oprócz tych informacji, jest sprawą niezbędną zbieranie innych informacji pomocniczych, będą to informacje które mogą mieć wpływ, ale które nie uniemożliwiają wykonanie zadania bez względu na sposób jego wykonania np.: mogą to być informacje o systemie numerowania pojazdów przez przeciwnika; o systemie oznakowania różnych związków rodzajów wojsk i służb itp.

Ustalając *priorytetowe potrzeby rozpoznawcze* związane z przeciwnikiem, nie należy poszukiwać czy zgadywać intencji przeciwnika, należy natomiast systematycznie szukać i zbierać fakty, które wyjawia i udowodnią takie czy inne kierunki działań przeciwnika, a wyeliminują mniej prawdopodobne.

Ale poszukiwanie informacji to tylko część pracy S2/G2. Przeciwnik też będzie poszukiwał informacji i tylko od naszej wiedzy i intuicji będzie zależało, czy zdołamy dostarczyć mu fałszywych informacji czy też nie.

Należy domniemywać, że przeciwnik będzie poszukiwał najczęściej następujących informacji:

- Możliwości i ograniczenia działalności naszych wojsk;
- Zamiar, intencje;
- Plany działań;
- Możliwości wykorzystania naszych wojsk;
- Skład, siła, dyslokacja, uzbrojenie, wyposażenie i szkolenie;
- Morale naszych wojsk;
- Informacje o systemach zaopatrzeniowych i zasileniowych;
- Wrażliwe i czułe punkty naszej działalności;
- Informacje o infrastrukturze;
- Informacje o stratach jakie będziemy ponosili w ludziach i sprzęcie;
- Informacje o swojej działalności;
- Informacje o organizacji, funkcjonowaniu, zakresach odpowiedzialności, dane personalne, źródła, metody i rezultaty uzyskiwane przez nasze organa walki informacyjnej;
- Dane biograficzne dowódców itd.

Najważniejszymi źródłami, metodami i elementami (agendami) przez które przeciwnik może czerpać informacje są:

- Obserwacja i działalność rozpoznawcza;
- Uciekinierzy i jeńcy wojenni;

- Podśluch relacji łączności;
- Dokumenty;
- Prasa, radio, telewizja, fotografie, publikacje, infostrady itp.;
- Nerozważne rozmowy;
- Agenci itp.

Przy poszukiwaniu informacji należy kierować się następującymi wymaganiami:

- jaki jest charakter informacji, która jest nam potrzebna, którą należy zakłócić czy też obronić;
- jakie posiadamy organa walki informacyjnej, które potrafiłyby daną informację dostarczyć, zakłócić czy też obronić;
- czy organa jakie posiadamy będą w stanie dostarczyć (zakłócić, obronić) nam tę informację w odpowiednim czasie;
- charakter danego organu.

Po ustaleniu jakie informacje są niezbędne, oraz selekcji organów, którym należy powierzyć to zadanie, powinno brać się pod uwagę następujące czynniki dotyczące: możliwości, stosowności, różnorodności i równowagi.

Możliwość - organ wybrany do wykonania takiego czy innego zadania musi mieć możliwość uzyskania tych informacji.

Stosowność - zadanie przydzielone danej jednostce wojskowej musi być dostosowane do zasadniczego zadania wykonywanego przez daną jednostkę.

Różnorodność - ocena zdobytych informacji wymaga, by można je było porównać z informacjami, uzyskanymi z innych źródeł i z innych organów.

Równowaga - zadania zbierania informacji winny w miarę możliwości być równomiernie rozłożone na wszystkie organa. W porównaniu z poprzednio wymienionymi czynnikami, równowaga nie należy do czynników zasadniczych.

Aby wyselekcjonować adekwatne organa zdobywania, (zakłócania i obrony informacyjnej) S2/G2 (komórka rozpoznawcza) powinien współpracować ściśle z S3/G3 /zespołem/ i innymi szefami rodzajów wojsk i służb /zespołami/. Ponadto należy zadbać o to, by nie przeciążać jednych organów zbyt wieloma zadaniami. Jednakże należy pamiętać o tym, by poszukiwaną informację, szukać więcej niż jednym organem zbierania informacji oraz „dostarczać” przeciwnikowi informacje poprzez różne źródła i różnorodne działania.

Opracowanie „planu zbierania informacji”

By zapobiec jakimkolwiek pomyłkom i nieporozumieniom S2/G2 (komórka rozpoznawcza) powinien przygotować *plan zbierania informacji*.

W planie, winna być zawarta analiza niezbędnych informacji, a następnie określony schemat zbierania informacji.

Plan zbierania informacji opracowywany jest w formie tabelarycznej. Zasadnicze części planu obejmują:

- zadania rozpoznania;
- podział zadań między siły i środki wyznaczone do ich realizacji;
- rejony i punkty zainteresowania z których pozyskiwane będą informacje;
- terminy zdobywania informacji rozpoznawczych;
- wykaz jednostek przeciwnika podlegających rozpoznaniu.

Załącznikiem do tego planu jest mapa sytuacyjna komórki S2/G2. W czasie walki S2/G2 /zespół/ może ograniczać swój plan do analizy myślowej, a następnie do podjęcia decyzji o określonym działaniu.

Bez względu na sposób opracowania planu S2/G2 (komórka rozpoznawcza) musi pracować w myśl logicznego cyklu problemów:

- analiza podstawowych czynników niezbędnych informacji rozpoznawczych;
- kto może dostarczyć te informacje;
- rozkazy czy zarządzenia do organów zbierania informacji;
- miejsce i czas gdzie mają być przesłane zdobyte informacje.

By plan zbierania informacji był efektywny, należy przez cały czas nadzorować wszystkie wysiłki zmierzające do zbierania informacji. S2/G2 (komórka rozpoznawcza) musi gruntownie znać wszystkie środki, które ma w dyspozycji, a które są przeznaczone do zdobywania (zbierania) informacji. Musi także znać wszystkie źródła informacji oraz rodzaje informacji, jakie każdy z tych środków czy źródeł jest w stanie zdobyć i dostarczyć. Musi on rozumieć zadanie swego związku, by mógł zapewnić dostarczenie takich informacji, które są niezbędne do osiągnięcia powodzenia. S2/G2 (komórka rozpoznawcza) musi mieć gruntowną wiedzę odnośnie taktyki, organizacji i charakteru działań przeciwnika.

W planowaniu przedsięwzięć zakłócania i obrony informacyjnej szczególną rolę odgrywa znajomość systemu rozpoznania przeciwnika oraz znajomość czynnych i biernych zabiegów, zmierzających do zachowania tajemnicy służbowej. Chodzi tu przede wszystkim o

znajomość organizacji rozpoznania przeciwnika, posiadanych - przez niego środków rozpoznania, stosowanej techniki rozpoznania oraz znajomość zasad prowadzenia akcji sabotażowych i dywersyjnych oraz koordynacji metod i procedur wprowadzenia przeciwnika w błąd i kierowanie zabiegami zakłócania i obrony informacyjnej w czasie walki.

Podstawę do planowania zakłócania i obrony informacyjnej stanowią: aktualne zadanie bojowe jednostki oraz ocena przeciwrozpoznawcza.

Plany zakłócania i obrony informacyjnej są opracowywane zazwyczaj w formie tabelarycznej; dopuszcza się również formę opisową. Bez względu na formę graficzną tych planów, obejmuje one:

- etapy lub okresy działań bojowych;
- rodzaje, przedsięwzięć zakłócania i obrony informacyjnej;
- sposoby ich realizacji;
- organa odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych przedsięwzięć;
- uwagi dotyczące współdziałania organów rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej z innymi elementami dowodzenia i walki.

Rozkazy i zarządzenia

Po opracowaniu planów (niekiedy nawet w trakcie opracowywania) następuje opracowanie i przekazanie rozkazów, zarządzeń, aneksów, apendyksów, dla organów rozpoznawczych lub organów zakłócania lub obrony informacyjnej. W wyniku przeprowadzonej analizy istniejącej rzeczywistości, można stwierdzić istnienie trzech form przekazywania zadań. Najbardziej usystematyzowaną z nich stanowią dokumenty bojowe przekazywane organom rozpoznawczym. Inną formą są rozkazy dla organów zdobywania informacji, są to rozkazy krótkie, zwarte, zawierające najważniejsze dla wykonawcy wymogi i ustalenia. Trzecią wreszcie formą wynikającą z ustaleń planu zbierania informacji są ustalenia dokonane z oficerami rodzajów wojsk i służb. Forma ta nie ma najczęściej stałego układu. Opiera się na problemach, co do których trzeba przyjąć określoną postawę, aby znalazły one pożądane rozwiązanie. Zatem polega ona, zarówno na nakazaniu innej komórce zrealizowania określonych przedsięwzięć, jak i po prostu przyjęciu przez adresatów określonych zobowiązań w ramach swoich obowiązków instrukcyjno - regulaminowych.

Jest to o tyle ciekawe, że w działalności rozpoznawczej często następuje wyłamywanie się z istniejących i stosowanych rozwiązań, które najogólniej wynikają z hierarchicznych zależności występujących w strukturach organizacyjnych sił i środków walki. Jeżeli jakieś źródło zbierania informacji nie dostarczy wszystkich żądanych informacji, oficer rozpoznawczy winien natychmiast wydać odpowiednie zarządzenia (zadania), czy złożyć zapotrzebowanie do innych jednostek, by brakujące informacje otrzymać. Podobna sytuacja może mieć miejsce w czasie prowadzenia zakłócania i obrony informacyjnej. Konieczność zbierania ciągle nowych, ważnych informacji rozpoznawczych, oraz prowadzenia zakłócania i obrony informacyjnej zmusza każdego oficera rozpoznawczego do ciągłej korekty planów.

Zgodnie z przyjętymi procedurami dowodzenia podwładny może otrzymać zadanie bojowe w formie zarządzenia przygotowawczego (ZP), wstępnego zarządzenia operacyjnego (WZO) lub rozkazu operacyjnego, który jest dokumentem rozkazodawczym.¹⁴

Proces „Informacyjnego Przygotowania Pola Walki” zaznacza swoją obecność w tej fazie procesu dowodzenia głównie poprzez to, że zasila informacyjnie poszczególne punkty rozkazu operacyjnego (WZO). I tak, w punkcie 1. **SYTUACJA** daje dane do podpunktu 1a **Położenie przeciwnika**. Jego treść jest co prawda dość ogólna, ogranicza się bowiem do za-sygnalizowania składu przeciwnika, jego rozmieszczenia i przypuszczalnego zamiaru. Odsyła również do właściwego załącznika (aneksu B), w którym znajduje się rozwinięcie sytuacji przeciwnika.

Aneksami tymi zazwyczaj są „**Rozpoznanie**” i „**Walka radioelektroniczna**”. Ponadto mogą wystąpić takie aneksy jak: „**Działania psychologiczne**”, „**Bezpieczeństwo – zakłócanie i obrona informacyjna**”.

Podstawowe znaczenie ma jednak aneks „**Rozpoznanie**” i to on zawiera najwięcej danych z procesu IPPW¹⁵. Już w pierwszym punkcie „Położenie przeciwnika” ujmuje się wszystkie dane i informacje, które nie znalazły się w podpunkcie 1a rozkazu operacyjnego, czyli:

- skład, położenie, ugrupowanie i dotychczas realizowane zadanie;
- poniesione straty;
- przyszłe zadanie, cel działania i zamiar;
- możliwe warianty przyszłego działania.

¹⁴ Organizacja dowodzenia....cz. III...op. cit., s. 38.

¹⁵ IPPW – Intelligence Preparation of the Battlefield – Informacyjne Przygotowanie Pola walki.

Oceny rozpoznawcze oraz inne dane będące wynikiem procesu IPPW nie mieszczące się w tym punkcie, mogą być rozwinięte w załącznikach (apendyksy) do Aneksu B”.

Podstawowe apendyksy to:

- Wojska przeciwnika;
- Teren i warunki pogodowe;
- Bezpieczeństwo.

Przyjmuje się, że apendyksy mogą mieć formę tekstową, graficzną lub tekstowo – graficzną.

Apendyks „**Wojska przeciwnika**” zawiera: doktrynę przeciwnika, zasady i sposoby prowadzenia działań taktycznych oraz operacyjnych, wszelkie zmiany w sposobach walki zaobserwowane w dotychczasowym działaniu a nie ujęte w zasadach teoretycznych, sposoby wykorzystania nowych rodzajów uzbrojenia i systemów walki, ogólną dotychczasową sytuację przeciwnika z podziałem na rodzaje wojsk. W formie graficznej opracowuje się: strukturę organizacyjną oraz skład przeciwnika (identyfikator), wzorce doktrynalne, ocenę rozpoznawczą.

1.2. Istota Informacyjnego Przygotowania Pola Walki w procesie dowodzenia wojskami

Częścią składową cyklu decyzyjnego jest proces IPPW (Informacyjnego Przygotowania Pola Walki) przeprowadzany (realizowany) na wszystkich szczeblach dowodzenia, funkcjonujący w przestrzeni walki np.:

Dowódca dywizji - planując działania w przyszłym rejonie obrony wymaga:

- określenia przeszkód terenowych które mogą być wykorzystane do organizacji własnego działania;
- określenia prawdopodobnych dróg podejścia przeciwnika do tych przeszkód;
- określenia prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika;
- ustalenie wrażliwych miejsc w usytuowaniu przeciwnika i jego możliwościach.¹⁶

Musi również wiedzieć jak teren i pogoda będzie wpływać na wykorzystanie posiadanych odwodów w wypadku włamania się przeciwnika w głąb obrony oraz identyfikację ważnych symptomów demaskujących przyszłe działanie przeciwnika.

Dowódca bz - planując działania np., blokujące połączone z przeczesywaniem w rejonie zurbanizowanym ocenia czy podjęte przez niego działania przyspieszą powstawanie niepokojów w nakazanym rejonie działania, a jeżeli tak to czy przyjęte ugrupowanie batalionu umożliwia szybkie reagowanie na zmianę sytuacji.

Dowódca kcz - zastanawiając się jaki skutek spowoduje ostrzelanie kolumny przeciwnika, będzie analizował czy przeciwnik się rozproszy, a jeśli tak to w jakim kierunku będzie odchodził. Efektem tej analizy będzie znalezienie sposobu w jaki należy ugrupować pododdział w celu odcięcia mu drogi odwrotu.

Pojedynczy żołnierz na stanowisku ogniowym - zastanawiając się jak przeciwnik będzie działał, gdy zostanie ostrzelany przez niego z zajmowanego stanowiska ogniowego, jaki jest poziom wyszkolenia żołnierzy przeciwnika oraz jak teren i warunki atmosferyczne będą wpływały na ich działanie.

¹⁶ W tej grupie przedsięwzięć ustalane są również pożądane wskazania dotyczące zdobywania informacji, zakładania informacyjnego oraz obrony informacyjnej.

ELEMENTY SKŁADOWE PROCESU IPPW

S2/G2 (komórka rozpoznawcza) - dokonując charakterystyki pola bitwy - ocenia teren, pogodę, infrastrukturę, demografię, cyberprzestrzeń, widmo elektromagnetyczne łącząc to wszystko w jedną zintegrowaną przestrzeń pola walki rys. 1.7.

IPPW można określić jako ciągły, cykliczny proces ściśle połączonych ze sobą pojedynczych faz wchodzących w skład oceny sytuacji przeprowadzanej przez dowódcę i sztab i powiązanych przyczynowo faz informacyjnego przygotowania pola walki ukierunkowanej na stwarzanie, w tej sferze (sferze informacyjnej), sprzyjających okoliczności do pomyślnego wykonania konkretnego zadania, w konkretnym, charakterystycznym terenie, we wszystkich rodzajach działań bojowych. Jest procesem pomocnym przy wypracowaniu i podejmowaniu decyzji. Realizacja jego przebiega w sposób ciągły zarówno w okresie pokoju, zagrożenia jak i wojny.

Cały proces można podzielić zasadniczo na dwie części:

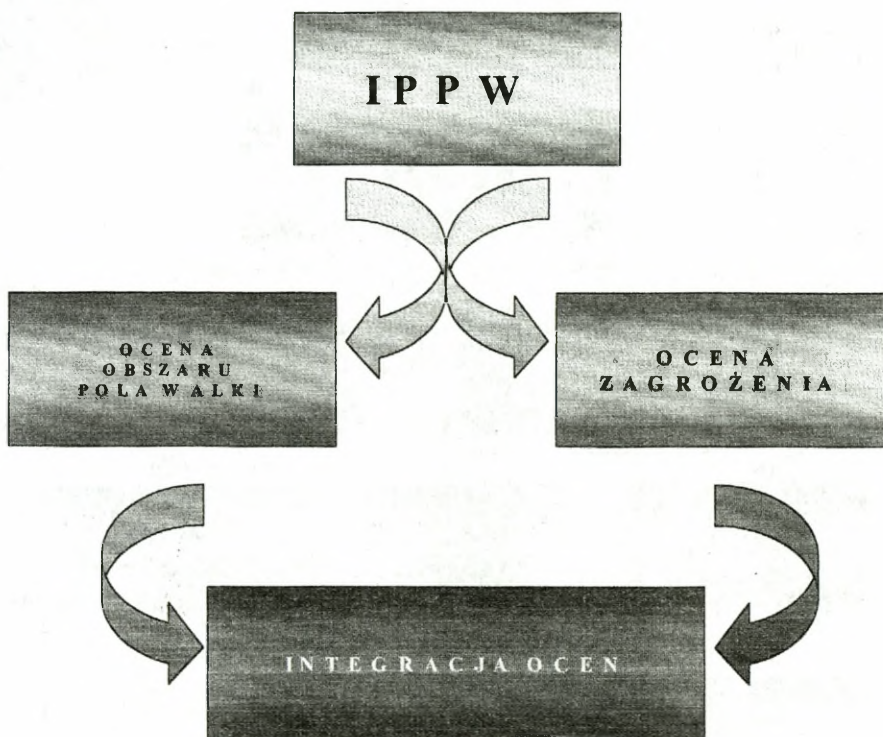
1. Zbieranie danych o przeciwniku i środowisku pola walki;
2. Ocena zagrożenia w obszarze działania.

Rys. 1.7. Integracja przestrzeni pola walki

Jednakże w FM34-8 „INTELLIGENCE COMMANDERS HANDBOOK” jest on podzielony na trzy oddzielne fazy;

- I. Ocena środowiska pola walki.
- II. Ocena zagrożenia
- III. Integracja (prognoza) zagrożenia.

Rys. 1.8. Zasadnicze fazy procesu IPPW

Natomiast w FM 34-130/MCRP 2-12A można spotkać się z podziałem na cztery fazy:

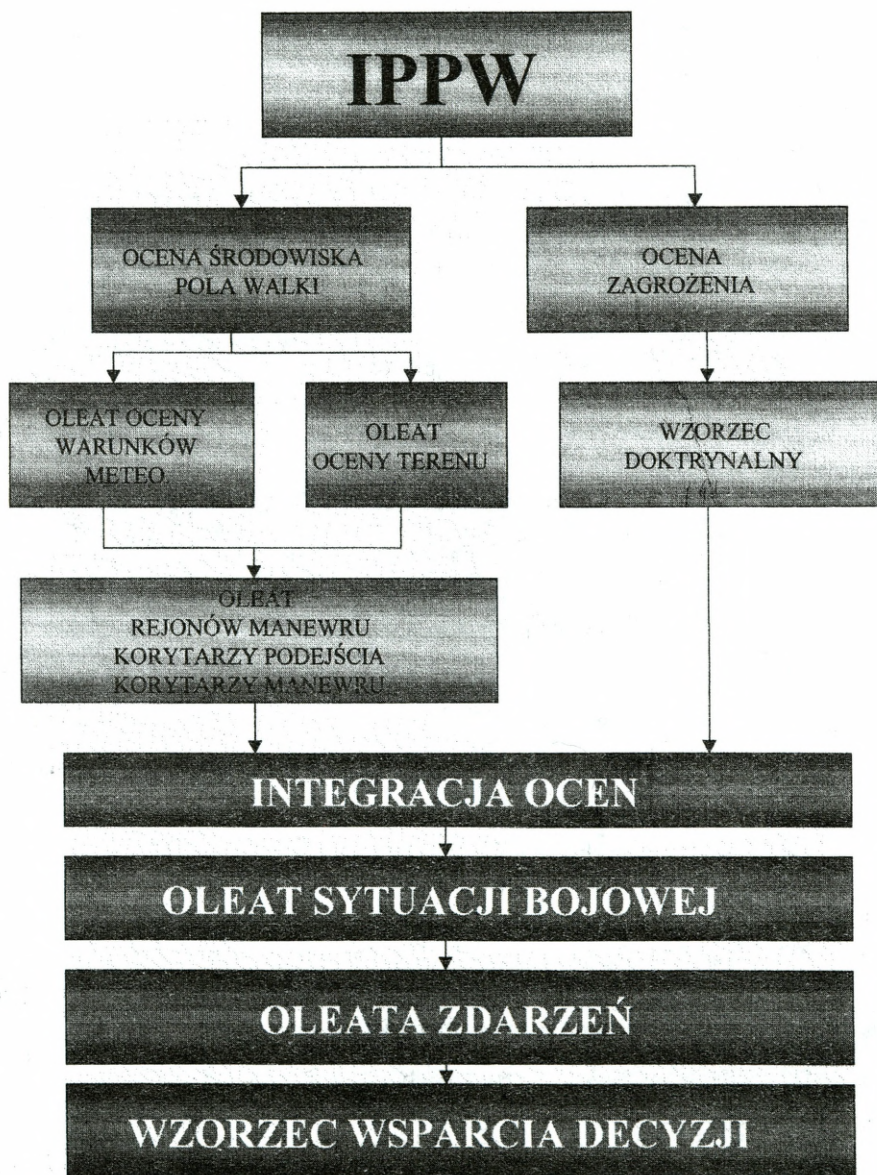
- I. Zdefiniowanie środowiska (otoczenia) pola walki;
- II. Opisanie (nakreślenie) efektów pola walki;
- III. Ocena zagrożenia;
- IV. Określenie wyznaczników (prognozy) zagrożeń.

W dalszej części naszych rozważań będziemy posługiwali się podziałem na trzy fazy, ponieważ ciąg czynności jest podobny w każdym procesie rys. 1.8.

- I. Ocena obszaru pola walki.
- II. Ocena zagrożenia
- III. Integrowanie (prognoza) ocen¹⁷.

IPPW daje metodyczną drogę do określenia, którą alternatywę spośród wariantów działania przeciwnik może wybrać.

¹⁷ Zob. Rozpoznanie wojskowe, Doktryna połączona, Szt. Gen. 1531/2001 s.43

Rys. 1.9. Elementy składowe procesu IPB

Dane i informacje uzyskiwane w trakcie poszczególnych części procesu przedstawiane są w sposób graficzny na oleatach, które w połączeniu z mapą z zaznaczonym obszarem działania zaspokoją wymagania (potrzeby) informacyjne dowódcy.

FAZA I - ocena obszaru pola walki

Podstawą do przeprowadzenia oceny obszaru pola walki jest posiadanie aktualnej bazy danych o terenie. Służy ona do oceny wpływu warunków terenowych na działanie wojsk własnych i przeciwnika w obszarze działania \AO\¹⁸ wojsk własnych.

Ocena obszaru to sposób, w który poszczególne czynniki środowiska pola walki będą wpływały na działania prowadzone zarówno przez siły własne jak i przeciwnika. Podstawowym celem działania w tym etapie jest określenie korytarzy manewru oraz kierunków podejścia sił własnych jak i przeciwnika.

Zanim jednak zaczniemy oceniać to środowisko, należy w pierwszej kolejności dokonać:

- określenia granic obszarów (rejonów): działania (AO) i zainteresowania (AOI)¹⁹;
- identyfikacji przestrzeni (obszarów) pola walki;
- identyfikacji luk informacyjnych.

Po ustaleniu tych charakterystycznych obszarów (stref) szef (komórka) S2/G2 przystępuje do gromadzenia informacji i materiałów niezbędnych w kontynuacji procesu informacyjnego przygotowania pola walki. Zbiera między innymi dane o klimacie, pogodzie oraz różnego rodzaju studia terenowe, które konieczne będą do prowadzenia dalszych analiz. Przygotowuje także standardowe mapy topograficzne pokrywające w pełni wyróżnione wcześniej strefy (obszary).

W wyniku przeprowadzonej oceny terenu powstaje oleata oceny terenu za pomocą, której można wskazać:

- rejon dogodne do przeprowadzenia manewru siłami \MA\;
- kierunki podejścia \AA\²⁰;
- korytarze manewru \MC\²¹;
- powietrze kierunki podejścia \Air AA²²;

¹⁸ Obszar działania /AO/ jest obszarem geograficznym, włączając w to przestrzeń powietrzną, który jest zazwyczaj określony poprzez boczne, przednie i tylne granice, wyznaczone dla dowódcy, przez przełożonego, który jest do tego upoważniony i jest odpowiedzialny za prowadzenie działań bojowych.

¹⁹ Obszar zainteresowania /AOI/ jest obszarem geograficznym, z którego wymagany jest napływ informacji aby zaplanować działanie lub je zrealizować.

²⁰ Kierunek podejścia \AA\ - zawiera dwa lub więcej korytarzy manewru, które prowadzą w tym samym kierunku. Wyznaczany jest dla jednostki o jeden szczebel wyższej niż korytarze manewru.

²¹ Korytarz manewru \MC\ - jest to otwarta przestrzeń na której pododdział ugrupowany zgodnie z zasadami taktyki jest w stanie manewrować. MC powinny przebiegać w terenie bez ograniczeń w jego pokonywaniu \GO\, bądź też częściowo w terenie z ograniczonymi warunkami jego pokonania \SLOW GO\, Jeżeli w granicach korytarza manewru występuje teren nieprzejezdny \NO GO\ to powinny istnieć dogodne drogi jego obejścia.

²² Powietrzny kierunek podejścia \AAA\ - dogodna droga wiodąca do wyznaczonego celu lub obiektu zadania, wyznaczana do działania dla jednostek powietrznodesantowych, powietrznoszturmowych oraz lotnictwa. Szczegółowa analiza przeprowadzona przez komórkę OPL umożliwia określenie prawdopodobnego sposobu przeprowadzenia przez przeciwnika działań powietrznomanewrowych a tym samym określenie priorytetów dla własnego systemu OPL.

Rys. 1.10. Ocena obszaru pola walki

Zasadnicze czynniki rozważane w czasie oceny terenu

Teren analizowany jest zawsze w pięciu aspektach, określanych w terminologii amerykańskiej skrótem OCOKA²³, ukierunkowanych na ekspozowanie:

- możliwości obserwacji i pól ognia (observation and fields of fire)²⁴;

²³ Wyjaśnienie znaczenia poszczególnych liter skrótu podaje FM-34-130 na s.4-8, 4-9, zaś szczegółowy opis wymienionych aspektów terenu - wraz z graficznymi przykładami ich analiz w różnych działaniach bojowych i w różnym środowisku pola walki - zawarty jest na stronach: 4-8 do 4-32, A-2 do A-4, B-13 do B-19, C-5 do C-12, E-2 do E-9, G-3 do G-5. Ze względu na ograniczony zakres objętościowy tej pracy autor przedstawia jedynie istotę zawartych w regulaminie FM-34-130 rozważań, skupiając się na zdefiniowaniu rozpatrywanych problemów.

²⁴ Obserwacja to według interpretacji regulaminu FM-34-130 możliwość dokonania przeglądu konkretnego obszaru w celu wykrycia określonych celów - zarówno poprzez wykorzystanie optycznej, jak i elektronicznej „linii widzenia”. Prowadzi się ją między innymi przy użyciu: systemów radiowych, radarowych, rozpoznania elektronicznego (SIGINT), namierzania, zakłócania, jak też i systemów optycznych. Z kolei pola ognia przedstawiają obszary, które mogą zostać przykryte skutecznym oddziaływaniem środków ogniowych z określonych punktów terenowych.

- warunków maskowania i ukrywania (concealment and cover)²⁵;
- przeszkód terenowych (obstacles)²⁶;
- terenów kluczowych (key terrain)²⁷;
- dróg podejścia (naziemnych i powietrznych kierunków działania), (avenues of approach and mobility corridors)²⁸.

Można spotkać się z inną analizą terenu którą przedstawiam na rysunku.

W czasie przeprowadzania oceny terenu brane są pod uwagę czynniki mające wpływ na działanie na polu walki, ich ilość i rodzaj będzie się różniła w zależności od rodzaju działania. Do zasadniczych czynników będziemy zaliczać:

TEREN - który będzie wymuszał poruszanie się jedynie w rejonach bez ograniczeń w przejeźdności. Ograniczenia w swobodzie poruszania się po terenie będą powodowane przez przeszkody typu: kompleksy leśne, przeszkody wodne, rejon podmokłe, łańcuchy górskie, rejon zurbanizowane. Będą one fizycznie ograniczały lub wręcz uniemożliwiały swobodę manewru. Ocena oddziaływania terenu na możliwości poruszania się przeciwnika musi być wykonywana z uwzględnieniem możliwości sprzętowych przeciwnika.

²⁵ Maskowanie stanowi ochronę przed obserwacją, zaś ukrycia - przed oddziaływaniem środków ogniowych. Maskowanie ma żywotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa działań oraz dla skuteczności zabiegów mających wprowadzić przeciwnika w błąd i pozwolić uzyskać czynnik zaskoczenia. Zarówno maskowanie jak i ukrycia chronią przed ogniem przeciwnika i występują w ścisłej współzależności z możliwościami prowadzenia obserwacji i ognia. S2/G2 określa maskujące i ochronne właściwości terenu (przed obserwacją i ogniem z ziemi i z powietrza) zarówno dla wojsk własnych, jak i przeciwnika

²⁶ „Przeszkody są naturalnymi i sztucznymi właściwościami terenu, które zatrzymują, dezorganizują lub powodują zmianę kierunku ruchu wojsk. Ich wpływ na manewrowość czyni z nich jeden z najważniejszych przedmiotów rozważań w czasie analiz terenu”, S2/G2 musi określić możliwości manewrowe sił własnych i przeciwnika oraz wpływ terenu na wykonanie tych manewrów (tego ruchu). Istotne znaczenie w tych rozważaniach będzie miało również oddziaływanie warunków atmosferycznych.

²⁷ „Teren który ma poważne znaczenie strategiczne dla mnie i dla wroga, zwany jest terenem kluczowym” - Sun Tsu SZTUKA WOJNY, Warszawa 1994r.

Teren kluczowy, to jakakolwiek część obszaru, której zajęcie lub kontrolowanie zwiększa przewagę taktyczną (bądź też zmniejsza możliwość uzyskania takiej przewagi przez przeciwnika). Jest on rozpatrywany pod kątem szczebla dowodzenia, zadania, przeciwnika oraz sytuacji. Duże znaczenie w rozważaniach dotyczących terenu kluczowego mają obszary zwiększające czy też ograniczające możliwości manewrowe. Te odcinki terenu kluczowego, od których opanowania bądź też sprawowania nad nimi kontroli uzależnione jest wykonanie zadania nazywane są terenem decydującym (teren, „który ma niezwykle wpływ na wykonanie zadania”. - FM-34-130, s.4-11 do 4-12).

²⁸ Drogi podejścia to trasy, które wykorzystują wojska do osiągnięcia celu (obiektu) działań czy też terenu o znaczeniu kluczowym. Drogi podejścia zawierają „korytarze ruchu”, czyli obszary wewnątrz dróg podejścia umożliwiające ruch i manewr. Pozwalają one siłom przeciwnika posuwać się naprzód zgodnie z przyjętymi zasadami działania i zmaterializować takie zasady walki jak: zmasowanie, pęd, uderzenie i szybkość. Końcowym efektem rozważań związanych z określaniem przez S2/G2 dróg podejścia (kierunków działania) jest wykonanie przez niego kombinowanej oleaty przeszkód terenowych lub oleaty dróg podejścia. Jeśli na kombinowanej oleacie przeszkód terenowych określono obszary uniemożliwiające czy też ograniczające ruch (manewr), to wykonanie drugiej z wymienionych oleat jest znacznie uproszczone

Kryteria na których podstawie S2/G2 ocenia drogi podejścia podaje regulamin FM-34-130 na s. 4-12 do 4-13. Regulamin zaleca przy tym S2/G2 szczególną ostrożność i podjęcie odpowiednich kroków, aby odrzucone w toku jego analiz kierunki działania (drogi podejścia) nie zostały całkowicie zignorowane.

INFRASTRUKTURA - głównymi elementami rozpatrywanymi w tej części oceny terenu będą wszelkiego rodzaju zakłady przemysłowe których uszkodzenie lub zniszczenie w wyniku działań wojennych może stworzyć zagrożenie zarówno dla wojsk własnych , przeciwnika jak i dla ludności cywilnej. Będą to: zakłady przemysłowe ze zgromadzonymi zapasami TSP, elektrownie atomowe, elementy infrastruktury transportowej i energetycznej (mosty, zapory, tamy, porty morskie i lotnicze, węzły komunikacyjne, elektrownie, linie energetyczne). Elementy te będą również ograniczały możliwości wykonania niszczeń (powstanie ryzyka równoczesnego niszczenia przeciwnika i powstania zagrożenia dla wojsk własnych).

ANALIZA TERENU ***Terrain Analysis***

FLOCARK

Features - Właściwości/cechy terenu

Lines - Linie komunikacyjne, zaopatrywania i inne mające wpływ na planowanie i przebieg działań

Objectives - Obiekty terenowe

Canalyzing Ground - Teren wymuszający ukierunkowanie ruchu

Avenues of Approach - Drogi podejścia

Rating of Approaches - Czas przemieszczania

Key Terrain and Vital Ground - Teren kluczowy i teren o żywotnym znaczeniu dla działań przeciwnika

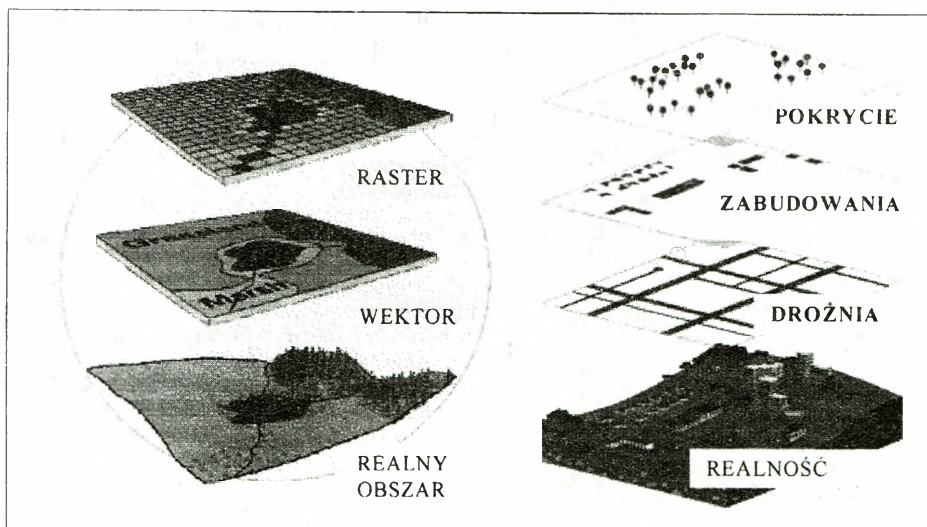
KLIMAT - warunki atmosferyczne mogą zmienić możliwość pokonywania terenu, zastosowania środków walki, prowadzenia obserwacji, zmniejszyć odporność stanu osobowego na trudy pola walki. Opady deszczu mogą spowodować powstawanie dodatkowych obszarów podmokłych, pogorszyć możliwości przekraczania przeszkód wodnych. Śnieg i lód ograniczają możliwości swobodnego poruszania się po drogach. I odwrotnie, gwałtowna poprawa pogody może zniwelować dotychczasowe ograniczenia ruchu. Mgły, zachmurzenie, opady

deszczu mogą ograniczyć bądź wykluczyć zastosowanie sprzętu technicznego rozpoznania pola walki. Wyładowania atmosferyczne mogą spowodować spadek sprawności działania systemów łączności.

Do podstawowych czynników rozpatrywanych w czasie analizowania warunków atmosferycznych zaliczamy:

- widoczność;
- prędkość i kierunek wiatru;
- opady;
- temperatura i wilgotność.

CZYNNIK SOCJO-EKONOMICZNY - w działaniach bojowych można napotkać ograniczenia w wykonywaniu niszczeń składników infrastruktury socjo-ekonomicznej takich jak: domy mieszkalne, kluczowe obiekty użyteczności publicznej, centra przemysłowe i kulturalne. Ograniczenie działań bojowych w tych rejonach jest konieczne w celu osiągnięcia określonych celów politycznych, ekonomicznych lub państwowych \może to powodować ograniczenia na całym, lub w części pola walki\.. Wymóg unikania powodowania strat wśród ludności cywilnej będzie również ograniczeniem w działaniu.

Rys. 1.11. Warstwy przeszkód w odwzorowaniu rastrowym, wektorowym i w rzeczywistości

Przeprowadzenie oceny obszaru pola walki

Ocena obszaru pola walki jest prostym w wykonaniu procesem przeprowadzanym wg następującego schematu:

1. Dane i informacje dotyczące wpływu zasadniczych czynników terenowych na pole walki są pozyskiwane z:

a. źródeł strategicznych takich jak :

- o satelity;
- o źródła rządowe;
- o bazy danych wywiadu narodowego.

b\ własnej bazy danych²⁹;

c\ bazy danych sąsiadów i przelężonego;

d\ prognozy pogody oraz dane o klimacie;

e\ mapy oraz dane uzyskane z rozpoznania elektronicznego i powietrznego;

f\ dane pozyskane od jeńców wojennych, uchodźców, ludności miejscowej.

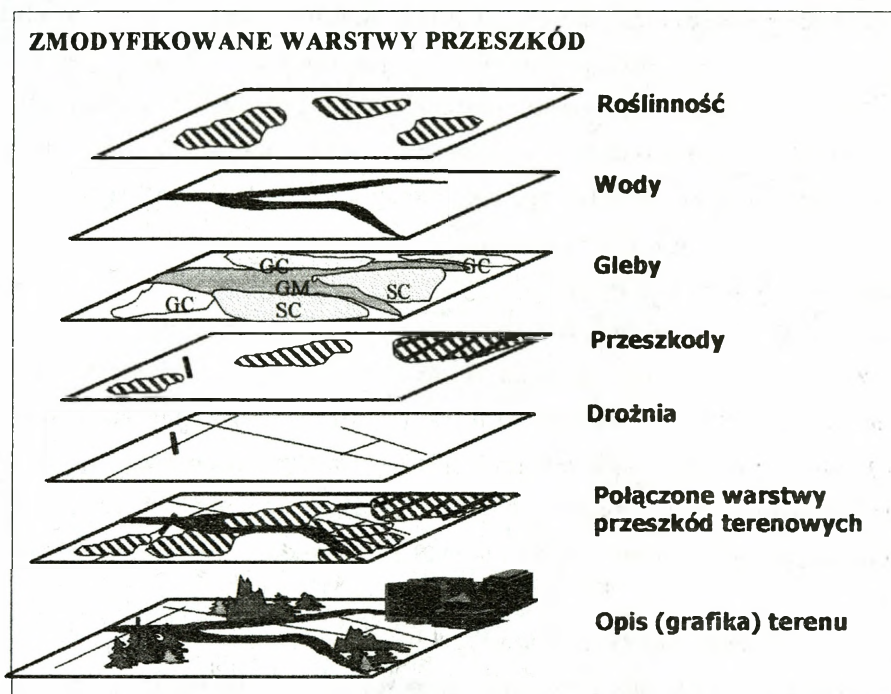
2. Przedstawienie efektów oceny terenu.

Dane i informacje dotyczące środowiska pola walki mogą być przedstawione na kilku oleatach :

- oleata przeszkód terenowych;
- oleata warunków atmosferycznych;
- oleata drożni i szlaków komunikacyjnych.

²⁹ W siłach zbrojnych NATO wykorzystywany jest zautomatyzowany system zbierania informacji o terenie (CTISs), bazujący na programie DTSS. Umożliwia on wykonywanie w bardzo krótkim czasie (do 5 minut) szczegółowych analiz terenu pod względem: przejezdności; optycznych i radiowych widoczności horyzontalnych; naturalnych i sztucznie stworzonych ukryć; stref dogodnych do lądowania; stanu dróg, mostów i przepraw przez przeszkody wodne; wpływu pogody na warunki przejezdności terenu itp.

Bądź też przedstawione kompleksowo na jednej, która w połączeniu z mapą obszaru działania wskaże:

- możliwe obszary manewrowania siłami;
 - korytarze podejścia;
 - kierunki podejścia;
 - teren o kluczowym znaczeniu dla działania wojsk własnych jak i przeciwnika.
- Informacje zawarte na oleacie oceny terenu mogą być wykorzystane w :
- przeprowadzeniu trzeciej fazy procesu IPB;
 - procesie planowania działań wojsk własnych.

Wynikiem tego etapu jest:

1. OCENA TERENU:

- przeszkody;
- korytarze ruchu;

2. ANALIZA WPLYWU POGODY NA DZIAŁANIA WOJSK.

3. OPRACOWANE INFORMACJE DEMOGRAFICZNE.

FAZA II - Ocena zagrożenia

Drugim krokiem procesu IPPW jest ocena zagrożenia. Składa się on z działań nacełowanych na identyfikację możliwości bojowych przeciwnika w oparciu o znajomość zasad działania przeciwnika. Prowadzona jest równolegle z oceną obszaru pola walki.

Zgodnie z zasadami IPPW - ocena zagrożenia - jest to identyfikacja przeciwnika, ocena jego możliwości prowadzenia działań, ocena prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika (na podstawie znajomości zasad działania przeciwnika – wzorca doktrynalnego).

Przeprowadzenie oceny zagrożenia

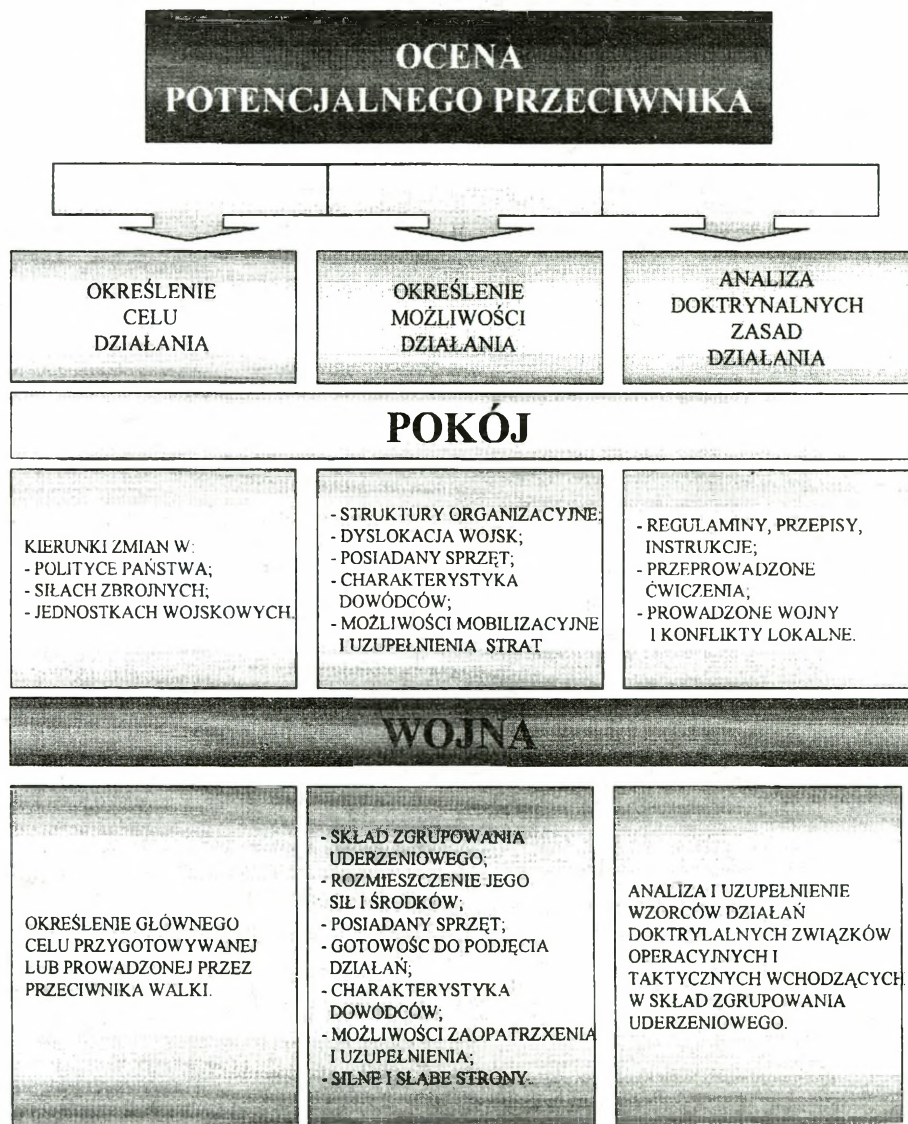
1. Określenie aktualnego położenia przeciwnika.

Wykrycie i określenie położenia przeciwnika. Czynność ta może być przeprowadzona przez przełożonego i zawarta w jego rozkazie (pkt.1a). Jednakże uzyskanie dodatkowych informacji będzie wymagane w celu stworzenia pełnego obrazu zagrożenia. Dane o aktualnym położeniu przeciwnika mogą być pozyskiwane od sąsiadów (oficerowie łącznikowi), pododdziałów będących w styczności z przeciwnikiem bądź od własnych elementów rozpoznawczych.

2. Określenie taktyki działania przeciwnika.

Określenie przynależności państwowej przeciwnika umożliwia określenie jego struktury organizacyjnej, posiadanego sprzętu bojowego, taktyki działania. Informacje te mogą być pozyskane z posiadanego banku danych, lub zdobyte przez elementy rozpoznawcze. W działaniach innych niż wojna przeciwnik nie musi stosować się do określonej taktyki działania.

Przekształcenie wszelkich informacji dotyczących zasad oraz sposobów prowadzenia działań taktycznych przez przeciwnika, znajomość możliwości jego sprzętu bojowego, opracowanych regulaminów, instrukcji i przepisów umożliwia przygotowanie wzorca doktrynalnego działań przeciwnika. Posiadanie dobrze przygotowanej bazy danych o potencjalnym przeciwniku ma ogromny wpływ na sposób i szybkość przeprowadzanej oceny. Informacje zawarte w bazie danych umożliwią określenie „Modus operandii” przeciwnika.

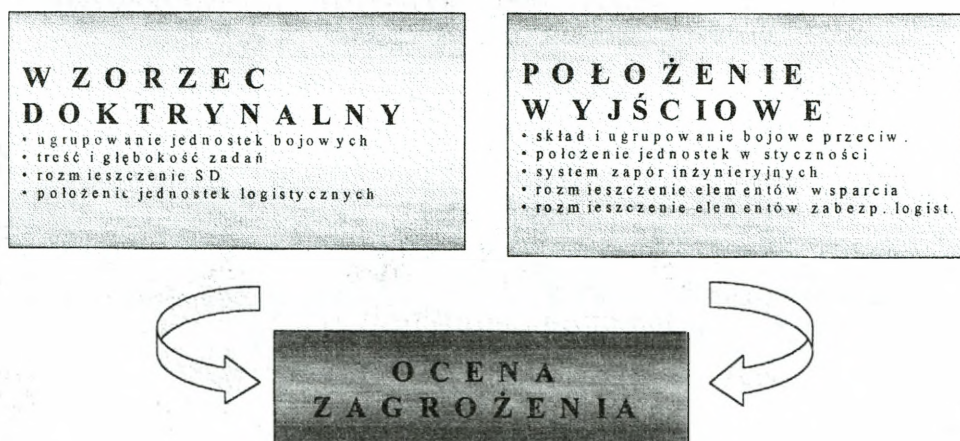

Rys. 1.11. Części składowe oceny zagrożenia

Głównymi składowymi rozpatrywanymi w czasie przygotowania wzorca doktrynalnego będą:

- sposób prowadzenia działań taktycznych przez przeciwnika, w każdym etapie walki (marsz, natarcie, obrona);
- sposób zabezpieczenia i wsparcia logistycznego działań;
- struktura organizacyjna;
- sprzęt i wyposażenie.

Na podstawie zebranych i opracowanych informacji o zasadach działania przeciwnika powstaje wzorzec doktrynalny.

Rys. 1.12. Składowe „Wzorca doktrynalnego” i „Polożenia wyjściowego”

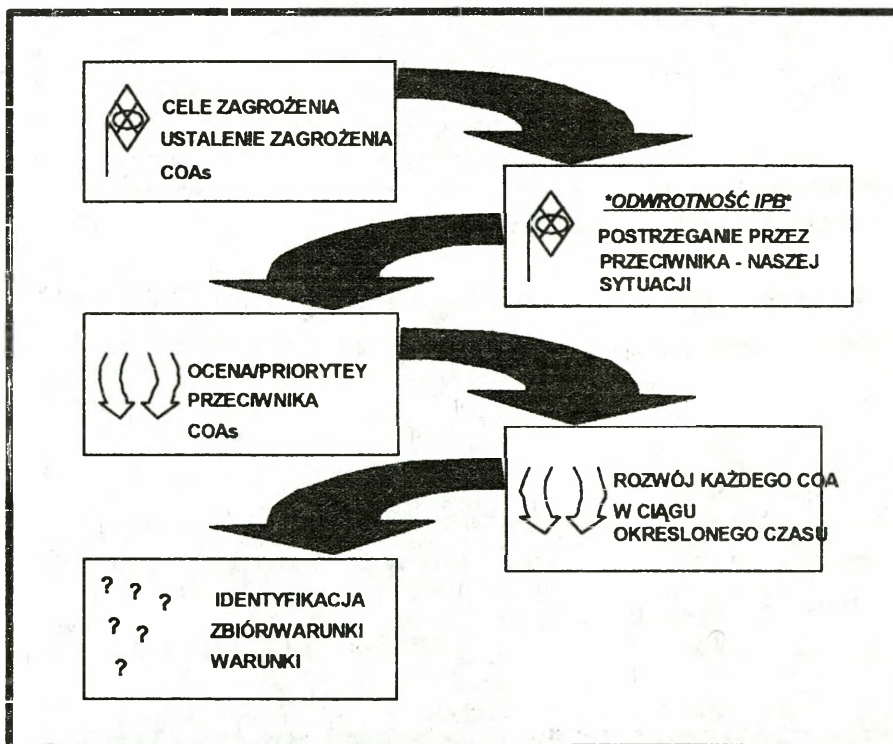
Wynikiem tego etapu to:

1. **POŁOŻENIE WYJŚCIOWE.**
2. **WARIANTY DZIAŁANIA.**

FAZA III - Integracja (prognoza) ocen (zagrożeń)

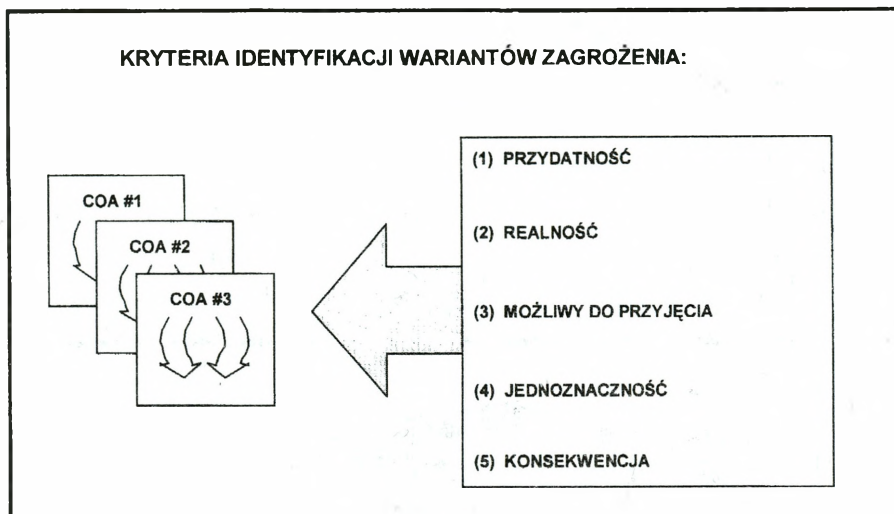
(połączenie oceny środowiska pola walki i oceny przeciwnika)

Integracja ocen (zagrożeń) umożliwia udokładnienie sposobu działania przeciwnika. Faza ta składa się z kilku etapów zakończonych sporządzeniem kolejnych oleat.

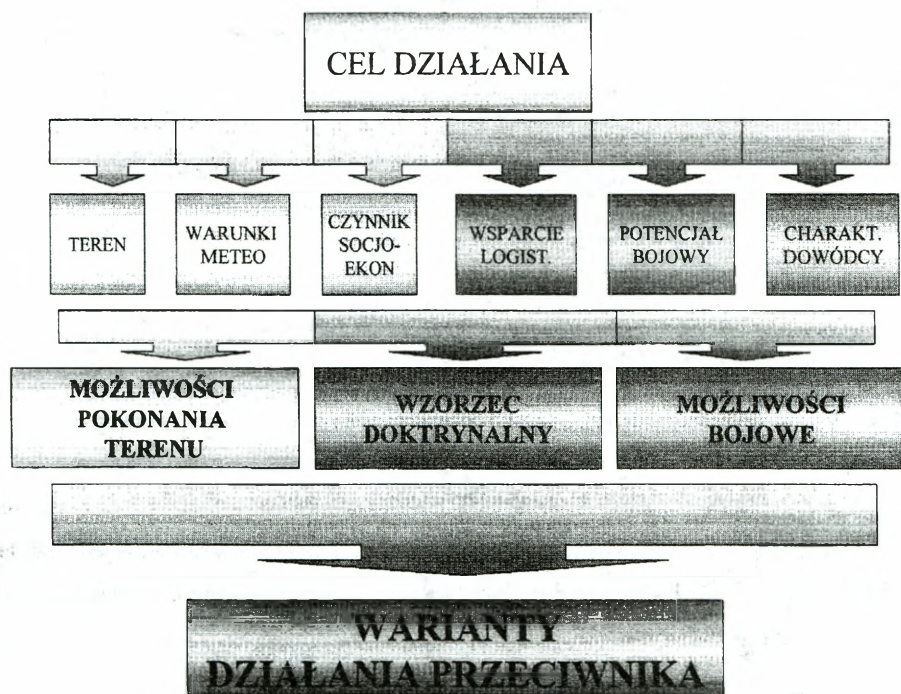
Rys.1.13. Kolejność określania ocen (zagrożeń)

Połączenie oceny środowiska pola walki, które ogranicza możliwości prowadzenia walki z zasadami działania przeciwnika, wyodrębnia kilka możliwych wariantów jego działania (w tym najbardziej prawdopodobny). Określa punkty lub rejony, których opanowanie lub utrzymywanie będzie decydowało o powodzeniu działania przeciwnika.

Rys.1.14.Kryteria identyfikacji wariantów zagrożenia

Określa również prawdopodobny punkt ciężkości w działaniu przeciwnika. Elementy te są wykorzystywane przy planowaniu działania wojsk własnych.

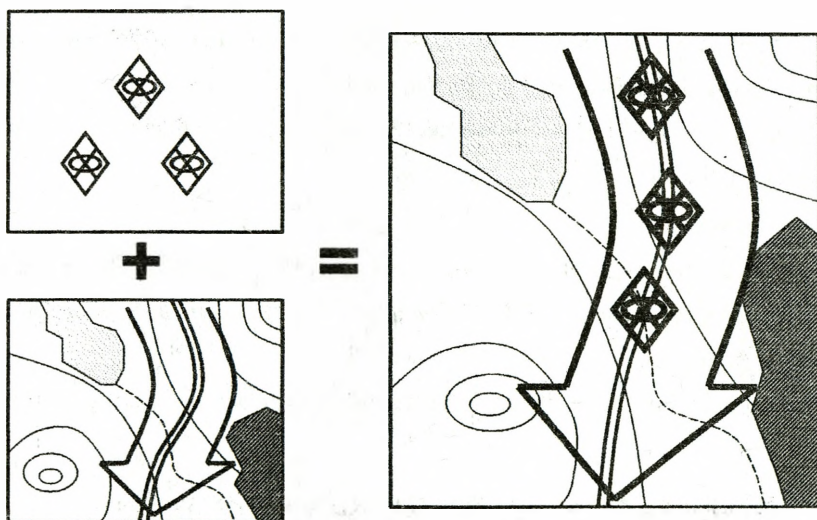
Rys. 1.15. Integracja ocen (zagrożeń)

W wyniku połączenia:

- oleaty oceny terenu;
- oleaty kierunków podejścia i korytarzy manewru;
- wzorca doktrynalnego sposobu działania przeciwnika.

Powstaje *oleata sytuacyjna (sytuacji bojowej)* – wariant działania przeciwnika.

OLEATA SYTUACYJNA

Warianty działania przeciwnika mogą być przedstawione z określonymi:

- ograniczeniami czasowo-przestrzennymi – linie fazowe;
- ugrupowaniem bojowym;
- sposobem przeprowadzenia działań taktycznych;
- punktem ciężkości;
- wadami i zaletami przyjętego sposobu działania przeciwnika, punktami krytycznymi;
- potencjałem przeciwnika, nasyceniem sił i środków.

Wariantowanie działania przeciwnika

Na podstawie zebranych i opracowanych informacji o aktualnym położeniu przeciwnika przygotowywane są oleaty wariantów działania przeciwnika, które powinny zawierać:

- ugrupowanie bojowe;
- jednostki w styczności;
- skład i położenie odwodów;
- rozmieszczenie SD;
- rozmieszczenie jednostek wsparcia bojowego i logistycznego;
- system zapór inż.-sap.

Elementy te są nanoszone na oleaty z uwzględnieniem ograniczeń powodowanych przez teren, klimat, infrastrukturę, czynnik socjo-ekonomiczny i inne.

Wymaga to wzięcia pod uwagę dodatkowych czynników takich jak:

- poziom wsparcia logistycznego przeciwnika;
- straty przeciwnika.

W ocenie przeciwnika są brane pod uwagę również zauważalne słabości wojsk własnych takich jak: *ugrupowanie, taktyka działania, poziom utechniczenia sprzętu bojowego, wyszkolenie żołnierzy* itp.

Warianty działania przeciwnika są poddawane weryfikacji w trakcie gier wojennych (taktycznych).

ANALIZA PRAWDOPODOBNYCH WARIANTÓW DZIAŁANIA

WYNIKIEM ANALIZY SĄ WNIOSKI

- ODPOWIEDZI NA PYTANIA:

- CO

- KIEDY

- GDZIE

- JAK

- W JAKIM CELU

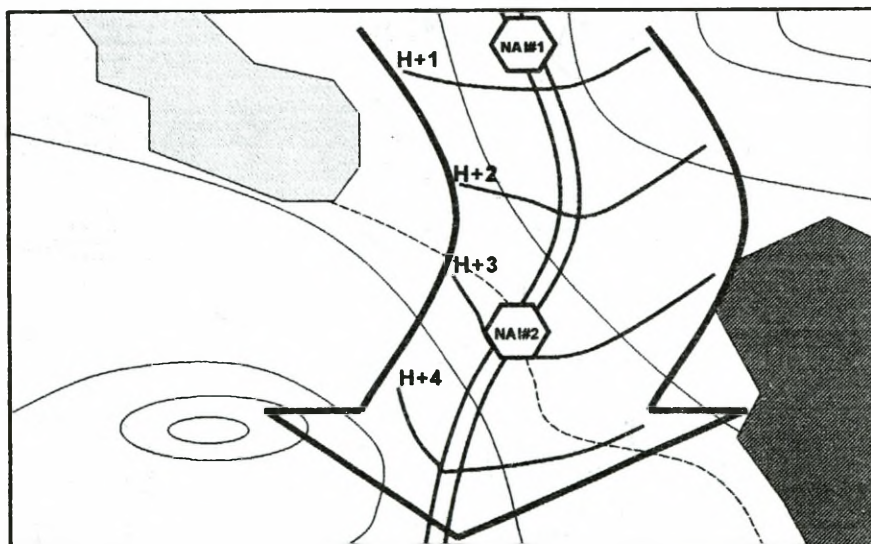

Rys. 1.16. Sposób opracowania oleaty „Wzorzec wsparcia decyzji”

Oleata zdarzeń \OZ\

Oleata zdarzeń (OZ) jest opracowana w oparciu o przyjęty wariant działania przeciwnika. Dostarcza danych początkowych do opracowania planu zbierania informacji. W połączeniu z naniesionymi liniami koordynacji czasowo-przestrzennej przedstawia wizję prawdopodobnego działania przeciwnika. Określone w czasie i przestrzeni punkty, w których przewidywane są działania potwierdzające lub przeczące przyjęty wariant działania przeciwnika to punkty lub rejony szczególnego zainteresowania wojsk własnych (NAI)³⁰.

PRZYKŁAD

Działania te to:

- obecność konkretnego rodzaju sprzętu bojowego, w określonym miejscu i czasie;
- określony sposób działania, bądź oddziaływania przeciwnika, w określonym miejscu i czasie;
- brak obecności przeciwnika w określonym miejscu i czasie może również potwierdzać lub zaprzeczyć przyjęty wariant działania przeciwnika.

Każdy z NAI jest opisywany i numerowany zgodnie z kolejnością. Linie koordynacyjne – fazowe nanoszone są zgodnie z zasadami prowadzenia działań przez przeciwnika oraz z

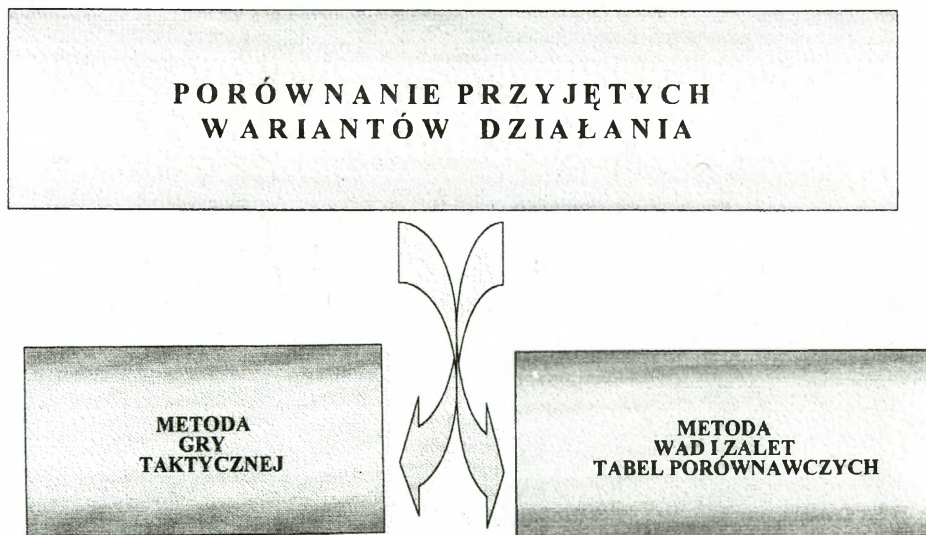
³⁰NAI - są to punkty i rejony w obszarze działania wojsk własnych i przeciwnika w których określone działanie przeciwnika potwierdzi lub zaprzeczy przyjęty wariant działania przeciwnika.

uwzględnieniem wpływu terenu na szybkość jego działania. Posługując się liniami fazowymi można określić czas niezbędny dla danego pododdziału do osiągnięcia kolejnego NAI. Zwykle przedstawiane jest to w formie tabelarycznej z określeniem:

- kierunku podejścia jednostki nadrzędnej;
- korytarza manewru;
- kolejnych NAI z:
 - odległością od poprzedniego;
 - czasami osiągnięcia NAI:
 - nie wcześniej niż;
 - nie później niż;
 - prędkością przemieszczenia pomiędzy NAI;
 - czasem wykrycia obecności przeciwnika w NAI;
 - czasem potwierdzenia jego obecności w NAI.

Porównanie przyjętych wariantów działania

Polega ono na porównaniu określonego przez dowódcę wariantu działania wojsk własnych z najbardziej prawdopodobnym wariantem działania przeciwnika, określonym w trakcie procesu IPPW.

Rys.1.17. Metody porównania przyjętych wariantów działania

GRY TAKTYCZNE

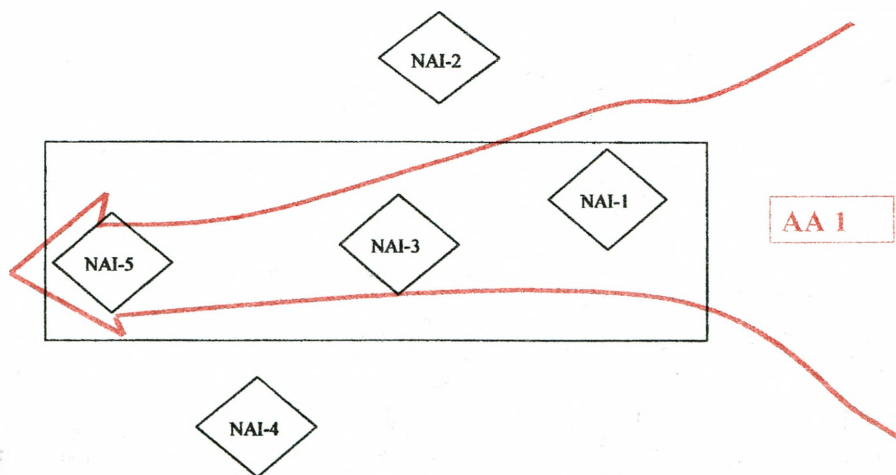
Eliminują element niepewności w planowaniu i kierowaniu działaniami. Umożliwiają udokładnienie własnego planu działania poprzez wizualne przedstawienie przebiegu działania sił własnych i przeciwnika.

Gry wojenne składają się z trzech etapów:

1. Przygotowanie - w którym realizowane są czynności:

- określenie ilości dostępnego czasu, która narzuci ilość i stopień szczegółowości przyjętych wariantów działania użytych do przeprowadzenia gry wojennej;
- symulacja wariantów działania zarówno w obszarze odpowiedzialności wojsk własnych jak i symulacja czynników na które dowódca nie ma wpływu (klimat), a które mogą wpływać na przeprowadzenie działania;
- rozpatrzenie zdarzeń krytycznych oraz punktów decyzyjnych. Zdarzenia krytyczne są określane na podstawie własnych zadań cząstkowych uzyskanych w wyniku przeprowadzonej analizy zadania. PD zawarte są w przygotowanych wariantach działania;
- określenie poziomu zdolności bojowej przeciwnika;
- wybór techniki przeprowadzenia gry wojennej:

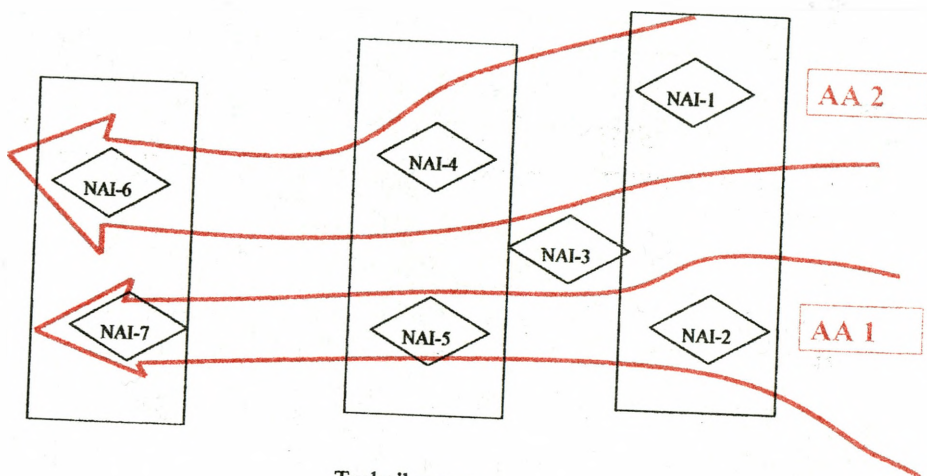
technika podejścia z głębi

Technika podejścia z głębi

Zdarzenia krytyczne są sprawdzane kolejno wzdłuż korytarza manewru.

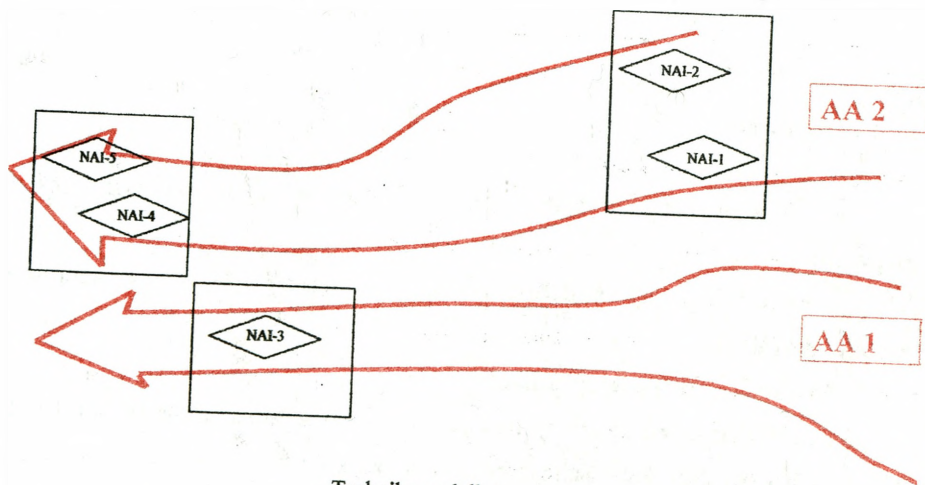
technika pasa

Technika pasa

Zdarzenia krytyczne są przegrywane/sprawdzone równocześnie w kilku (AA) na jednym lub kilku kierunkach podejścia.

technika pudełka

Technika pudełka

Pojedyncze zdarzenie lub ich grupa, pojawiająca się na wybranym obszarze odpowiedzialności jest sprawdzane (przegrywane).

Kryteria ¹	Waga ²	COA 1 ³	COA 2 ³	COA 3 ³
Manewr	3	2 (6	3 (9	1 (3
Prostota	3	3 (9	1 (3	2 (6
Ogień	4	2 (8	1 (4	3 (12
Rozpoznanie	1	3 (3	2 (2	1 (1
OPL	1	1 (1	3 (3	2 (2
Mobilność/ przetrwanie	1	3 (3	2 (2	1 (1
Sys. Dowodz.	1	2 (2	1 (1	3 (3
C ²	1	1 1	2 (2	3 (3
Ryzyko	2	1 (2	2 (4	3 (6
C ² W	1	2 (2	1 (1	3 (3
Razem		20 (37	18 (31	22 (42

Rys.1.18. Tabela możliwości działań

Przeprowadzenie gry wojennej, może przebiegać według następującego scenariusza - etapy gry :

1. Dostarczenie wariantów działania wojsk własnych (S3/G3) oraz wariantu działania przeciwnika (S2/G2).

2. Porównanie wariantów działania.

Wariant działania wojsk własnych rozpatrywany jest o dwa szczeble w dół np. na szczeblu dywizji rozważane jest działanie batalionowych grup bojowych, rozpatrywana jest ich zdolność bojowa, wymogi logistycznego wsparcia działań, itp..

3. Rozpatrzenie określonych zdarzeń krytycznych od momentu (czasu, miejsca) ich zapoczątkowania przez stronę posiadającą inicjatywę. Strona przeciwna opisuje swój sposób reagowania, lub zapobiegania działaniom przeciwnika. Opis sposobu przeciwdziałania strony posiadającej inicjatywę, kończąc cykl: AKCJA, REAKCJA, PRZECIWDZIAŁANIE , uzyskanie decyzji które będą podjęte w trakcie realizacji rozpatrywanego wariantu działania.

4. Gry wojenne prowadzą do konkluzji, która zawiera wnioski z rozpatrzenia każdego zdarzenia krytycznego danego wariantu działania.

Mogą być prowadzone metodą porównania sposobów każdy z każdym:

PORÓWNANIE SPOSOBÓW METODĄ

„KAŻDY Z KAŻDYM ”

PRZECIWNIK W. WŁASNE		SPOSÓB 1	SPOSÓB 2	SPOSÓB N	CHARAKTERYSTYKA SPOSOBU
SPOSÓB PIERWSZY	KRYTERIA 1.	DOBRY	+	+	Zbyt ryzykowny, nie gwarantuje osiągnięcie celu....
	2.	ŚREDNI	—	+	Duże prawdopodobieństwo uzyskania zaskoczenia ...
	3.	ZŁY	—	—	

PRZYKŁAD „ZDERZANIA” CECH WARIANTÓW DZIAŁANIA

		PRZECIWNIK			
		SIŁY	SŁABOŚĆ	ZAGROŻ	SZANSE
M Y	SŁABOŚCI	←↑	↑	↑	↑
	SIŁY	←	↑		
	SZANSE	←		↑	
	ZAGROŻ.	←			

- ♦ PORÓWNAĆ POTENCJAŁY BOJOWE RODZAJÓW WOJSK – WŁASNYCH I PRZECIWNIKA WEDŁUG WŁAŚCIWOŚCI W RÓŻNYCH WARIANTACH DZIAŁANIA.
- ♦ OKREŚLIĆ NIERÓWNOWAGĘ W CZASIE LUB MIEJSCU W WARUNKACH NASZEJ INICJATYWY I INICJATYWY PRZECIWNIKA.

Lub „zderzenia” cech wariantów działania;

Oleat (wzorzec) wsparcia decyzji

Oleat wsparcia decyzji prezentuje każdy wariant działania przeciwnika, opracowany przez S2/G2 (komórkę rozpoznawczą). Dowódca w oparciu o (dane) informacje wypracowane przez S2/G2 oraz na podstawie własnej oceny przeciwnika decyduje, który z wariantów działania przeciwnika jest najbardziej prawdopodobny.

Oleat wsparcia decyzji (OWD) zawiera TAI, NAI oraz DP, które są podstawą do podjęcia decyzji przez dowódcę oraz opracowania planu działania. Punkty te w połączeniu z przygotowanym wykazem celi do niszczenia (cele wysokowartościowe i /HVT/ cele wysokoopłacalne /HPT/) oraz planem ich niszczenia są pomocnym narzędziem pracy sztabu, które zapewnia elastyczność działania wojsk własnych oraz swobodę działania dowódcy, który nie będzie angażowany w pracę sztabu w toku walki \będzie mógł skupić uwagę na reagowaniu\.

OWD przedstawiająca połączoną ocenę przeciwnika oraz działanie wojsk własnych będzie użyta jako podstawa do sporządzenia własnego planu działania.

PROGNOZA ZAGROŻEŃ **OPRACOWANIE LISTY CELÓW** **WARTOŚCIOWYCH**

CELE WARTOŚCIOWE

HVT - High Value Targets

Są to te elementy ugrupowania bojowego, elementy wyposażenia przeciwnika, których dowódca strony przeciwnej potrzebuje do osiągnięcia swego celu.

Za opracowanie listy HVT i włączenie jej do procesu decyzyjnego odpowiedzialny jest G2/S2. Opisuując cele należy uwzględnić kategorię oraz opis możliwości i inne wymagane detale.

CELE WYSOKO OPŁACALNE

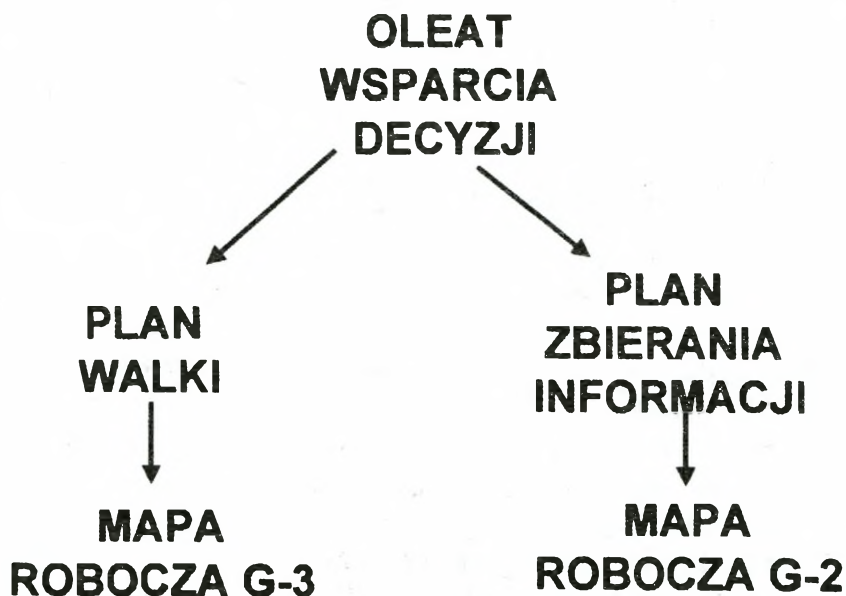
HPT - HIGH PAY-OFF TARGET

Są to te cele w ugrupowaniu przeciwnika które muszą być skutecznie porażone do zabezpieczenia powodzenia własnych działań. Identyfikacja leży w kompetencyjnej odpowiedzialności dowódcy realizowana poprzez G3/S3 w nawiązaniu do:

- zamiaru walki,
- HVT sporządzonej przez G2/S2,
- wyniku gry wojennej (jeżeli była przeprowadzona),
- posiadanych możliwości obezwładniania
- wybranego własnego przewidywanego planu walki

Jeżeli sztab dysponuje wystarczającą ilością czasu to w oparciu o OWD i OZ może opracować dodatkowo:

- oleatę przedstawiającą prawdopodobny system OPL przeciwnika (podstawa do planowania działania własnego wsparcia powietrznego);
- oleatę przedstawiającą drożnię w rejonie działania (podstawa do określenia prawdopodobnego ugrupowania przeciwnika, linii rozgraniczenia itp., w działaniach ONZ służy do znalezienia miejsc na punkty kontrolne);
- oleatę przedstawiającą możliwości prowadzenia obserwacji przez przeciwnika (podstawa do opracowania planu: mylenia przeciwnika, prowadzenia działań rozpoznawczych, obserwacji, rozpoznania rłok.);
- oleatę przedstawiającą możliwości prowadzenia walki radioelektronicznej przez przeciwnika (podstawa do określenia stopnia wrażliwości wojsk własnych);
- oleatę przedstawiającą możliwości użycia BMR przez przeciwnika, oraz skutków jej użycia.

Wynikiem tej fazy to:

1. **SZCZEGÓŁOWE WARIANTY DZIAŁANIA.**
2. **OLEAT SYTUACJI BOJOWEJ.**
3. **OLEAT ZDARZEŃ.**
4. **OLEAT WSPARCIA DECYZJI.**

Efekty procesu IPPW

Informacje wypracowane w trakcie procesu IPPW na wyższym szczeblu, zawarte na oleatach powinny być przekazane podwładnym. Im wyższy szczebel, na którym przeprowadzony jest proces, tym większa szczegółowość wypracowanych w trakcie jego dokumentów.

Na szczeblu DZ komórka G2 przeprowadza:

- analizę terenu;
- analizę warunków atmosferycznych (klimatu);
- analizę posiadanych danych o przeciwniku (banki informacji);
- analizę taktyki (zasad działania przeciwnika);
- osobowość dowódców przeciwnika, sposób podejmowania przez nich decyzji w oparciu o analizę przeprowadzanych ćwiczeń oraz konfliktów zbrojnych w których brali udział.

W wyniku przeprowadzonego procesu IPPW powstają warianty działania przeciwnika, każdemu z nich powinna towarzyszyć oleata :

- zdarzeń z naniesionymi liniami fazowymi;
- prawdopodobnych rejonów rozmieszczenia celi (do niszczenia przez wojska własne;
- wsparcia decyzji (punkty decyzyjne).

Na szczeblu brygady znajduje się stosunkowo mała sekcja S2 w której zależności od ilości posiadanego czasu przeprowadza szeroki proces IPPW. W którym, w trakcie oceny terenu będzie brane pod uwagę więcej czynników mających wpływ na działanie niż na wyższym szczeblu. Przygotowany model doktrynalny działania przeciwnika będzie posiadał więcej szczegółów, które mogą być pozyskane z brygadowego banku informacji lub od przełożonego wyższego szczebla. Dowódca brygady będzie oczekiwał że w wyniku przeprowadzonego procesu IPPW otrzyma :

- prawdopodobny wariant działania przeciwnika;
- prawdopodobne rejony rozmieszczenia celi;

- punkty (określone w czasie i przestrzeni) w których jeśli chce wpływać na działanie musi podjąć określoną decyzję.

Oficer S2 w batalionie kieruje działalnością małej sekcji rozpoznawczej, która we współdziałaniu (jeśli to możliwe) z saperem będzie w stanie przeprowadzić ocenę terenu i przygotować oleatę zawierającą najważniejsze czynniki terenowe wpływające na działanie batalionie. Sekcja powinna być również w stanie określić siły i środki przeciwnika oraz jego najbardziej prawdopodobny wariant działania we wcześniej ocenionym środowisku pola walki. Istnieje duże prawdopodobieństwo że ze względu na posiadaną ilość czasu nie będzie ona w stanie przygotować szczegółowej oceny przyjętego wariantu działania przeciwnika, ale wariant ten umożliwi dowódcy przygotowanie planu działania wojsk własnych. Za bezpieczeństwo odpowiada zastępca kierownika sekcji.

Pojedynczy żołnierz w efekcie przeprowadzonego procesu IPPW (proces myślowy) będzie w stanie określić jak przeciwnik może oraz jak będzie działał przed zajmowanym przez niego stanowiskiem ogniowym.

Skrócona wersja procesu IPPW

Skrócona wersja IPPW jest przeprowadzana na szczeblu BZ oraz batalionu (batalionowej grupy bojowej). Zwykle pełny proces przeprowadzany jest na szczeblu DZ. Ze względu na ilość czasu pozostającą w dyspozycji sztabów niższego szczebla, w trakcie przeprowadzania IPPW nie będzie uwzględniana taka szeroka gama czynników a co się z tym wiąże ilość dokumentów wypracowywana na tych szczeblach będzie mniejsza.

Proponowany przebieg IPPW zawiera:

1. Otrzymywanie danych i informacji od przełożonego w tym :

a. ocena działania przeciwnika w formie:

- komunikatu rozpoznawczego;
- meldunków rozpoznawczych.

b. dane wypracowane przez sztab przełożonego, w tym :

- ocena terenu;
- ocena warunków atmosferycznych;
- oleata zawierająca wzorzec doktrynalny (przeciwnik);
- oleata sytuacyjna, aktualne położenie przeciwnika.

dodatkowo:

- oleaty specjalistyczne przygotowane przez sztab przełożonego z oceną przeciwnika wykonaną przez komórki specjalistyczne (rodzaje wojsk).

c. położenie linii fazowych (przyjętych rubieży) - zawarte na oleatach:

- WSD przygotowanej przez sztab przełożonego;
- OZ przygotowanej przez sztab przełożonego.

d. plan działania przełożonego.

2. Określenie *zasadniczych potrzeb informacyjnych* przez dowódcę BZ.

Po zakończeniu analizy zadania dowódca określa swoje ZPID (zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy).

3. Przeprowadzenie oceny obszaru pola walki - krok nr. 1

a. poprzez połączenie otrzymanych od przełożonego oleat:

- oceny terenu;
- oceny warunków atmosferycznych.

b. określenie obszarów terenu:

- nieprzejezdnego;
- o ograniczonej przejeźdności.

c. przygotowanie własnej oleaty oceny obszaru pola walki z naniesionymi:

- kierunkami podejścia przeciwnika i wojsk własnych;
- korytarzami manewru przeciwnika i wojsk własnych.

4. Przeprowadzenie oceny zagrożenia w oparciu o:

- a. wzorzec doktrynalny uzyskany od przełożonego;
- b. informacje z własnej bazy danych, pozyskane od przełożonego, sąsiadów.

5. Przygotowanie własnych oleat z wariantami działania przeciwnika;

6. Połączenie oceny obszaru pola walki z oceną przeciwnika;

7. Przygotowanie własnej oleaty wsparcia decyzji zawierającej:

- NAI;
- TAI;
- DP.

8. Przygotowanie planu zbierania informacji.

2. Organizowanie działań rozpoznawczych

2.1. Rola S2/G2 (komórki rozpoznawczej) w organizowaniu działań rozpoznawczych

Wprowadzając znaczne uogólnienie, należy wyraźnie podkreślić, że doskonalenie organizowania działań rozpoznawczych w sensie racjonalności - gdzie wpływ posiadanego przez S2/G2 (komórki rozpoznawczej) odpowiedniego zasobu wiedzy jest wprawdzie warunkiem koniecznym w podnoszeniu sprawności działań rozpoznawczych, ale nie wystarczającym - ma w dużym stopniu znaczenie twórcze. Bo właśnie w tym przekroju - sprzężenia posiadanej i stale uzupełnianej szerokiej wiedzy z umiejętnością stosowania jej w praktyce i z kolei zdobywania poprzez praktykę, doświadczeń i wzbogacania teorii - tkwi główna siła, jaką wywierać może nauka na rozwój organizowania działań rozpoznawczych.

Rozwijając wyżej wymienioną myśl o racjonalności w odniesieniu do organizowania działań rozpoznawczych należy stwierdzić, że S2/G2 (komórka rozpoznawcza) zmierzająca do racjonalnego organizowania działań rozpoznawczych, oraz do doskonalenia ich funkcjonowania może szeroko wykorzystywać reguły (założenia) sprawnego działania.

Na przykład: reguły można z pożytkiem zastosować w celu utrzymania ładu i porządku organizacyjnego, zwłaszcza w procesie doskonalenia form, sposobów oraz szeroko rozumianych środków i warunków działań rozpoznawczych, a także - przeciwstawieniu się działaniom żywiołowym, źle zaplanowanym, nieudolnie zorganizowanym i źle wykonywanym. Pozwala to S2/G2 (komórce rozpoznawczej) zapobiegać marnotrawstwu sił, niedołęstwu, niezdyscyplinowaniu i innym przejawom niesprawności, „grzeszącym” przeciwko racjonalnym sposobom doskonalenia działań w wyżej wymienionych dziedzinach.

Odpowiedni poziom doskonałości można osiągnąć w procesie organizowania działań rozpoznawczych przy umiejętnym i twórczym stosowaniu takich wzorców jak cykl (rys.1.3) i model organizacyjny.

Organizowane działań rozpoznawczych w sposób zbliżony do tych wzorców będzie posiadać wysoki stopień organizacyjności, warunkujący ich sprawne i efektywne funkcjonowanie.

W pierwszej kolejności zajmiemy się założeniami organizowania toku działań stanowiących rozwinięcie cyklu organizacyjnego prezentowanego na rysunku nr 1.3.

Mogą to być założenia:

a/ w stosunku do funkcji określenia celu:

- formułowania celów w postaci zadań zwiezłych, jasnych, precyzyjnych, odpowiednio szczegółowych i wewnętrznie niesprzecznych;
- ustalenia celów (zadań) realnych w sensie merytorycznym i formalnym, czyli osiągalnych ze względu na ustalonych wykonawców, dysponowane środki, określone warunki i obowiązujące normy;
- identyfikacji, czyli odpowiedniego uświadomienia celu przez organa partycypujące w jego realizacji.

b/ w stosunku do funkcji czynników działań :

- należytego rozpoznania wszystkich czynników (organów, środków i warunków), które mogą bezpośrednio lub pośrednio wpływać na osiągnięcie ustalonego (zweryfikowanego) celu;
- oszacowania wszystkich czynników i ustalenia między nimi zależności (np. wpływ warunków atmosferycznych);
- stawiania hipotez w sprawie przyszłej struktury systemu, warunków oraz sił i środków, a także zmian, którym mogą ulec poszczególne czynniki;
- projektowania i analizowania możliwych wariantów (sposobów, form organizacyjnych) działań ze względu na osiągnięcie założonego celu, określone warunki i dysponowane organa zbierania informacji;
- racjonalnego wyboru wariantu najkorzystniejszego z odpowiednio ocenianego zbioru wariantów możliwych, a z rozpatrywanych sposobów postępowania - sposoby najbardziej odpowiednie w danej sytuacji.

c/ w stosunku do funkcji planowania działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony:

- opracowanie planu zbierania informacji mającego takie walory prakseologiczne jak: celowość, wykonalność, elastyczność, operatywność, odpowiednia szczegółowość, komunikatywność, wewnętrzna niesprzeczność, odpowiednia długoterminowość itp.

d/ w stosunku do funkcji przygotowania organów i warunków realizacji planu:

- energicznego pozyskiwania wszelkich - przewidzianych w planie - organów zbierania informacji w rozmiarach niezbędnych do skutecznego wykonania zadań;
- koncentrowanie w odpowiednim miejscu i czasie organów niezbędnych do osiągnięcia celu;
- celowego dobierania i racjonalnego łączenia wszelkich elementów działań oraz części organizacyjnych w zwartą organizację dostosowaną do realizacji celów i zadań.

e/ w stosunku do funkcji wykonawczej:

- ciągłego koordynowania, integrowania i harmonizowania działań rozpoznawczych oraz wszystkich części składowych organizacji;
- regulowania działań i korygowania zadań zaplanowanych oraz modyfikowanie planu w zmieniającej się sytuacji, gdy wymaga tego sprawne osiągnięcie celu.

f/ w stosunku do funkcji kontroli:

- niezwłocznego kontrolowania działań i ewidencjonowania skutków ocenianych dodatnio i ujemnie.

Z ostatnio wymienioną zasadą łączą się następujące zasady szczegółowe, a mianowicie zasady kontrolowania:

g/ w stosunku do wnioskowania:

- czynności polegających na formułowaniu celu, zamiaru lub konstruowaniu modelu, planów itp. wzorców działań (kontrola wstępna wykonywana - ex post);
- toku działania, np. przebiegu działań (kontrola bieżąca);
- skutków działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony wymagająca wszechstronnego porównywania parametrów uzyskanych w toku działania

z parametrami założonymi we wzorcach (kontrola wynikowa - wykonywana ex post).

Przygotowanie (preparacja) działań, skierowanych na osiągnięcie ustalonego celu złożonego w sposób zapewniający ład i porządek organizacyjny, wymaga zawsze umiejętnego stosowania reguł nie tylko cyklu, lecz również modelu organizacyjnego, rozumianego jako wzorzec zespołowej działalności organizatorskiej.

Racjonalne organizowanie działań polega więc na doborze właściwych kryteriów oraz zasad podziału celów i zadań, a także zastosowaniu odpowiednich zasad integracji, czyli łączenia poszczególnych elementów strukturalnych i proceduralnych w zorganizowaną całość (budowa algorytmu postępowania). W dalszej kolejności polega ono na nadaniu tym elementom mocy obowiązującej dzięki wprowadzeniu właściwych zasad formalizacji struktury organizacyjnej i sposobów działania.

Podział celów i zadań

W toku organizowania działań rozpoznawczych - gdy S2/G2 (komórka rozpoznawcza) otrzymuje zadania, czyli cele zadane, z kategorycznym nakazem ich realizacji (co jednak w uzasadnionym zakresie nie może wykluczać pomysłowości i inicjatywy S2/G2) - wiele przydatne mogą być zasady podziału celów i zadań.

1. *Zasada przetransponowania zadania postawionego przez przełożonego na cel.* Służy ona identyfikacji celu, czyli ustaleniu jego treści, stopnia złożoności i struktury wewnętrznej oraz pomaga odtworzyć myślowo intencję przełożonego, który sformułował cel działań i postawił go w postaci zadania;

2. *Zasada racjonalnego wyodrębnienia ze struktury uprzednio zidentyfikowanego celu złożonego tyle celów i zadań całościowych /o różnym charakterze/, ile specyficznych działań wymaga ich osiągnięcie.* Na przykład, zdobycie i dostarczenie informacji rozpoznawczych z określonego obszaru (rejonu) wymaga m. in. realizacji takich celów, jak przegrupowanie organów, zorganizowanie działań, kierowania działaniami i wielu innych całościowych celów i zadań.

3. *Zasada wartościowania /hierarchizacji/ wyodrębnionych celów i zadań.* Pozwala ona ustalić cel główny, oraz - tworzące hierarchiczny układ - cele uboczne.

4. *Zasada dzielenia wszystkich celów i zadań całościowych.* Umożliwia ona podział celów i zadań na cele i zadania o mniejszym stopniu złożoności (częściowe, cząstkowe - różnych rzędów, etapowe, nieetapowe itp.) aż do wyodrębnienia celów i zadań jednostkowych, których realizację można powierzyć organom zbierania informacji. Niekiedy, zgodnie z tą zasadą, wystarczy wyodrębnić cele i zadania, jakie mają realizować poszczególne zespoły, jednostki lub komórki, w których następnie dokonuje się dalszego podziału.

5. *Zasada dostosowania specjalistycznych stanowisk organizacyjnych* (kierowniczych i wykonawczych), do racjonalnie wyodrębnionych celów i zadań jednostkowych. Jeżeli jest kilka celów i zadań jednostkowych o podobnym lub nawet identycznym charakterze, to trzeba tworzyć taką samą liczbę podobnych czy też nawet identycznych organów. Na przykład, ze względu na techniczne uwarunkowania w działaniu.

Należy dodać, że podział celów ma charakter uogólniający i może być stosowany - dla potrzeb praktycznego podziału i konkretyzacji celów i zadań - w każdym przypadku organizowania działań rozpoznawczych.

Jeżeli S2/G2 (komórka rozpoznawcza) postępuje zgodnie z opisanymi wyżej zasadami, dostosowując je odpowiednio do konkretnej praktyki organizatorskiej, to:

- otrzymuje tzw. dendryt (drzewo) celów, dzięki któremu może z jednej strony dostatecznie głęboko analizować zadania postawione przez przełożonego, a z drugiej - racjonalnie ustalać cele i zadania dla podwładnych odpowiednio skorelowane ze sobą;
- uzyskuje przejrzysty obraz hierarchicznej struktury celów (nadrzędnych i podrzędnych), dzięki czemu orientuje się, jakie cele podrzędne - skutecznie realizowane - warunkują sprawną realizację określonego celu nadrzędnego;
- może dokonać odpowiedniego podziału obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności podwładnych za realizację hierarchicznie ustalonych celów i zadań, łącząc ten podział z osobistą odpowiedzialnością - przede wszystkim za realizację wyznaczonych mu celów i zadań;
- ma gwarancję, że w organizacji, którą reorganizuje po to, by wykonać postawione (ustalone) zadania nie będzie ani za dużo, ani też za mało organów, gdyż powołanie każdego organu jest uzasadnione zakresem ustalonego wcześniej celu i zadania jednostkowego;
- może dokładnie zorientować się ilu i jakim specjalistom, będących w składzie organizacji należy powierzyć realizację poszczególnych celów i zadań, co w dużym stopniu

chroni organizację przed bardzo szkodliwym zjawiskiem niekompetencji podmiotów działających;

- może racjonalnie ustalić sprzężenia funkcjonalne (specjalistyczne) łączące podmioty i jednostki organizacyjne wyznaczone do realizacji identycznych lub podobnych celów i zadań, a także - sprzężenia techniczne łączące przynajmniej dwa podmioty współdziałające ze względu na ustaloną technikę działań (prowadzenia działań rozpoznawczych, zakłócania oraz obrony informacyjnej).

Czynniki działań rozpoznawczych

Po dokładnym ustaleniu celu (celów) i zadań następuje zbadanie warunków, sposobów i środków działania. Chodzi tu przede wszystkim o weryfikację celu i przygotowanie informacji do opracowania *planu zbierania informacji*. Badania muszą dać odpowiedź na pytanie: czy cel jest osiągalny i dostępny?

Osiągalny, to znaczy - czy mamy możliwości zdobycia, uzyskania poszukiwanych informacji, przeciwdziałania działalności rozpoznawczej wnosząc entropię informacyjną do komunikatów i destrukcję fizyczną do ich nośników oraz ukrycia przed rozpoznaniem zbiorów wszelkich postaci informacji. Natomiast, dostępność jest równoznaczna z możliwością zdobycia określonych informacji, przeciwdziałaniu rozpoznaniu oraz obroną informacji.

Warunki działań rozpoznawczych można podzielić na stałe, to jest takie, których z rozmaitych względów nie można zmienić (np. rzeźba i pokrycie terenu, przeszkody wodne, przestrzeń elektromagnetyczna itp.) oraz zmienne, które mogą być ukształtowane tak, aby możliwie najlepiej pozwalały zrealizować przewidziany cel działania.

Badanie warunków i zasobów winno być nierozzerwalnie związane z analizą zadań, które należy wykonać dla osiągnięcia celu działania.

W wyniku analizy zadań powinno nastąpić:

- dokładne ustalenie informacji dotyczących warunków i organów koniecznych do realizacji celu działania;
- porównanie tych informacji z tymi, jakie są do dyspozycji;
- określenie sposobów wykonania zadań przez pozyskiwanie lub dostosowanie warunków i organów do potrzeb;

- wyboru najodpowiedniejszego i najbardziej ekonomicznego w danych warunkach sposobu działania.

Analiza sposobów wykonania danego zadania polegała by na:

- określeniu wszystkich sposobów możliwych do wykorzystania w danej sytuacji;
- określeniu czynności niezbędnych do wykonania zadania (zadań) przy zastosowaniu każdego ze sposobów jego realizacji;
- określeniu wszystkich warunków i środków potrzebnych do wykonania każdego zadania, biorąc pod uwagę stopień ich ważności wraz z podaniem ich wzajemnych związków (ma to na celu dokonanie wyboru najwłaściwszego sposobu).

W wyniku przeprowadzonych badań, bardzo istotne znaczenie ma wybór optymalnych - z uwagi na założony cel - warunków, organów i sposobów realizacji każdego z zadań rozpoznawczych.

W wyniku prowadzonych analiz powinien być wyraźne skonkretyzowany cel działań rozpoznawczych oraz zebrane niezbędne informacje do ich planowania.

Planowanie działań rozpoznawczych

Planowanie działań rozpoznawczych (projektowanie struktury procesów funkcjonowania), jest to rzeczowe i czasowe uporządkowanie warunków, sposobów i organów wraz z ramowym ustaleniem ich składu organizacyjnego w stosunku do celów i zadań.

Wyznaczenie celów i zadań dla działań rozpoznawczych jest już pewnego rodzaju planowaniem. Jednak, jak wynika z szeregu przeprowadzonych badań, plan musi konkretnie odpowiadać na pytania: co?, kto?, gdzie?, kiedy?, jak?, a w pewnym rozwinięciu:

1/ Co robię? Jaki jest cel działania? Dlaczego powinienem to wykonać w pierwszej kolejności? Co by się stało gdybym nie zdobył tej informacji lub zakłócił tę informację?

2/ Kto to ma robić? Dlaczego właśnie ten organ ma to robić? Kto by mógł zrobić to lepiej?

3/ Gdzie to mam robić? Dlaczego ma się to tam robić? Czy można by to było robić gdzie indziej?

4/ Kiedy to mam robić? Dlaczego ma się to robić wtedy? Czy można by było zrobić to gdzie indziej?

5/ Dlaczego robi się to w ten sposób?

Mając odpowiedzi na te pytania można uważać, że plan daje dostateczny obraz zadań, które mamy do wykonania, aby zrealizować określony cel.

Racjonalny plan zbierania informacji powinien uwzględniać:

- podział na zadania cząstkowe lub etapy, które łącznie złożą się na osiągnięcie celu;
- podział zadań złożonych na proste i zgrupowanych według kolejności ich wykonania oraz wykonawców z określeniem osoby odpowiedzialnej za terminową i prawidłową realizację planu jako całości, jak też poszczególnych jego odcinków;
- dokładne określenie celu dla każdego działania prostego (lub dla działań prostych, składających się na działania złożone);
- określenie obszaru (strefy) działań rozpoznawczych;
- określenie niezbędnych sił i środków do wykonania zadań;
- określenie przebiegu działań rozpoznawczych oraz terminów ich rozpoczęcia i zakończenia lub też czasu wykonania powyższych zadań;
- ustalenie osób kierujących (odpowiedzialnych), a także wykonujących i kontrolujących.

Jednym z warunków realizacji planu zbierania informacji jest zaplanowanie odpowiednich rezerw czasowych, osobowych i materialnych. Rezerwy te nie mogą być zbyt duże, powinny jednak skutecznie chronić przed zakłóceniami w toku prowadzenia walki informacyjnej.

Plan zbierania informacji musi być elastyczny, to znaczy powinien uwzględniać możliwość wystąpienia zmiany warunków, sposobów i środków działania.

Przygotowanie organów i warunków realizacji planu zbierania informacji

Przygotowanie obejmuje zarówno pozyskiwanie środków rzeczowych jak i zasobów, jak też ich uporządkowanie w czasie i przestrzeni w sposób, który zapewni najsprawniejsze wykonanie działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony.

Obejmują one:

- pozyskiwanie, doszkalanie i rozmieszczenie zasobów osobowych, a więc nabór kadr, ich szkolenie, dokonanie podziału pracy, ustalenie podziału kompetencji;
- pozyskiwanie, stawianie zadań i rozmieszczenie środków;
- utrzymanie wykonawców i środków w gotowości do działania.

W sytuacji gdy niemożliwe jest pozyskanie wszystkich potrzebnych do działania organów należy starać się zmienić warunki zewnętrzne i wewnętrzne działalności, to znaczy urealnić plan zbierania informacji, a nawet dokonać korekty celu działalności.

Przygotowanie zwiadowców (osób), warunków i środków niezbędnych do realizacji celu powinno być sprecyzowane w planie. Jeśli będą one wykonane starannie, to zapewnią uzyskanie podstaw prawidłowego przebiegu prowadzenia działań związanych z realizacją celu.

Realizacja planu zbierania informacji

Realizacja planu zbierania informacji polega na wykonaniu czynności przewidzianych w planie oraz ewentualne dostosowanie planu do zmieniających się warunków. W etapie planowania zazwyczaj trudno jest przewidzieć wszystkie zmiany warunków i środków działania. Należy pamiętać jednak o tym, że plan jest środkiem do osiągnięcia celu, a nie celem samym w sobie. W związku z tym należy z góry założyć możliwość jego korekty w toku realizacji.

Czuwanie nad prawidłową realizacją zadań, nazywane nadzorem, polega na utrzymaniu zaplanowanej kolejności działań rozpoznawczych, przestrzeganiu terminów oraz sposobów wykonania poszczególnych zadań i ich części składowych. Nadzór powinien mieć na celu, osiągnięcie ustalonego celu działań rozpoznawczych. Dlatego, spełnia on rolę sprzężenia zwrotnego sygnalizującego odchylenia w realizacji planu. W tym etapie działalności rozpoznawczej występują wyraźnie funkcje kierownicze (nadzór, koordynacja, rewizja planu), jak i funkcje wykonawcze.

Kontrola realizacji planu zbierania informacji

Kontrola polega na sprawdzeniu, czy wszystko co się dzieje jest zgodne z przyjętym planem, wydanymi zarządzeniami (zadaniami) i ustalonymi zasadami. Zapewnia ustalenie

wyników i postępu w działalności rozpoznawczej, interpretowanie stwierdzonych faktów i ewentualne stosowanie środków zaradczych niezbędnych do eliminacji niepożądanych zjawisk powstałych w trakcie prowadzenia rozpoznania (w nowej strukturze organizacyjnej). Etap ten jest również (co rzadko bywa podkreślane w teorii) źródłem informacji zwrotnych, wręcz niezbędnych do prawidłowego stymulowania zaplanowanym procesem, ponadto w fazie końcowej uzyskane w tym etapie informacje tworzą jakościowo nową sytuację S_2 . Tak określona kontrola obejmuje zarówno bieżący nadzór nad wykonaniem zadań, jak i okresowe sprawdzanie stopnia realizacji zaplanowanych zadań.

Analiza zaistniałych zdarzeń prowadzi do dokładnego ustalenia powodów odchyień, jak też przyczyn nieefektywnego wykorzystywania sił i środków, umożliwiając tym samym określenie warunków poprawy sytuacji.

Należy podkreślić, że stosowanie tych zasad pozwoli doskonalić działalność organizatorską zarówno S_2/G_2 (komórki rozpoznawczej) jak i wykonawców. W przypadku preparacji i realizowania przedsięwzięć o wysokim stopniu złożoności (jakimi są działania rozpoznawcze), prezentowane reguły wymagają dalszego rozwinięcia w postaci zasad związanych z budową i formalizacją modelu organizowania, działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej, oraz wdrażaniem właściwych form działalności rozpoznawczej, zakłócania, obrony informacyjnej i ich realizacją, jak również z szeroko rozumianym kierowaniem organizacją.

2.2. Rola dowódcy w organizowaniu działań rozpoznawczych

Działania rozpoznawcze, spełniają rolę usługową w stosunku do dowódcy, lecz nie wobec decyzji - notabene - przez tegoż dowódcę podjętej. Aby to twierdzenie nie wydawało się udziwnianiem, postaram się uzasadnić.

Zacznijmy od podmiotu działań rozpoznawczych. Podmiotem tym jest głównie przeciwnik. Zwykle jest on postrzegany i oceniany po prostu jako „przeciwnik”, ściślej jako zbiór sił i środków mogących stanowić siłę zagrażającą uderzeniem lub mogącą stawiać opór (w tym także prowadzić działania odwrotowe) rzadziej - co najważniejsze - jako zbiór sił i środków mogących prowadzić działania rozpoznawcze, zakłócanie i obronę informacyjną.

Tak pojmowany „przeciwnik” stanowi podstawę pracy S2/G2 (komórki rozpoznawczej) i stąd też bierze się wiele nieporozumień i intuicyjnych rozwiązań zarówno w pracy oficera S2/G2 (komórki rozpoznawczej), jak i w pracy dowódcy.

Przeciwnik nie może być - szczególnie przez oficera S2/G2 (komórkę rozpoznawczą) - traktowany jednorodnie i w tym tylko aspekcie. Jest to bowiem nie tylko zbiór zaczepnie lub obronnie uszykowanych sił i środków, lecz także podmiot penetracji organów zbierania i zakłócania informacji, zespół sił i środków prowadzących działania rozpoznawcze i dozorowanie pola walki, grupa sił i środków prowadzących zakłócanie i obronę informacyjną.

Dowódcę interesuje przeciwnik wyłącznie jako zbiór sił i środków zaczepnie lub obronnie uszykowanych oraz ich zdolności i możliwości działania. Oficera S2/G2 (komórkę rozpoznawczą) przeciwnik interesuje natomiast jako przedmiot penetracji sił i środków rozpoznawczych i zakłócania informacyjnego. Musi go ocenić z punktu widzenia możliwości - mówiąc obrazowo- „dobrania” się do niego, przeniknięcia w jego ugrupowanie, dostosowania odpowiednich sił i środków rozpoznawczych i zakłócania do charakteru poszczególnych sił, środków i obiektów przeciwnika itp. Przeciwnik interesuje oficera S2/G2 (komórkę rozpoznawczą) także jako zespół prowadzący działania rozpoznawcze i dozorowanie pola walki oraz siły i środki prowadzące zakłócanie i obronę informacyjną.

Każde bowiem działania rozpoznawcze, zakłócania i obrony informacyjnej, w tym oczywiście i przeciwnika, stanowią rodzaj „biletu wizytowego” decyzji dowódcy, a także są wskazówką dalszych zamiarów i „intencji” działania w przyszłości. Oficer S2/G2 (komórka

rozpoznawcza) oceniając kierunki, sposoby i charakter działań rozpoznawczych i zakłócania przeciwnika może uzyskać przesłanki do wnioskowania o tym, co przeciwnik zamierza czyścić w przyszłości. A nawet więcej, może też wnioskować czego przeciwnik się obawia, czego nie wie, co uznaje za pewne, w co uwierzył na przykład z informacji podrzuconych mu w ramach zakłócania informacyjnego a co chce ukryć.

Oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza), traktując następnie przeciwnika jako grupę sił i środków prowadzących obronę informacyjną, wyciąga wnioski nie tylko do możliwości własnej działalności rozpoznawczej, lecz także do „interesów” przeciwnika. Obrona informacyjna chroni przecież to, co jest dla przeciwnika ważne i decydujące, co stanowi podstawę jego zamiarów, planów.

Oczywiście takie zróżnicowane traktowanie przeciwnika w konsekwencji pogłębia pogląd na jego ugrupowanie (zaczepne, obronne) i możliwości bojowe, a jednocześnie służy właściwemu zorganizowaniu działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej. Dlatego, podstawą organizowania działań rozpoznawczych powinny być nie tylko zadania postawione przez dowódcę, lecz i wnioski samodzielnie wyciągnięte przez oficera S2/G2 (komórkę rozpoznawczą) w toku rozpatrywania przeciwnika jako przedmiotu penetracji, zespołu prowadzącego działania rozpoznawcze, zakłócanie i obronę informacyjną.

Oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza) nie może poprzestać tylko na wykonaniu rozkazów. Wszyscy inni podwładni dowódcy (szefowie służb i rodzajów wojsk) mogą spełnić swoją rolę nawet wówczas, gdy poprzestają tylko na dokładnym wykonywaniu zadań (rozkazów). W przypadku oficera S2/G2 (komórki rozpoznawczej) to nie wystarcza. Oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza) musi przejawiać samodzielność - oczywiście wykonując dokładnie rozkazy, bo przecież samodzielność, to nie samowola.

Mamy więc dwa twierdzenia: pierwsze, że przeciwnik powinien być traktowany w sposób niejednorodny, a więc w różnych aspektach; oraz drugie, że podstawą organizowania działań rozpoznawczych obok zadań postawionych przez dowódcę są wnioski samodzielnie i dla siebie wypracowane przez oficera S2/G2 (komórkę rozpoznawczą). Rozpatrzmy bliżej to drugie twierdzenie.

Otóż dowódca po analizie zadania, lub po ustaleniu zamiaru (koncepcji walki), podjęciu decyzji, w dogodnym czasie, a najpewniej w ciągu całego okresu swojej pracy, w miarę konkretyzowania decyzji określa *zasadnicze potrzeby informacyjne* oficerowi S2/G2 (komórce rozpoznawczej)

Te potrzeby (zadania) mogą dotyczyć:

- zdobywania informacji niezbędnych do skonkretyzowania ustalonego zamiaru, wypracowanej właśnie decyzji; (w tym przypadku chodzi zarówno o informacje nowe, jak i potwierdzenie informacji już posiadanych, z uwagi na ograniczony i krótki czas, jakim nawet wyższe szczeble dowodzenia dysponują na ustalenie zamiaru, przygotowanie decyzji, oraz biorąc pod uwagę czas pracy organów rozpoznawczych (jego środków technicznych, a szczególnie organów zbierania informacji np. pododdziałów rozpoznawczych), zadania te spełniają rolę pomocniczą, gdyż zamiar (koncepcję) decyzję podejmuje się głównie na podstawie wcześniej zdobytych informacji);
- zadań, jakie organa rozpoznawcze, zakłócania i obrony informacyjnej mają wykonać w celu zdobycia, zakłócenia i obrony informacji, umożliwiających dowódcy kierowanie przebiegiem walki, która rozpocznie się po wprowadzeniu podejmowanej decyzji w czyn.

Te zadania spełniają więc rolę usługową w stosunku do decyzji i stanowią podstawę organizowania działań rozpoznawczych, jednocześnie zakłócania i obrony informacyjnej w toku walki. Te więc zadania, dostosowane do charakteru decyzji, obligują skupienie wysiłku działań rozpoznawczych zgodnie z wysiłkiem wojsk, tak w stosunku do kierunku ich działania, jak i zadań bojowych (etapów walki).

W czasie walki, dla organów prowadzących działania rozpoznawcze, zakłócanie i obronę informacyjną (działających zgodnie z decyzją dowódcy) stawia się dodatkowe zadania, odpowiednio do rozwoju sytuacji i wynikających potrzeb informacyjnych. Innymi słowy te działania służą realizacji decyzji, zabezpieczają - a poprawniej - zapewniają wykonanie decyzji. W miarę zdobywania i zbierania informacji dowódca i sztab uzyskuje świadomość przebiegu walki, a więc czy rozwija się ona w sposób planowy i przewidywany, na ile planowy, czy i co należy zmienić, poprawić itp.

Wyobraźmy sobie, że oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza) ściśle wykonuje zadania, a więc całą swoją aktywność, wszystkie siły, całe zainteresowanie skupi tylko na prowadzeniu walki. Pilnie „śledzi” wszystko, co dzieje się na kierunku głównego uderzenia wojsk własnych lub na kierunku, gdzie dowódca skupia główny wysiłek obrony. Czyli że skrupulatnie, tylko i wyłącznie „służy-usługuje” decyzji. Ujmując to jeszcze inaczej, wyobraźmy sobie, iż oficer S2/G2 „widzi” przeciwnika tylko jako w określony sposób uszykowane i działające siły i środki walki.

Czy takie działania rozpoznawcze osiągną cel i wypełnią pokładane w nich nadzieje? Sądzić można, że odpowiedź mogła by być twierdząca tylko w odniesieniu do jednej z dwóch

sytuacji: mianowicie na ćwiczeniach, które na jednej sytuacji się kończą, lub na wojnie, jeśli byłyby to ostatnia w tej wojnie bitwa. Działania rozpoznawcze na wojnie mają bowiem do spełnienia jeszcze inny cel, a mianowicie zebranie informacji umożliwiających podjęcie decyzji do kolejnej walki - lub określonego etapu realizowanej właśnie walki, jeśli okaże się, że wymaga ona daleko posuniętych i zasadniczych korekt, stworzenie przeciwnikowi fałszywego obrazu rzeczywistości i przez to ukierunkowanie jego wysiłków na planowanie i prowadzenie działań w stosunku do nieistniejących odniesień.

I oto okazuje się, że tylko ściśle wykonywanie zadań to za mało. Za mało, jeśli całą uwagę skupia się w komórkach rozpoznawczych na - tylko i wyłącznie - prowadzonej właśnie walce. Problem jest oczywiście bardzo złożony, bowiem w jednym czasie trzeba koniecznie wykonywać jak gdyby dwie grupy zadań: zadania wynikające z decyzji i potrzeb prowadzonej właśnie walki oraz zadania nacelowane na zebranie informacji na przyszłość, a więc użytecznych do podjęcia następnej decyzji oraz dezorientowanie przeciwnika co do sytuacji pola walki.

Problem ten jest złożony także dlatego, że - oczywiście - wiele informacji zdobytych i przetworzonych w toku walki może służyć przyszłym decyzjom, lecz ograniczenie się do nich nie wystarczy. Trzeba umieć - i na tym polega rola i znaczenie oficera S2/G2 (komórka rozpoznawcza) w ogóle - wykroczyć poza bieżące potrzeby aktualnie prowadzonej walki. Chodzi przy tym nie tylko o przewidywanie rozwoju wydarzeń, lecz o uświadomione, zawczasu zorganizowane działania rozpoznawcze, zakłócania i obrony informacyjnej. Chodzi o wyważoną umiejętność „wychylenia nosa” poza główny kierunek uderzenia, czy poza główny wysiłek obrony.

Problem jest złożony i trudny, gdyż wyłania się pytanie, kto ma określać te przyszłościowe zadania: dowódca, oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza)? Trudność polega i na tym, że trzeba organizować działania rozpoznawcze nie wiedząc nawet, jaki rodzaj działań czeka nas w przyszłości.

Dowódca ma obowiązek organizowania i kierowania walką. Oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza) powinien zapewnić dowódcy informacje niezbędne do podjęcia decyzji i informacje umożliwiające realizację decyzji - kierowanie walką. Dowódca stawia S2/G2 zadania (określa potrzeby), głównie takie, które mają mu zapewnić kierowanie walką. Oficer S2/G2 musi je uzupełnić zadaniami, które pozwolą mu przygotować „zbiór informacji” na przyszłość oraz stworzyć sytuację uniemożliwiającą podejmowanie trafnych decyzji przez przeciwnika. Zadania te określi, a ich wykonanie zrealizuje tym lepiej, im doskonalej i pełniej rozpozna przeciwnika pojętego w wymienionych już aspektach, a więc jako przedmiot pene-

tracji, zespół prowadzący działania rozpoznawcze, zakłócanie i obronę informacyjną. I oczywiście zadania te uzależnione są od wniosków, jakie oficer S2/G2 (komórka rozpoznawcza) potrafi wyciągnąć z tak pojmowanego przeciwnika.

Styl pracy dowódcy, sztabu i samego oficera S2/G2 (komórki rozpoznawczej) w dziele organizowania działań rozpoznawczych, jak również i działań bojowych, uzależniony jest od szeregu czynników, które można w tych rozważaniach pominąć. Istota sprawy tkwi bowiem w tym, że działania rozpoznawcze należy traktować nie tylko jako następstwo zamiaru, decyzji dowódcy, lecz - może nawet głównie - jako istotną jej podstawę.

Śledząc to wszystko co zostało napisane na temat działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej, trudno oprzeć się wrażeniu, że wiele twierdzeń, a nawet praktycznych wskazówek dotyczących pracy organów rozpoznawczych, bierze się z tego, że sytuację z ćwiczeń utożsamia się z sytuacjami wojennymi.

Chodzi o to, że ćwiczenia rozpoczynają się z reguły niejako od początku wojny, a więc siły i środki rozpoznawcze znajdują się gdzieś we własnym ugrupowaniu, stawia się im zadania itp. A przecież w walce z reguły duża ich część jest w działaniu, w tym i na obszarze przeciwnika. Trzeba „przecerować” te siły na nowe zadania i do nowych obiektów, a także w rejony, o których nie wiemy, czy są w nich jakieś siły i środki przeciwnika należy również „udostępnić” przeciwnikowi odpowiednich informacji oraz dokonać koordynacji działań mających na celu obronę informacji.

3. Prowadzenie działań rozpoznawczych

Dobrze prowadzone działania rozpoznawcze warunkują powodzenie w walce. Teza ta jest ciągle aktualna, pomimo zmian wprowadzanych w dziedzinie organizacji, uzbrojenia i wyposażenia wojsk oraz zasad prowadzenia działań bojowych. Można by zaryzykować stwierdzenie, że prowadzenie działań rozpoznawczych stanowi imperatyw dla każdego pododdziału, niezależnie od sytuacji, rodzaju działań i warunków współczesnego pola walki.

Działania rozpoznawcze można oddzielić teoretycznie od zakłócania i obrony informacyjnej, ale stosowanie tego podziału w praktyce nie byłoby pożyteczne, lecz raczej szkodliwe. Rozgraniczanie zadań i działalności zakłócania i obrony od zadań i działalności rozpoznawczej nie jest wskazane.

Elementy rozpoznawcze są wprowadzane do działań przede wszystkim w celu prowadzenia działań rozpoznawczych, jednak realizując je, wykonują również zadania zakłócania i obrony, zwłaszcza w przypadku wydzielenia ich do prowadzenia rozpoznania określonych rejonów, węzłów dróg lub obiektów rozmieszczonych w strefie tylowej. W warunkach braku styczności z przeciwnikiem, elementy te działają przed pododdziałami i dostarczają im dane o przeciwniku, wykonując jednocześnie zadania zakłócania i obrony informacyjnej. Oraz odwrotnie, siły wykorzystywane do zakłócania i obrony informacyjnej, będą dostarczały informacje (dane) dla wojsk prowadzących działania bojowe.

Każdy żołnierz ma ostatecznie obowiązek obserwowania przedpola i przestrzeni powietrznej, zamaskowania swojej pozycji oraz meldowania swoich spostrzeżeń bez specjalnego polecenia. Te działania można również uznać za działania rozpoznawcze oraz za zakłócanie lub obronę w zależności od tego czy mamy oszukać przeciwnika czy zaskoczyć.

Działania rozpoznawcze, zakłócanie i obrona informacyjna powinny być prowadzone możliwie „najściślej”, tzn. że na obszarze działań bojowych, nie powinny występować luki w rozpoznawaniu, zakłócaniu i obronie. W sytuacji niewyjaśnionej i w warunkach „nieprzejrzystego” terenu, powinno się przede wszystkim określić główny wysiłek działań rozpoznawczych i pozostawić wystarczające siły w odwodzie, które należy wprowadzić do działań po otrzymaniu pierwszych meldunków, na rozpoznanych kierunkach działania przeciwnika.

3.1. Kierowanie działaniami rozpoznawczymi

W procesie prowadzenia działań rozpoznawczych, ważne znaczenie ma umiejętność szefa S2/G2 (komórki rozpoznawczej) zorganizowania sprawnego systemu kierowania działaniami rozpoznawczymi. Organ kierowania działaniami rozpoznawczymi to wyodrębniony pod względem strukturalnym i informacyjnym zespół funkcjonalny, realizujący proceduralne działania w zakresie zadań, których efektem jest zdobycie informacji kluczowych oraz stworzenie sytuacji utrudniających przeciwnikowi podejmowanie trafnych decyzji, wykonywanie sprawnych ruchów wojsk i precyzyjnych uderzeń ogniowych, przy jednoczesnej obronie przed tym samym wojsk własnych. Zasadniczymi elementami funkcjonalnymi systemu kierowania działaniami rozpoznawczymi w aspekcie strukturalnym są: szefowie S2/G2 (komórek rozpoznawczych) i oficerowie specjaliści wraz z technicznymi środkami łączności i przetwarzania informacji. Organizatorem i koordynatorem wszelkich przedsięwzięć z zakresu kierowania działaniami rozpoznawczymi (szeroko pojętymi) jest szef komórki S2/G2, który współpracuje w tym zakresie z oficerami sztabu. Za kierowanie specjalistycznymi podsystemami rozpoznania, zakłócania i obrony informacyjnej ponoszą odpowiedzialność stosowni dowódcy, oficerowie sztabu lub szefowie rodzajów wojsk. Bezpośrednimi realizatorami przedsięwzięć z zakresu przygotowania działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej są oficerowie funkcyjni specjalistycznych komórek.

Zmieniające się uwarunkowania, głównie płynne struktury organizacyjne poszczególnych komórek funkcjonalnych, wywierają wpływ na właściwe kierowanie działaniami rozpoznawczymi. To natomiast nie pozostaje bez wpływu na efektywność działań rozpoznawczych. Istota kierowania zawiera się bowiem w tworzeniu najlepszych warunków do terminowego podejmowania oraz konsekwentnego wdrażania i egzekwowania odpowiednich decyzji i rozkazów. Na efektywność kierowania wpływają:

- stan wiedzy, zarówno o obiektach do rozpoznania, zakłócania i obrony informacyjnej, jak i o położeniu oraz możliwościach własnych sił i środków rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej;
- aktywność działań i terminowość reakcji systemów walki stosownie do zmieniającej się sytuacji na polu walki;
- właściwy system łączności i stosowny do charakteru działań rozpoznawczych, zakłócania i obrony informacyjnej, obieg informacji;

- skuteczność w przeciwdziałaniu rozpoznaniu przeciwnika;
- umiejętne wykorzystanie infrastruktury obszaru działań;
- sprawność odtwarzania systemu rozpoznania, zakłócania i obrony informacyjnej.

Realizacja powyższych uwarunkowań oraz ich wszechstronne wsparcie i zabezpieczenie gwarantują wysoką jakość realizacji działań rozpoznawczych. W procesie kierowania działaniami rozpoznawczymi zachodzi potrzeba zachowania ciągłości i odpowiedniej kolejności realizacji przedsięwzięć procesu kierowania. To bowiem warunkuje osiąganie, przez poszczególnych wykonawców, zdolności do wykonania stawianych zadań w możliwie najkrótszym czasie (zobacz rysunek „Przepływ danych w kierowaniu działaniami rozpoznawczymi”).

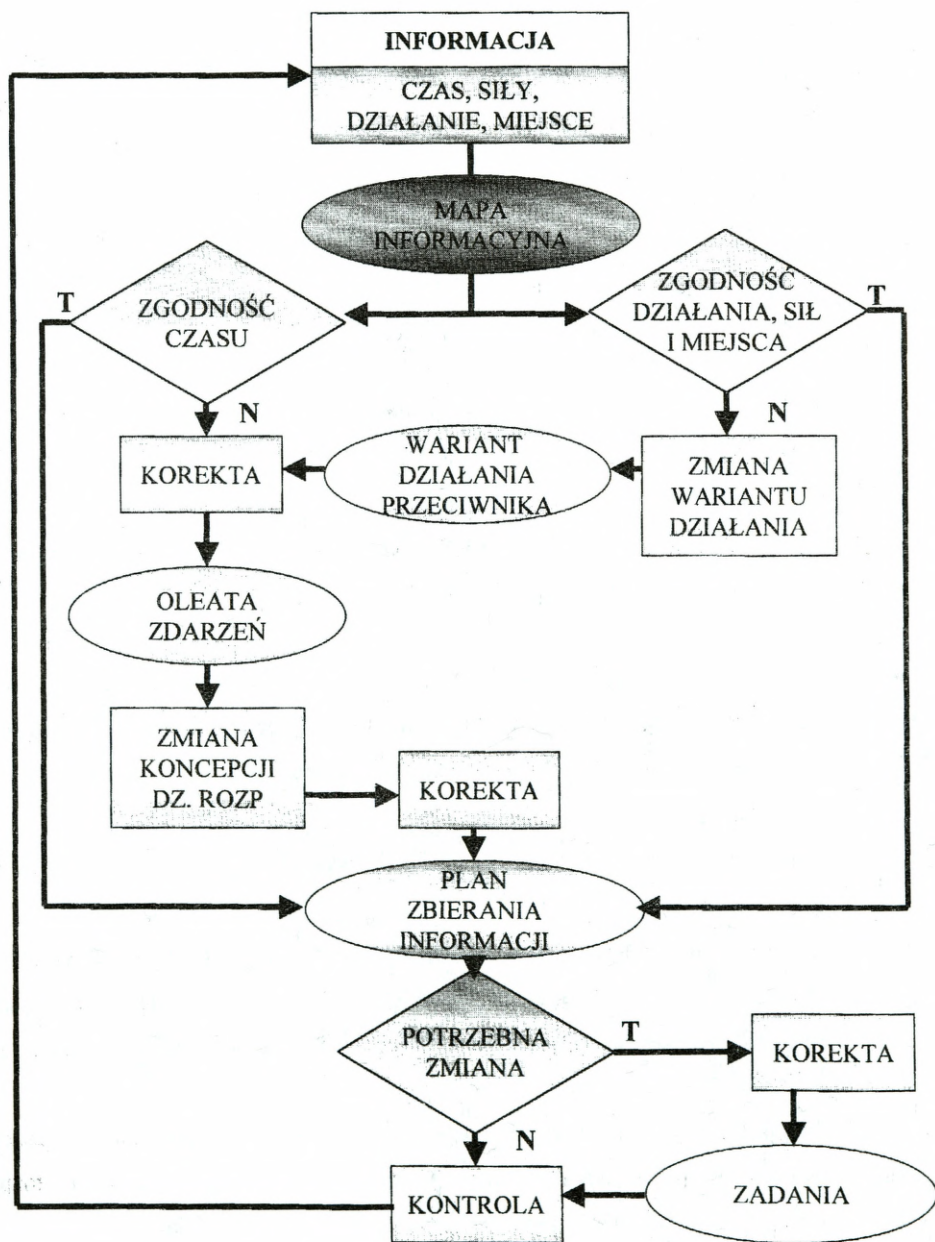
Kierowanie działaniami rozpoznawczymi to również sprawne działanie wszystkich ogniw realizujących pracę informacyjną, a więc: zbieranie, opracowywanie i rozpowszechnianie informacji; zakłócanie informacyjne; oraz obrona informacyjna. W procesie kierowania istotną rolę odgrywa także efektywny system łączności. Stąd też przygotowując działania rozpoznawcze, zakłócania i obrony informacyjnej, należy uwzględnić wszelkie potrzeby zapewnienia zarówno elementom rozpoznawczym jak i komórkom funkcjonalnym stosownych kanałów informacyjnych.

Na potrzeby kierowania działaniami rozpoznawczymi koniecznym jest przygotowanie:

- sieci informacyjnej szefa S2/G2 (komórki rozpoznawczej), do wymiany informacji między przełożonym i sąsiadami realizującymi działania rozpoznawcze w całym obszarze wali (operacji);
- sieci informacyjnej na potrzeby kierowania działaniami podsystemów walki informacyjnej;
- sieci informacyjnej na potrzeby pozyskiwania danych z rozpoznania powietrznego;
- sieci informatycznej opartej na stacjonarnych środkach łączności rozmieszczonym w obszarze działań zapewniającej wymianę informacji z siłami układu pozamilitarnego i jednostkami OT.

W wyniku zmieniającej się sytuacji bojowej konieczne jest uzupełnienie powyższego zestawienia dodatkowymi elementami sieci informacyjnej kierowania działaniami rozpoznawczymi stosownie do potrzeb i możliwości określonych systemów działania.

Poszczególne systemy prowadzące działania rozpoznawcze wyposażone w różnorodny sprzęt techniczny, działające na różnych odległościach i prowadzące różnorodne działania, stale zmieniające swe położenie, przy równoczesnym zagrożeniu i przeciwdziałaniu ze strony przeciwnika, determinują proces kierowania działaniami rozpoznawczymi.

Rys. 3.1. Przepływ danych w kierowaniu działaniami rozpoznawczymi

3.2. Prowadzenie działań rozpoznawczych

Wyposażenie wojsk lądowych w nowoczesny sprzęt techniczny, wpływa w istotny sposób na charakter współczesnych działań bojowych. Za pomocą obecnych środków szczebel taktyczny może zwalczać przeciwnika na odległości wielu kilometrów. Wzrost szybkości i manewrowości działań bojowych wymaga znacznego skrócenia czasu potrzebnego na zdobywanie (danych) informacji o przeciwniku, (opracowywanie oraz przekazywanie zainteresowanym dowództwom i sztabom), zakłócenie informacyjne i obronę informacyjną. Z tego względu należy stale doskonalić siły i środki prowadzące działania rozpoznawcze oraz wprowadzać zmiany do zasad organizacji i prowadzenia działań rozpoznawczych, zakłócania i walki informacyjnej.

Przez odpowiednie zmiany struktury organizacyjnej wojsk oraz zwiększenie liczby i ulepszenie jakości technicznych środków bojowych, włączonych do wyposażenia związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów, w znacznym stopniu mogą rozszerzyć się możliwości prowadzenia działań rozpoznawczych przez wszystkie oddziały (pododdziały).

Zadań prowadzenia działań rozpoznawczych nie mogą realizować wyłącznie etatowe pododdziały rozpoznawcze ze względu na ich niewielką liczbę oraz ogrom zadań, jakie miałyby do wykonania. Dlatego każdy pojedynczy żołnierz powinien być organem (elementem) rozpoznawczym. Działania rozpoznawcze, zakłócanie i obrona informacyjna zależą od jego (żołnierza) umiejętności zachowania tajemnicy, maskowania się, obserwacji i meldowania o tym co zaobserwował. W wypadku dostania się d niewoli, każdy żołnierz powinien oprzeć się badaniom przeciwnika.

Należy stwierdzić, że wszystkie jednostki wojskowe są organami walki informacyjnej, gdyż muszą dokonywać zabiegów rozpoznawania, zakłócania i obrony informacyjnej.

Prowadzenie obserwacji

Obserwacja była, jest i długo jeszcze pozostanie podstawowym sposobem prowadzenia działań rozpoznawczych. Nowe zasady prowadzenia działań bojowych oraz nowe środki techniczne zmieniają warunki prowadzenia działań na polu walki i stawiają obserwacji większe wymagania. Obserwator dysponuje coraz liczniejszymi, doskonalszymi przyrządami i sprzętem ułatwiającymi obserwację, zwłaszcza w warunkach ograniczonej widoczności,

zwiększającymi jej zasięg i umożliwiającymi niemal bezbłędne określanie odległości do obserwowanych obiektów. Szczególnym rodzajem obserwacji jest obserwacja za pomocą urządzeń radiolokacyjnych, telewizyjnych, a nawet zdjęć fotograficznych. Oko obserwatora zastąpiły: obiektyw aparatu fotograficznego (filmowego) lub kamery telewizyjnej, wiązka fal elektromagnetycznych itp. Obserwator pośrednio tylko obserwuje na ekranie urządzenia radiolokacyjnego lub na zdjęciu to, co się dzieje w terenie, przestrzeni, na wodzie. Takie posługiwanie się doskonałymi przyrządami jest jednak możliwe tylko w wyspecjalizowanych jednostkach. Natomiast obserwację bezpośrednią będą prowadzili wszyscy żołnierze, a możliwość działań bojowych na samodzielnych, często izolowanych kierunkach (rejonach) narzuciła wszystkim pododdziałom konieczność prowadzenia działań rozpoznawczych własnymi siłami i środkami. Najbardziej dostępnym sposobem prowadzenia działań rozpoznawczych, najłatwiejszym i dostarczającym najwięcej danych, jest obserwacja. Obserwację mogą jednak prowadzić dobrze wyszkoleni obserwatorzy, a dobrym obserwatorem musi być każdy żołnierz i dowódca.

Zastosowanie nowoczesnych środków zakłócania pasywnego spowodowało wiele trudności w prowadzeniu obserwacji. Wynikają one między innymi z takich cech współczesnych działań bojowych, jak duże tempo, rozśrodkowanie i możliwość szybkich zmian w ugrupowaniu wojsk, duże nasycenie środkami technicznymi, posługiwanie się doskonalszymi środkami kamuflażu oraz możliwość zakłócania aktywnego. Współczesny obserwator musi obserwować znacznie szerszy i głębszy wycinek terenu niż niegdyś, powinien wykryć znacznie więcej różnorodnych celów, odróżniać rodzaje sprzętu (często o podobnym wyglądzie - jak sprzęt łączności, radioelektroniczny, a nawet bojowy montowany na samochodach czy transporterach), a co najważniejsze musi prowadzić obserwację bardzo często w ruchu oraz w warunkach ograniczonej widoczności. Jeśli do tego dodamy, że obserwator powinien nie tylko wykryć, obecność obiektu, lecz także określić jego rodzaj, położenie oraz utrwalić wynik obserwacji na mapie, szkicu lub w dzienniku obserwacji, prawidłowo i szybko przekazać te dane zainteresowanym dowódcom, sztabom - to dojdziemy do wniosku, że prowadzenie obserwacji jest zagadnieniem bardzo skomplikowanym.

W warunkach współczesnego pola walki przeciwnik może pojawić się w dowolnym miejscu i czasie. Ten fakt powinien znaleźć odbicie w szkoleniu i zasadach działania wojsk, a zwłaszcza w zorganizowanym systemie obserwacji.

Dużego znaczenia nabiera zwiększenie zasięgu obserwacji. Można to uzyskać przez odpowiednie rozmieszczenie obserwatorów (posterunków obserwacyjnych - PO), wysuwanie

RPO³¹ do przodu, umiejętne wykorzystanie terenu, posiadanych przyrządów optyczno-mierniczych, noktowizyjnych i wykrywających źródła promieni podczerwonych oraz przez organizowanie obserwacji i podsłuchu w ugrupowaniu przeciwnika, a także wykorzystywanie do obserwacji z powietrza śmigłowców i samolotów, czy też bezpilotowych środków rozpoznawczych.

Z zasięgiem obserwacji wiąże się czas i sposób przekazywania zdobytych wiadomości. Wszystkie dane dotyczące środków przenoszenia obiektów ważnych powinny być natychmiast przekazywane zainteresowanym za pomocą wszelkich dostępnych środków (głosem, sygnałami, technicznymi środkami łączności, środkami ruchomymi itp.).

Na podstawie tego, co zostało stwierdzone wyżej, można sprecyzować cechy, jakimi powinien się odznaczać prowadzący obserwację.

Do tych cech należy:

- spostrzegawczość (zdolność szybkiego wyszukiwania obiektów, celów i zjawisk w różnych sytuacjach i różnych warunkach terenu i widoczności wszystkimi dostępnymi środkami);
- umiejętność dokładnego określania położenia (rozmieszczenia) zaobserwowanych obiektów (celów);
- zdolność określenia na podstawie cech demaskujących (rozmiary, kształt, dźwięk, znaki świetlne, zapach, odciski śladów itp.) charakteru obiektu (celu);
- zdolność utrwalenia wyników obserwacji (nanoszenie ich na mapę lub szkic, notowanie lub zapamiętywanie);
- umiejętność szybkiego i bezbłędnego przekazywania wyników obserwacji.

Podział na te cechy jest umowny. W praktyce ściśle się one ze sobą wiążą. Trudno odzielić na przykład spostrzegawczość od zdolności określania charakteru obiektu na podstawie cech demaskujących ten obiekt. Podziału tego dokonano celowo po to, aby wykazać, że obserwatora (żołnierza – obserwatora) należy przygotowywać nieustannie na każdych zajęciach i nie tylko zajęciach.

Wchodzące w skład wyposażenia wojskowego przyrządy optyczno-miernicze i noktowizyjne ułatwiają obserwację. Umiejętne wykorzystywanie przyrządów optycznych (a zwłaszcza ich możliwości mierzenia kątów, a przez to określania odległości) ma duży wpływ na wynik obserwacji. Podstawowe przyrządy optyczno-miernicze (lornetka polowa, peryskop, lorneta nożycowa, busola PAB-2 lub dalmierz laserowy) umożliwiają prowadzenie obserwa-

³¹ RPO - ruchomy posterunek obserwacyjny.

cji na odległość zasięgu horyzontu optycznego (średnio około 3 km)³², a przyrządy noktowizyjne na odległość ok. 1000 m i większą (w zależności od środka). Przyrządy do wykrywania źródeł promieniowania podczerwonego mogą je wykrywać z odległości 500-5000m (zależnie od mocy źródła promieniowania i horyzontu optycznego). Wozy bojowe są również środkami ułatwiającymi obserwację, gdyż dają one ochronę prowadzącym obserwację, umożliwiają szybkie poruszanie się w terenie, a pokładowe radiostacje tych wozów szybkie przekazywanie wyników obserwacji.

Umieszczenie punktu (posterunku) obserwacyjnego na dachu, wieży, drzewie, kominie fabrycznym, śmigłowcu ułatwia obserwację w ciągu dnia, a obniżenie go w nocy ułatwia obserwację na tle horyzontu. Również w miarę możliwości należy prowadzić obserwację ze śmigłowca. Obserwator na śmigłowcu może z wysokości 100-200 m prowadzić obserwację w pasie 6-8 km, na głębokość 10-15 km (zależnie od terenu).

Prowadzenie działań rozpoznawczych przez drużynę /załogę/ patrolową

Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) wysyła drużyny patrolowe w celu prowadzenia rozpoznania terenu i obiektów przeciwnika oraz ubezpieczania sił głównych patrolu i pododdziałów prowadzących działania bojowe przed niespodziewanym atakiem przeciwnika. Załogę drużyny patrolowej może stanowić załoga czołgu, transportera opancerzonego, samochodu, a niekiedy nawet motocykla.

Drużyna patrolowa zależnie od sytuacji, warunków terenowych i atmosferycznych przegrupowuje się w odległości do 1,5 km od sił głównych patrolu (odległość ta jest uwarunkowana możliwością wparcia ogniowego przez siły główne patrolu). W razie braku łączności radiowej oraz w warunkach ograniczonej widoczności odległość tę zmniejsza się.

Niekiedy (zależnie od potrzeb, sytuacji oraz możliwości) dowódca patrolu może wysłać dwie drużyny patrolowe na ten sam kierunek, a zwłaszcza podczas rozpoznawania dużej miejscowości, lasu itp. Działanie dwóch drużyn patrolowych na jednym kierunku umożliwia szybsze i dokładniejsze prowadzenie rozpoznania, wzajemne ubezpieczenie się oraz sprawia, że praca drużyn jest mniej wyczerpująca.

Pomiędzy dowódcą drużyny patrolowej a dowódcą patrolu organizuje się łączność radiową, a ponadto, dowódca patrolu powinien ustalić dodatkowe sygnały i znaki umówione potrzebne do dowodzenia. Tylko w wyjątkowych okolicznościach, na przykład w razie nie-

³² Zob. R. Kwečka, A. Nowak, Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie informacyjnym i organizacyjnym. AON 1994 s.76

spodziewanego zetknięcia się z przeciwnikiem lub wówczas, gdy zawiodą inne środki łączności, można wykorzystywać naboje (rakiety) sygnałowe.

Sposoby prowadzenia działań rozpoznawczych przez drużynę /załogę/ patrolową

Podstawowym sposobem prowadzenia działań rozpoznawczych jest obserwacja. Drużyna (załoga) patrolowa powinna prowadzić ciągłą obserwację z wnętrza wozu bojowego lub spoza niego, wykorzystując przyrządy obserwacyjne i noktowizyjne. Na odcinkach zagrożonych drużyna (załoga) prowadzi obserwację z wnętrza wozu bojowego, mając zamknięte luki i włazy. W terenie utrudniającym prowadzenie obserwacji z wnętrza wozu bojowego, dowódca wysyła 1-2 żołnierzy obserwatorów-szperaczy, stawiając im określone zadania.

W toku działań drużyna patrolowa powinna przegrupowywać się skokami od ukrycia do ukrycia. Drużyna zatrzymuje się w pobliżu osi marszu, w miejscach umożliwiających dobrą obserwację i maskowanie.

Należy pamiętać, że na współczesnym polu walki ze względu na szybkie tempo prowadzenia działań nie zawsze będzie możliwe częste zatrzymywanie drużyny patrolowej. Dlatego teren otwarty należy pokonywać z maksymalną szybkością w celu zaoszczędzenia czasu potrzebnego do rozpoznawania trudniejszych (zakrytych) odcinków. Tempo działań drużyny patrolowej powinno być dostosowane do tempa działania pododdziału, który go wysłał.

Rozpoznanie pojedynczego zabudowania, wzgórza, krzaków itp., drużyna patrolowa prowadzi z ukrycia za pomocą przyrządów obserwacyjnych, z odległości zapewniającej dokładną widoczność danego przedmiotu. Ze względu na ograniczony czas nie zawsze jest możliwe szczegółowe rozpoznanie wszystkich przedmiotów terenowych. Należy dokładnie rozpoznawać tylko takie przedmioty (obiekty), które mają zasadnicze znaczenie dla przeciwnika. Trzeba pamiętać, że przedmiot terenowy (dom, wzgórze, krzak, itp.) znajdujący się obok drogi w odległości większej od odległości strzału bezwzględnego ma mniejsze znaczenie niż taki sam przedmiot znajdujący się bezpośrednio przy drodze lub przed miejscowością, rzeką, pasmem wzgórz itp., ponieważ może on stanowić, ukrycie dla ubezpieczenia, zasadzki czy dla obserwatora.

Obserwując pojedyncze zabudowania, wzgórza itp. drużyna patrolowa zwraca uwagę na cechy demaskujące obecność przeciwnika oraz na okna, kominy, dachy, wieże, zarośla i zbocza wzgórz. W razie stwierdzenia oznak demaskujących obecność przeciwnika, wysyła szperaczy pieszych na odległość od 300-500 m w celu dokładnego rozpoznania danego

przedmiotu terenowego (obiektu). Wysyłając szperaczy należy ich ubezpieczać. W tym celu wóz patrolowy zajmuje dogodne stanowisko ogniowe, a załoga jest gotowa do otwarcia ognia. Stanowisko ogniowe powinno być tak wybrane, aby umożliwiło nie tylko skuteczne prowadzenie ognia, lecz także ułatwiało szperaczom skryte i szybkie podejście do rozpoznawanego obiektu.

Niekiedy, zwłaszcza w terenie utrudniającym skryte działanie, drużyna (załoga) patrolowa może prowadzić rozpoznanie ogniem (lecz powinna to być ostateczność). W tym celu wóz podejżdża na odległość strzału bezwzględnego, a drużyna ostrzeliwuje rozpoznawany obiekt.

Rozpoznawanie miejscowości wymaga ustalenia, czy miejscowość jest broniona przez przeciwnika. Dowódca drużyny patrolowej po zbliżeniu się do miejscowości na odległość umożliwiającą dogodną i skrytą obserwację nakazuje prowadzenie szczegółowej obserwacji zabudowań najbardziej wysuniętych oraz sadów lub przedmiotów, znajdujących się w bezpośredniej bliskości drogi marszu.

Większe miejscowości drużyna patrolowa rozpoznaje nie wkraczając do nich ze względu na dużą możliwość zniszczenia pojedynczej drużyny patrolowej.

Gdy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) otrzyma zadanie szczegółowego rozpoznania dużej miejscowości lub wówczas, gdy nie ma możliwości jej obejścia, dowódca patrolu organizuje rozpoznanie w następujący sposób. Po wstępnym rozpoznaniu, przeprowadzonym przez drużyny patrolowe, siły główne patrolu zajmują dogodne stanowiska ogniowe i prowadzą rozpoznanie ogniowe, a drużyny patrolowe pod ich osłoną prowadzą rozpoznanie wzdłuż ulic.

Drużyny patrolowe w miejscowości, z zasady powinny działać parami, ubezpieczając się wzajemnie oraz muszą być ubezpieczane przez szperaczy pieszych. W czasie przejazdu przez miejscowości należy zwracać szczególną uwagę na skrzyżowania dróg, place, ogrody, okna itp. Ponadto w czołgach i transporterach opancerzonych luki (klapy) powinny być pozamykane, a załogi gotowe do otwarcia ognia.

Rozpoznawanie lasu wymaga zachowania dużej ostrożności ze względu na to, że przeciwnik może stosować zapory inżynieryjne, zasadzki, pułapki itp..

Drużyna patrolowa po zbliżeniu się do lasu prowadzi obserwację z ukrycia. Podczas rozpoznawania skraju lasu zwraca szczególną uwagę na podejścia do lasu, wzgórza rozciągające się przed lasem, przesmyki itp.. Rozpoznawanie lasu prowadzi na głębokość do kilkuset metrów. Dowódca drużyny patrolowej może wysłać w tym celu szperaczy pieszych. W czasie

rozpoznawania skraju lasu przez drużynę patrolową, siły główne bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego) powinny ubezpieczać jej działanie.

W głębi lasu drużyny patrolowe powinny działać parami, ubezpieczając się wzajemnie. Drużyna patrolowa powinna zwracać szczególną uwagę na skrzyżowania dróg, polany, wąwozy, nasypy, wzgórza, bagna, przesmyki, leśniczówki itp.

Odległość pomiędzy drużyną (załogą) patrolową a siłami głównymi patrolu powinna być uzależniona od sytuacji i terenu.

W czasie prowadzenia rozpoznania - przez drużynę patrolową - szerokich przeszkód wodnych powinno się ustalić najdogodniejsze odcinki do przeprawy, charakter rzek, system zapór inżynierskich, obecność przeciwnika przed i za przeszkodą wodną itp.

Dowódca drużyny patrolowej może otrzymać zadanie uchwycenia mostu, rozpoznania brodu, zorganizowania punktu obserwacyjnego przed przeszkodą wodną, rozpoznania mostu lub urządzeń hydrotechnicznych, ustalenia charakteru rzeki, uchwycenia obiektu na przeciwnym brzegu rzeki, zniszczenia ochrony mostu, rozpoznania systemu zapór inżynierskich, rozpoznania przeciwnika za przeszkodą wodną itp..

Rozpoznawanie przeprawy rozpoczyna się od obserwacji prowadzonej przez drużynę (załogę) patrolową. Przede wszystkim należy ustalić, czy w pobliżu nie znajduje się przeciwnik oraz rozpoznać przeprawy i charakter rzeki. Następnie dowódca drużyny patrolowej wysła szperaczy, którzy pod osłoną wozu bojowego przeprowadzają szczegółowe rozpoznanie mostu (brodu), zwracając uwagę, czy nie jest zaminowany lub uszkodzony oraz określając jego nośność (głębokość brodu i rodzaj dna).

Jeśli możliwy jest przejazd przez most, to drużyna patrolowa pod osłoną szperaczy przeprawia się szybko na przeciwny brzeg i ubezpiecza przeprawę sił głównych patrolu rozpoznawczego. Gdy przejazd przez most jest niemożliwy, wówczas drużyna patrolowa prowadzi rozpoznanie rzeki w celu ustalenia najodpowiedniejszego odcinka do przeprawy lub brodu.

Prowadzenie rozpoznania przeszkód wodnych przez patrole wyposażone w pływające środki transportowe różni się zasadniczo od opisanego sposobu prowadzenia rozpoznania. Głównym zadaniem takich patroli jest rozpoznawanie przede wszystkim wojsk przeciwnika, wychodzenie na jego tyły, śledzenie podchodzących odwodów z głębi itd. Zaletą patroli rozpoznawczych wyposażonych w pływające środki transportowe jest uniezależnienie się od przepraw stałych, przez co ich działanie jest bardziej dynamiczne.

Bojowy patrol rozpoznawczy, samodzielny patrol rozpoznawczy

Skład i zadania bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego)

Bojowe i samodzielne patrole rozpoznawcze są wysyłane w celu prowadzenia rozpoznania przeciwnika oraz terenu we wszystkich rodzajach działań bojowych.

Skład patrolu rozpoznawczego każdorazowo może być różny i zależy od szczegółu wysyłającego, otrzymanego zadania, charakteru działań przeciwnika oraz od warunków terenowych i pory roku.

Bojowy patrol rozpoznawczy może być organizowany w sile od drużyny (dwa czołgi z desantem piechoty) do plutonu czołgów, plutonu piechoty zmotoryzowanej lub zmechanizowanej. Działa on w odległości do 10 km od sił głównych wysyłającego go pododdziału. Odległość ta zależy przede wszystkim od rodzaju zadania, niekiedy oprócz rozpoznania patrol powinien ubezpieczać wysyłający go pododdział od niespodziewanego ataku. Poza tym odległość ta umożliwia pododdziałowi wysyłającemu stosunkowo szybkie udzielenie pomocy w razie zaatakowania patrolu przez przeciwnika.

Samodzielny patrol rozpoznawczy z zasady organizuje się na szczelbu oddziału i związku taktycznego w sile wzmocnionego plutonu. Działa on w odległości - co najmniej 20 km od własnych wojsk, a odległość ta zależy od siły i składu patrolu, od wykonywanego zadania, charakteru działań przeciwnika, warunków terenowych, pory roku oraz od praktycznego zasięgu posiadanych środków łączności. Ustalenie składu, wyposażenia (głównie w środki transportowe i łączności) oraz odległości działania samodzielnego patrolu rozpoznawczego powinny zapewnić patrolowi nie tylko zdobycie danych o przeciwniku i przekazanie ich przełożonemu, ale także natychmiastowe wykorzystanie tych informacji w walce.

Zarówno bojowemu patrolowi rozpoznawczemu, jak i samodzielnemu patrolowi rozpoznawczemu wyznacza się kierunek lub obiekt do rozpoznania. Obiektami do rozpoznania mogą być ważniejsze elementy ugrupowania wojsk (stanowiska wyrzutni i innych środków przenoszenia broni jądrowej, odwody i drugie rzuty, punkty oporu i odcinki obrony na wcześniej przygotowanych rubieżach oporu), mosty, brody, dogodne odcinki przepraw itp..

Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) prowadząc działania rozpoznawcze powinien zdobyć dane dotyczące: potwierdzenia obecności oraz numeracji pododdziałów (oddziałów) przeciwnika oraz ich ugrupowania, rozmieszczenia wyrzutni ra-

kietowych, dział przystosowanych do prowadzenia ognia amunicja jądrową i artylerii klasycznej, odwodów i innych rzutów oddziałów przeciwnika, rozmieszczenia punktów i pozycji (rubieży) oporu przeciwnika wcześniej przygotowanych oraz obsadzonych pododdziałami, ustalenia czasu i ewentualnych kierunków wycofywania się oraz podchodzenia wojsk przeciwnika, przydatności i możliwości wykorzystania dogodnych przepraw oraz dróg w rejonach dużych zniszczeń, a także w terenie trudno dostępnym.

Ponadto patrole, a zwłaszcza bojowe patrole rozpoznawcze, w razie potrzeby i jeśli istnieją dogodne warunki mogą być wykorzystywane również do zdobywania i utrzymywania do czasu podejścia własnych pododdziałów - takich obiektów jak brody i mosty, przełęcze itp.

Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) zdobywa dane o przeciwniku za pomocą obserwacji, organizowania napadów i zasadzek, przez przeszukiwanie terenu oraz walkę ogniową.

Patrol organizuje obserwację okrężną, w której dla poszczególnych wozów bojowych lub środków transportowych wyznacza się częściowo pokrywające się sektory obserwacji. Zgodnie z przyjętymi zasadami czołowy wóz patrolowy, prowadzą obserwację okrężną, kładąc szczególny nacisk na prowadzenie obserwacji do przodu, wzdłuż wyznaczonej drogi lub kierunku działania. W jądrze patrolu czołowe wozy bojowe i środki transportowe prowadzą obserwację na wprost i w prawo, wozy znajdujące się w środku - na wprost i w lewo, a wozy znajdujące się w tyle - do tyłu i na wprost. Również ubezpieczenie tylne prowadzi obserwację okrężną, uwzględniając zwłaszcza prowadzenie obserwacji do tyłu.

Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) organizują i wykonują napady i zasadzki w sprzyjających warunkach terenowych przede wszystkim na pojedyncze pojazdy (sztabowe, łącznikowe itp.), małe grupy żołnierzy, posterunki ochronne itp. w celu zdobycia jeńców lub dokumentów przeciwnika.

Przeszukiwanie terenu, ze względu na konieczność zachowania szybkiego tempa rozpoznania, należy prowadzić tylko w tych rejonach, które umożliwiają przeciwnikowi zorganizowanie obrony, zasadzek, wykonanie zapór itp.. Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) może przeszukiwać teren pobieżnie lub dokładnie. Przeszukiwanie pobieżne polega na obserwowaniu danego rejonu zarówno w czasie marszu, jak i w czasie krótkiego przystanku w odległości zapewniającej wykrycie ewentualnych oznak świadczących o obecności przeciwnika. Przeszukiwanie dokładne prowadzą szperacze spieszeni ze składu drużyny patrolowej, podczas gdy pozostała załoga wozu prowadzi obserwację. Rozpoznanie poprzez walkę patrol prowadzi tylko w razie niespodzianego ostrzelania (zasadzki) oraz

wówczas, gdy obecności przeciwnika nie można stwierdzić stosując inne sposoby prowadzenia działań rozpoznawczych.

Działanie patrolu

We współczesnych warunkach, bojowy patrol rozpoznawczy i samodzielny patrol rozpoznawczy będą działały na głównym kierunku uderzenia pododdziału oddziału (związku taktycznego). Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) powinien wykorzystywać luki i przerwy w ugrupowaniu przeciwnika, co zapewni mu większą swobodę manewru, szybsze wejście do wyznaczonego rejonu oraz przeniknięcie przez ugrupowanie przeciwnika.

Patrol rozpoczyna swe działanie po otrzymaniu określonego sygnału od przełożonego (dowódcy pododdziału, oddziału), z zasady za pomocą technicznych środków łączności. Może rozpocząć działanie bezpośrednio z ugrupowania wojsk pierwszego rzutu będących w styczności z przeciwnikiem lub z głębi. Wydaje się, że patrol wówczas będzie działał z ugrupowania oddziałów i pododdziałów pierwszego rzutu, gdy to działanie będzie organizowane doraźnie, a siły i środki patrolu będą wydzielone z oddziałów pierwszego rzutu. Natomiast z głębi ugrupowania własnych oddziałów patrol będzie rozpoczynał działanie wtedy, jeżeli zostanie on wcześniej wyznaczony z drugiego rzutu oddziału lub związku taktycznego.

Bojowy patrol rozpoznawczy (samodzielny patrol rozpoznawczy) wydzielony z drugiego rzutu oddziału (związku taktycznego), rozpoczynający swe działanie z głębi, przegrupowuje się za pododdziałami pierwszego rzutu w ugrupowaniu przedbojowym po wyznaczonej marszrucie. Ruchomy posterunek obserwacyjny wysłany uprzednio z patrolu i działający w ugrupowaniu walczących pododdziałów prowadzi rozpoznanie przeciwnika i terenu na kierunku działania patrolu, a także informuje dowódcę patrolu o położeniu i charakterze działań własnych oraz przeciwnika, przez co umożliwia korygowanie i precyzowanie zadań stawianych poszczególnym elementom ugrupowania patrolu.

Po przekroczeniu rubieży walczących własnych pododdziałów patrol rozpoczyna prowadzenie rozpoznania. Wykorzystując powodzenie własnych wojsk, warunki terenowe oraz luki i przerwy w ugrupowaniu przeciwnika, powinien śmiało, zdecydowanie i jak najszybciej przeniknąć strefę bezpośredniej walki.

Przegrupowanie się bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego) odbywa się skokami do poszczególnych rubieży (przedmiotów terenowych) pod osłoną własnych czołowych i bocznych drużyn patrolowych. Patrol rozpoznawczy może wy-

słać czołową drużynę patrolową na odległość do 1,5 km, a niekiedy nawet dalej. Zarówno bojowy patrol rozpoznawczy, jak i samodzielny patrol rozpoznawczy wysyłają boczne drużyny patrolowe, na odległość uwarunkowaną konkretnymi potrzebami oraz warunkami terenowymi.

Rozpoznanie prowadzi osobiście dowódca bojowego patrolu rozpoznawczego i samodzielnego patrolu rozpoznawczego, znajdując się przy tym elemencie ugrupowania, którego skuteczne i szybkie działanie będzie decydować o wykonaniu zadania.

Dowódca patrolu nie zawsze będzie znajdował się w czołowym wozie patrolowym, znajdującym się na kolejnej rubieży w celu jej rozpoznania i wyznaczenia następnej rubieży (przedmiotu terenowego), lecz powinien tam być tylko wtedy, gdy podczas podchodzenia do danej rubieży stwierdzano obecność przeciwnika i dalsze działanie wymaga decyzji dowódcy patrolu.

Czołowy wóz patrolowy przegrupowuje się skokami do poszczególnych rubieży terenowych lub przedmiotów. Jeśli nie napotka przeciwnika, to zatrzymuje się (na krótko) w celu potwierdzenia dotychczas zdobytych danych uzyskanych z obserwacji prowadzonej w czasie podchodzenia do danej rubieży lub przedmiotu. Jeżeli już w czasie podchodzenia wykryto oznaki świadczące o obecności przeciwnika lub czołowy wóz patrolowy został ostrzelany przez przeciwnika, to dowódcy tych elementów organizują rozpoznanie rubieży, rejonu lub przedmiotu przede wszystkim przez obserwację i przeszukiwanie, a po uzyskaniu odpowiednich danych decyduje, czy zorganizować zasadzkę (napad) w celu schwytania jeńców, zdobycia dokumentów bojowych, zniszczyć przeciwnika, czy obejść go. O wykrytym przeciwniku i swej decyzji dowódca drużyny patrolowej melduje niezwłocznie dowódcy bojowego patrolu rozpoznawczego lub samodzielnego patrolu rozpoznawczego.

Jądro bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego) przegrupowuje się również skokami.

Dowódca patrolu po otrzymaniu meldunku od drużyny (załogi) patrolowej, analizuje otrzymane wiadomości i nakazuje zniszczyć lub obejść wykrytego przeciwnika. Gdy wóz patrolowy nie może osiągnąć wyznaczonej rubieży z powodu nawiązania walki z przeciwnikiem (obchodzenia przeciwnika), dowódca bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego) powinien wysłać dodatkowy wóz patrolowy, a dotychczas działającemu postawić zadanie obserwowania przeciwnika lub dołączenia do patrolu.

W razie wykrycia rozmieszczenia środków przenoszenia broni jądrowej, rejonu ześrodkowania lub maszerujących kolumn przeciwnika, dowódca patrolu powinien natychmiast zameldować o tym temu dowódcy, który go wystął, lub najbliższemu sztabowi oddziału wal-

czącego. Ponadto powinien on wzmocnić obserwację przez wysłanie dodatkowych drużyn patrolowych.

Dowodzenie i przekazywanie danych o przeciwniku

Od sprawnego i operatywnego dowodzenia zależy nie tylko całokształt działania rozpoznawczego (celowość, szybkie tempo, skuteczność działania itp.), ale także stopień realizacji otrzymanego zadania zarówno w określonym czasie, jak i na wyznaczonym terenie oraz wyniki działania bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego).

Dowodzenie patroliem jest dość skomplikowane. Wynika to przede wszystkim z charakteru wykonywanych zadań, stosunkowo dużego oddalenia wysyłanych drużyn patrolowych od jądra patrolu oraz od możliwości niespodziewanego napotkania przeciwnika.

Za organizowanie działań rozpoznawczych oraz należyte dowodzenie poszczególnymi elementami ugrupowania bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego) odpowiada dowódca patrolu. Dowodzenie patroliem w czasie działań rozpoznawczych wymaga posiadania niezawodnej łączności między dowódcą patrolu, a wysyłanymi drużynami oraz między dowódcą patrolu a dowódcą lub sztabem wysyłającym patrol.

Dowódca patrolu powinien:

- systematycznie analizować wiadomości otrzymywane z drużyn patrolowych i przeprowadzać szybką ocenę położenia oraz wyciągać uzasadnione wnioski dotyczące właściwego działania patrolu i poszczególnych elementów jego ugrupowania;
- we właściwym czasie podejmować uzasadnione decyzje i natychmiast przekazywać je wykonawcom;
- uporczywie i zdecydowanie realizować otrzymane zadanie i jak najszybciej meldować przełożonemu o zmianach podyktowanych niekorzystną sytuacją bojową itp.

Jednym z ważnych czynników działania patrolu jest jak najszybsze przekazywanie danych o przeciwniku. Dane te, uzyskane w wyniku prowadzonych działań rozpoznawczych, przekazują w postaci meldunków zarówno drużyny (załogi) patrolowe, jak i bojowe patrole rozpoznawcze (samodzielne patrole rozpoznawcze) za pomocą środków łączności radiowej. W określonych sytuacjach dane uzyskane przez drużyny patrolowe mogą być przekazywane ustnie dowódcy bojowego patrolu rozpoznawczego (samodzielnego patrolu rozpoznawczego).

Działanie patrolu przyniesie korzyść tylko wtedy, gdy zdobyte dane o przeciwniku będą przekazywane natychmiast po ich uzyskaniu.

Prowadzenie działań rozpoznawczych i zakłócania elektronicznego

Zasadnicza działalność bojowa pododdziału WE – na szczeblu taktycznym - dotycząca działań rozpoznawczych i zakłócania elektronicznego sprowadza się do realizacji następujących zadań:

- systematyczne dostarczanie do sztabu nadrzędnego (S2 batalionu rozpoznawczego) wiarygodnych danych o sytuacji elektronicznej po stronie przeciwnika;
- zakłócanie pracujących środków elektronicznych przeciwnika w celu dezorganizowania ich pracy w określonych przedziałach czasowych.

Elektroniczne działania rozpoznawcze są realizowane od chwili przyjęcia ugrupowania bojowego i przygotowania środków do pracy. Po wstępnej analizie sytuacji panującej w przestrzeni EM przechodzi się do kontroli najważniejszych obszarów ugrupowania przeciwnika (NAI), określonych obiektów elektronicznych (celów wysokoopłacalnych), pasm częstotliwości i relacji radiowych ważnych dla przebiegu działań.

Zakłócanie elektroniczne w działaniach taktycznych prowadzi się w określonych przedziałach czasowych, bardzo często koncentrując wysiłek na konkretnych obiektach lub źródłach (sieciach radiowych rozpoznania, węzłach łączności wybranej jednostki lub szczebla dowodzenia, sieciach naprowadzania lotnictwa, artylerii, kierowania ogniem).

Grupa kierowania jest elementem koordynującym pracę bojową elementów rozpoznawczych i zakłóceń, dokonuje wstępnej obróbki i analizy danych, a także odpowiada za przygotowanie okresowych sprawozdań dla sztabu nadrzędnego.

Centrum rozpoznawcze prowadzi poszukiwanie, przechwytywanie (rejestrację) oraz śledzenie pracy źródeł emisji elektromagnetycznych w pasmach HF, VHF, UHF.

Organizowanie pracy w centrum rozpoznawczym obejmuje:

- techniczne przygotowanie urządzeń do prowadzenia działań rozpoznawczych;
- dokonanie podziału sił i środków do prowadzenia pracy bojowo-rozpoznawczej;
- stawianie zadań dla obsługi stanowisk rozpoznawczych.

Przygotowanie środków do pracy bojowo-rozpoznawczej polega na terminowym ich rozwinięciu, sprawdzeniu stanu technicznego oraz zorganizowaniu sieci łączności pomiędzy aparatownikami odbiorczymi, grupą kierowania oraz stanowiskiem dowódcy pododdziału.

Podział sił i środków do prowadzenia całodobowych działań rozpoznawczych polega na wyznaczeniu dyżurnych zmian stanowisk rozpoznawczych i starszych zmian .

Po rozwinięciu i przygotowaniu urządzeń do pracy oraz wyznaczeniu zmian dyżurnych dowódca centrum rozpoznawczego (dowódca plutonu) stawia zadania dla wszystkich stanowisk, określając:

a) w zadaniu na poszukiwanie:

- zakres (pasmo) częstotliwości;
- cechy rozpoznawcze poszukiwanych źródeł rozpoznania;
- prawdopodobne rejony zainteresowań;
- sposób i zakres rejestracji przechwyconych emisji;
- sposób postępowania po wykryciu poszukiwanego źródła;

b) w zadaniu na przechwytywanie:

- częstotliwość;
- sygnał (kryptonim) rozpoznawczy;
- rodzaj nadawania (emisji);
- sposób przechwyty i rejestracji;
- rejony zainteresowań celami;
- czas i sposób meldowania danych;
- czas i sposób podawania komend do namierzania;

c) w zadaniu na śledzenie:

- źródła rozpoznania przewidziane do śledzenia;
- częstotliwości, rodzaj emisji i cechy rozpoznawcze;
- źródła (węzły łączności), na które należy zwracać największą uwagę;
- sposób i czas (termin) śledzenia;
- sposób rejestracji odbieranych emisji;
- czas i sposób meldowania danych rozpoznawczych;
- czas i sposób podawania komend do namierzania.

Wykryte przez stanowisko poszukiwania nowe źródło (obiekt) przekazuje się na stanowiska przechwytywania, na których ustala się ich wartość rozpoznawczą oraz określa sposób postępowania w dalszej działalności (czy należy je przechwytywać, śledzić, wskazać do namierzania lub zakłócania, czy też rezygnować z dalszego ich rozpoznawania).

W określonych warunkach sytuacji bojowej wartość rozpoznawcza źródeł może ulegać zmianie. Źródła o rosnącej wartości rozpoznawczej przekazuje się na stanowiska przechwytywania, a o malejącej – na stanowiska śledzenia. Umiejętny podział zadań rozpoznaw-

czych pomiędzy stanowiska odbiorcze oraz stosowanie właściwego manewru nimi stanowią podstawę wykonania zadań w zakresie rozpoznania elektronicznego.

Posterunkami rozpoznania elektronicznego są *posterunki namierzania radiowego i posterunki rozpoznania systemów radiolokacyjnych*. W czasie pracy bojowej posterunki te tworzą odpowiednie systemy rozpoznania elektronicznego.

Organizowanie działań rozpoznawczych każdego z systemów obejmuje:

- techniczne przygotowanie urządzeń do prowadzenia działań rozpoznawczych;
- nawiązanie łączności w systemie;
- podział sił i środków do prowadzenia całodobowej pracy bojowo-rozpoznawczej;
- postawienie zadań dla poszczególnych stanowisk rozpoznawczych (posterunków).

W warunkach pracy w systemie jeden z wyznaczonych posterunków (z reguły środkowy) powinien pełnić rolę stanowiska kierowania namiarem.

Posterunki namierzania elektronicznego dostarczają danych umożliwiających lokalizację źródeł (obiektów) prowadzących działania rozpoznawcze. Namiarów dokonuje się na źródła nowo wykryte w celu ustalenia miejsca ich rozmieszczenia, a także na źródła przechwytywane i śledzone w celu potwierdzenia bądź uaktualnienia danych o ich lokalizacji.

Jeżeli pododdział elektroniczny jest wyposażony w system automatycznego namierzania, to całość procesu odbywa się na stanowisku kierowania. Jeżeli zaś namierzanie odbywa się sposobem ręcznym, to należy dostroić odbiornik na stanowisku namierzania do częstotliwości pracy, zidentyfikować źródła, dokonać namiaru i przekazać wynik na stanowisko kierowania namiarem.

Czas wykonania powyższych czynności nie jest stały i zależy głównie od:

- intensywności pracy namierzanych źródeł;
- właściwości namierników;
- przepustowości kanału łączności podawania zadań i zbierania wyników namierzania;
- intensywności oddziaływania elektronicznego przeciwnika na system rozpoznania;
- poziomowi wykształcenia obsługi.

Średnio przyjmuje się, że obsada posterunku namierzania elektronicznego może wykonać w systemie ręcznym „na komendę” do 30-40 namiarów w ciągu godziny, a w systemie zautomatyzowanym około dziesięciu razy więcej, tj. 300-400 namiarów na godzinę.

Posterunek rozpoznania systemów radiolokacyjnych jest przeznaczony do zdobywania danych o stacjach i systemach radiolokacyjnych przeciwnika. Proces rozpoznawania na tym posterunku obejmuje:

- poszukiwanie i wykrywanie pracujących stacji radiolokacyjnych przeciwnika;
- określanie azymutów na wykryte stacje radiolokacyjne;
- przechwytywanie sygnałów wykrytych stacji radiolokacyjnych, określanie ich parametrów technicznych oraz cech taktycznych;
- śledzenie rozpoznawanych źródeł w celu potwierdzenia lub uaktualnienia posiadanych danych;
- przekazywanie zdobytych danych do zespołu kierowania.

Grupa zakłóceń elektronicznych są elementami wykonawczymi zadań w zakresie zakłócania elektronicznego. Ze względów bezpieczeństwa ich ciągła praca „na nadawanie” nie powinna trwać dłużej niż jedną godzinę. Po tym czasie grupa powinna wykonać manewr na pozycję zapasową. Podstawą pracy jest realizacja zadań postawionych przez dowódcę pododdziału za pośrednictwem grupy kierowania. Może wystąpić wariant, w którym stacje zakłóceń samodzielnie prowadzą poszukiwanie źródeł energii EM i jednocześnie je zakłócają.

Grupa kierowania jako organ koordynujący pracę bojową pododdziału WE odpowiada za:

- przygotowanie zadań dla centrum rozpoznawczego, poszczególnych systemów namierzania oraz środków zakłóceń;
- opracowywanie danych z rozpoznania elektronicznego;
- kierowanie zadaniami rozpoznania i zakłócania elektronicznego w toku działań.

W grupie kierowania prowadzi się następujące dokumenty:

- dziennik działań bojowych pododdziału elektronicznego;
- mapę informacyjną;
- mapę sytuacyjną;
- książkę zadań do rozpoznania i zakłócania elektronicznego;
- mapę namierzania oraz arkusze zadań i wyników namierzania³³;
- blankiety zadań stanowisk odbiorczych.

Ponadto w grupie kierowania znajdują się najnowsze wydania wzorców doktrynalnych działań elektronicznych przeciwnika, mapy oraz inne pomocnicze materiały, tj. zestawienia, plansze i szablony obrazujące:

- podział zakresu częstotliwości do rozpoznania;
- organizację łączności rozpoznawanego przeciwnika;
- organizację i nasycenie systemów radiolokacyjnych rozpoznawanego przeciwnika;
- stosowane skróty, sygnały alarmowe i umowne formy radiogramów przeciwnika;
- cechy rozpoznawcze źródeł rozpoznania;
- zakres i zadania walki elektronicznej stosowane przez przeciwnika i inne.

³³ W sytuacji gdy grupa kierowania przejmuje rolę stanowiska kierowania namiarem.

3.3. Prowadzenie zakłócania i obrony informacyjnej

Najlepszym sposobem ustrzeżenia się przed zaskoczeniem byłoby wiedzieć o przeciwniku więcej, niż on wie o nas, i zaskoczyć zaskakującego. Jest to jednak bardzo trudne do osiągnięcia. Nigdy, nawet przy najbardziej wszechstronnych i wiarygodnych informacjach o przeciwniku nie wolno mieć absolutnej pewności, że wiemy o nim wszystko, co wiedzieć powinniśmy, lub że wiemy o nim więcej niż on o nas. Byłoby to niebezpieczne, prowadzące do samouspokojenia, osłabienia własnej czujności i gotowości, niedoceny przeciwnika a szczególnie jego możliwości zakłócania działalności rozpoznawczej (informacji), na czym mu tak bardzo zależy i zawsze zależeć będzie.

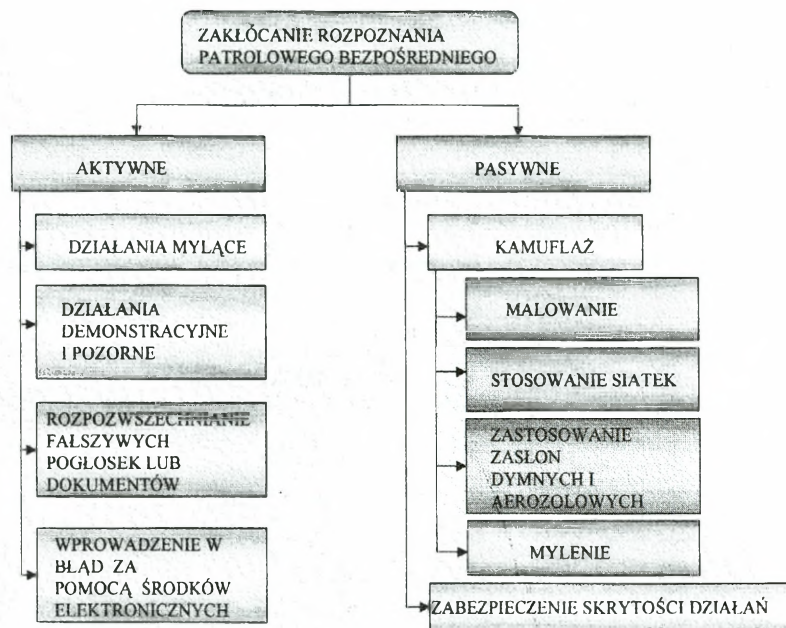
Prowadzenie zakłócania rozpoznania patrolowego na szczeblach taktycznych

Zakłócanie rozpoznania patrolowego (działań rozpoznawczych) to działania mające na celu wprowadzenie przeciwnika w błąd drogą świadomego wypaczania i fałszowania rzeczywistości. Całość stosowanych przedsięwzięć zakłócania opiera się na dwóch, ściśle ze sobą związanych, metodach: wprowadzenie prowadzących rozpoznawanie przeciwnika w błąd i ukrycie prawdziwego zamiaru działań.

Chcąc wprowadzić rozpoznanie przeciwnika w błąd - wykorzystując metody aktywne - można realizować to następującymi sposobami:

- prowadzić działania mylące;
- prowadzić działania demonstracyjne lub pozorne;
- rozpowszechniać fałszywych pogłoski lub „dostarczać” przeciwnikowi fałszywe plany (dokumenty);
- wprowadzić w błąd za pomocą środków elektronicznych.

Każdy z tych sposobów można stosować oddzielnie lub wspólnie z innymi. Im wyższy szczebel dowodzenia realizuje te przedsięwzięcia, tym więcej sposobów może być stosowanych jednocześnie.

Rys. 3.2. Podział zakłócania rozpoznania patrolowego bezpośredniego

Działania mylące polegają na wykonaniu uderzenia ograniczonymi siłami na pomocniczym kierunku, który przeciwnik uzna za główny i gdzie wprowadzi do walki swoje odwody (drugie rzuty). Skala takich działań jest bardzo szeroka - od nalotów i wypadów (rajdów) wykonywanych małymi siłami do uderzeń z użyciem dość znacznych sił. Działania w celu odwrócenia uwagi (lub skoncentrowania uwagi) sił prowadzących działalność rozpoznawczą na działaniach drugorzędnych stosowane mogą być głównie w natarciu oraz podczas wykonywania desantów³⁴.

Działania demonstracyjne polegają na wprowadzeniu przeciwnika (sił prowadzących działalność rozpoznawczą) w błąd co do zamiaru, składu wojsk i planu działania wojsk własnych bez prowadzenia działań aktywnych³⁵. Na szczeblu oddziałów i pododdziałów niekiedy

³⁴ Na przykład, podczas wojny w Wietnamie dowództwo amerykańskie w końcu 1966 i na początku 1967 roku planowało przeprowadzenie szeregu dużych operacji w celu rozbicia wojsk Frontu Wyzwolenia Narodowego Wietnamu Południowego w pobliżu Sajgonu. Dla odwrócenia uwagi wietnamskich wojsk od tego rejonu w delcie Mekongu została zorganizowana operacja desantowa.

³⁵ Na przykład, w marcu 1975 roku w czasie ćwiczeń NATO pod kryptonimem „Wintex-75” został zaplanowany desant morski na wybrzeżu Norwegii. Aby zapewnić powodzenie desantu, zdecydowano wykonać desantowanie demonstracyjne w innym rejonie oddalonym od rzeczywistego miejsca desantowania. Główny cel tej demonstracji polegał na odciągnięciu wojsk broniących wybrzeża na kierunek drugorzędny. W czasie tej operacji odcinek wybrzeża, gdzie planowano działania demonstracyjne, został ostrzelany przez specjalnie wydzieloną grupę oraz silnie bombardowany przez lotnictwo. Następnie wydzielone do działań demonstracyjnych wojska wykonały desant. Początkowo strona broniąca się przegrupowała na ten odcinek odwody, lecz po rozpoznaniu demonstracji, jeszcze we właściwym czasie, zdążyła przerzucić je w rejon wysadzania sił głównych desantu.

przy prowadzeniu działań demonstracyjnych stosuje się wyłącznie środki ogniowe, ich użycie zasugeruje prowadzącym działalność rozpoznawczą u przeciwnika obecność znacznych sił lub prowadzenie aktywnych działań bojowych, co w konsekwencji powinno przeciwnika skłonić do podjęcia niewygodnych dla niego działań. Do najbardziej złożonych sposobów zakłócania rozpoznania patrolowego przeciwnika zaliczane są działania pozorowe. W ich wyniku przeciwnik powinien działać w dogodnym dla wojsk pozorujących kierunku. *Działania pozorowe* będą polegać głównie na tworzeniu pozornych obiektów przez wykorzystanie różnych makiet, uszkodzonego sprzętu i uzbrojenia oraz innych środków technicznych w celu wprowadzenia przeciwnika w błąd niekiedy możliwa jest pozoracja zwykłej, codziennej działalności bojowej wojsk³⁶.

We współczesnych warunkach, działania pozorujące na szczeblach taktycznych są realizowane głównie w celu zachowania zdolności bojowej oddziałów i pododdziałów, a elementom rozpoznawczym przeciwnika ujawniane są obiekty pozorowe, opłacalne dla uderzeń. W związkach taktycznych i operacyjnych działania, pozorowe z reguły są przeprowadzane w celu zasugerowania prowadzącym działalność rozpoznawczą u przeciwnika istnienia elementów ugrupowania wojsk, których w rzeczywistości nie będzie w tym rejonie.

Rozpowszechnianie pogłosek lub podsuwanie prowadzącym działalność rozpoznawczą u przeciwnika fałszywych planów i dokumentów, jest także jednym ze sposobów zakłócania działań rozpoznawczych. Do tego celu wykorzystuje się prasę, audyocje radiowe zamierzoną utratę lub „przecieki” specjalnie spreparowanych dokumentów.

Ten sposób zakłócania działalności rozpoznawczej z reguły stosowany jest na szczeblu grupy armii (na TDW), rzadziej na szczeblu korpusu, związki taktyczne i oddziały uczestniczą w poszczególnych etapach przedsięwzięć mających na celu wprowadzenie przeciwnika w błąd, realizowanych zgodnie z planami wyższego dowództwa.

³⁶ Na przykład, w czasie wojny w Korei w wyniku jednego z uderzeń ochotników chińskich, 7 amerykańska dywizja piechoty została odrzucona z zajmowanych stanowisk i znalazła się na niewygodnej rubieży, a jej kontrataki nie miały powodzenia. Dowództwo dywizji zdecydowało wycofać oddziały i pododdziały na nową dogodniejszą rubież obrony. Aby zapewnić skryte przeprowadzenie manewru, zdecydowano wykonać go w nocy. W celu uniknięcia złożonego nocnego odejścia, dowództwo dywizji wykorzystało fakt przyzwyczajenia Chińczyków do codziennej obserwacji ruchu samochodów ciężarowych dowożących amunicję i inne środki zaopatrzenia. Rano, gdy kolumna amunicyjna przybyła zwykłą marszrutą na linię frontu, oddziały piechoty zostały załadowane na okryte brezentem samochody ciężarowe i bez jakichkolwiek trudności wywiezione na tyły. Dowództwo ochotników chińskich uważało, że była to zwyczajna kolumna transportująca środki materiałowe. Ponadto wzmożony ruch tych kolumn zarysował Chińczykom możliwość przygotowania przez przeciwnika natarcia. Odejście sił głównych zostało wykryte dopiero po dwóch dobach, gdy Amerykanie umocnili się już na nowej rubieży.

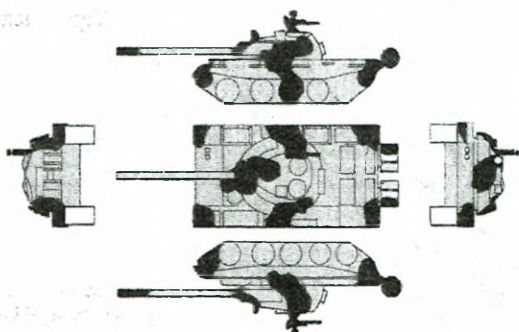
Za jeden z ważnych sposobów zakłócania uważane jest także *wprowadzanie w błąd za pomocą środków elektronicznych*. Sposób ten realizowany jest poprzez zamierzone emitowanie, nasilone emitowanie, zmianę, pochłanianie oraz odbicia fal elektromagnetycznych, co powinno, wprowadzić przeciwnika w błąd przy prowadzeniu działań rozpoznawczych i analizie danych.

Przedsięwzięcia mające na celu skrycie właściwych zamiarów należą do działań prowadzonych w celu utrzymania w tajemnicy planów przygotowania walki (czyli obrony informacyjnej) i wzmocnienia poczynań mających na celu zapewnienia zakłócania *pasywnego*. Realizowane są one we wszystkich ogniach.

Do tych przedsięwzięć można zaliczyć:

- kamuflaż;
- zabezpieczenie skrytości działań.

Kamuflaż jest jednym z rodzajów zabezpieczenia działań bojowych. Jest to kompleks przedsięwzięć mających na celu wprowadzenie w błąd prowadzących działania rozpoznawcze odnośnie własnych sił i środków³⁷. Kamuflaż jest sztuką zakłócania w działalności rozpoznawczej (danych) informacji, które przeciwnik może w toku działań bojowych wykorzystać dla własnych celów. Uważa się, że przedsięwzięcia mające na celu wprowadzenie przeciwnika w błąd mogą zostać pomyślnie przeprowadzone tylko w warunkach dobrego kamuflażu. Niezbędne jest ukrycie przed obserwacją naziemną i powietrzną wszystkich sił i środków, szczególnie wówczas, gdy w innych miejscach tworzy się obiekty pozorne.

Celem wykonywania kamuflażu nie jest zatem dążenie za wszelką cenę, aby stać się „niewidzialnym”, lecz nie rzucać się w oczy i upodobnić do otaczającego środowiska, tak aby wprowadzić przeciwnika w błąd co do

³⁷ Agresja Izraela w 1967 r. poprzedzona została wielką operacją maskującą dla wprowadzenia w błąd dowództwa arabskiego. Lotnictwo izraelskie „przyzwyczajają” wojska arabskie do swych jednostajnych, systematycznych ćwiczebnych wylotów demonstracyjnych. W ten sposób udało się częściowo uspić czujność, wprowadzić dowództwo arabskie w stan uspokojenia. Trzeba przyznać, że z kolei dowództwo izraelskie, „ukołysane militarnym sukcesem”, także wpadło w stan euforii i nie doceniło przeciwnika, który już od następnego starcia skrupulatnie maskował swoje przedsięwzięcia przygotowawcze. Dowództwo arabskie zaplanowało operację dnia świątecznym, w którym część żołnierzy otrzymała urlopy i gotowość bojowa wojsk izraelskich była osłabiona. To niedocenianie przeciwnika drogo kosztowało Izrael

rzeczywistego charakteru obiektu. Nawet w wypadku wykrycia celu (obiektu) przez prowadzących działania rozpoznawcze powinien on mieć trudności z jego identyfikacją.

Przy kamuflażu sprzętu, uzbrojenia oraz siły żywej stosuje się:

- wykorzystanie ciemności, warunków atmosferycznych oraz maskujących właściwości terenu;
- wykorzystanie podręcznych i etatowych środków maskujących (np. gałęzie, siatki maskujące, ubiory specjalne, dymy itd.);
- rozśrodkowanie wojsk;

Podstawowymi sposobami prowadzenia kamuflażu są: *ukrycie i imitacja*.

Ukrycie polega na usunięciu lub zmniejszeniu oznak demaskujących, charakterystycznych dla wojsk, obiektów i ich działalności. Ukrycie osiąga się przez przestrzeganie dyscypliny kamuflażu, wykorzystaniu właściwości maskujących terenu,

warunków miejscowych oraz stosowania etatowych środków maskowania. Do kamuflażu wojsk i obiektów wykorzystuje się ochronne właściwości terenu i materiały podręczne, a także środki etatowe np. siatki maskujące. Może być także stosowane specjalne malowanie sprzętu bojowego i obiektów wojskowych.

Imitacja polega na wykonaniu obiektów pozornych oraz stworzeniu pozornej sytuacji poprzez wykorzystanie makiet sprzętu i uzbrojenia, środków dymnych, pirotechnicznych, radiolokacyjnych i innych. Aby wprowadzić przeciwnika w błąd, stosuje się przenośne makiety czołgów, BWP transporterów opancerzonych, samochodów, dział artyleryjskich, samolotów i śmigłowców oraz uszkodzony i zdobyty sprzęt bojowy. Makiety wykonuje się z drewna lub gumy, które następnie maluje się farbą metalizowaną dla ułatwienia rozpoznawania ich przez stacje radiolokacyjne przeciwnika. Ponadto wydziela się część czołgów, BWP, samochodów, dział samobieżnych i inne pojazdy mechaniczne, które manewrując pozosta-

wiają ślady, imitują właściwy hałas, a także holują makiety, przez co nadają pozornym rejonom ześrodkowania charakter rzeczywisty.

Umiejętne stosowanie kamuflażu pozwala wprowadzić fałszywy obraz pola walki do ośrodków decyzyjnych poprzez zakłócenie działań rozpoznawczych. Dlatego dysponując nawet mniejszymi siłami niż przeciwnik, można zmniejszyć przewagę lub uzyskiwać równowagę sił. Kamuflaż stosuje się przed przednim skrajem oraz na głębokość całego ugrupowania bojowego, aby uniemożliwić prowadzącym działania rozpoznawcze zebranie informacji, które ułatwiłyby mu określenie położenia wojsk lub demaskowały ich zamiary.

Do najważniejszych sposobów prowadzenia kamuflażu można zaliczyć:

- malowanie;
- stosowanie siatek maskujących i zasłon;
- zastosowanie zasłon dymnych i aerozolowych;
- mylenie przeciwnika.

Malowanie

Do najstarszych środków zakłócania rozpoznania patrolowego zalicza się powłoki maskujące nakładane na pojazdy, zwłaszcza opancerzone i pancerne. Głównym ich przeznaczeniem jest obniżenie do minimum szans wizualnego wykrycia celów poprzez zredukowanie kontrastu optycznego między nimi a tłem, w którym występują (np. gruntem i szatą roślinną). Tradycyjnie już większość pojazdów wojskowych pokrywa się farbą jednobarwną. Należy tutaj odnotować, iż wyprodukowane w 1916 r. pierwsze czołgi brytyjskie były pokryte wzorami wielobarwnymi, które maskowały sylwetkę wozu utrudniając jego wykrycie³⁸.

Rys.3.3. Wzór malowania deformującego

³⁸ Stosowane początkowo wielobarwne wzory maskujące poddano następnie szczegółowej ocenie przydatności w siłach lądowych Stanów Zjednoczonych oraz w innych państwach. Najbardziej rozpowszechnioną techniką malowania maskującego wypracowaną w RFN, a stosowaną później także w siłach lądowych Stanów Zjednoczonych, są trójbarwne wzory komponowane z dużych plam brązowych, zielonych i czarnych

Farby maskujące redukując częściowo ślad wizualny są skutecznym środkiem zakłócającym efektywność prowadzących działania rozpoznawcze wyposażonych w optyczne i telewizyjne układy rozpoznawania. Ponieważ jednak tego rodzaju środki rozpoznawcze są stosunkowo często stosowane, to należy uznać, iż główną zaletą malowania maskującego jest zmniejszenie szans wykrycia obiektów przez operatorów środków rozpoznawczych. Pojawienie się urządzeń do obserwacji w podczerwieni doprowadziło do stosowania farb o niskiej emisyjności, obniżających do minimum kontrast temperaturowy pomiędzy powierzchnią obiektu wystawioną na promieniowanie słoneczne a otoczeniem. Zdaniem producentów tych farb, są one najskuteczniejsze wtedy, gdy emisyjność poszczególnych plam barwnych jest zróżnicowana, co powoduje pozorne rozdzielanie sylwetki pojazdu obserwowanego w podczerwieni, a tym samym zmniejszenie szans wykrycia przez czujniki termowizyjne.

Przy kamuflażu sprzętu i uzbrojenia stosuje się również czterobarwny wzór malowania deformującego, który w znacznej mierze utrudnia wykrycie obiektów wojskowych. W wojskach, opracowano wzór malowania deformującego, który jest możliwy do stosowania w różnych porach roku w każdej szerokości geograficznej. Technologia malowania jest prosta, mało pracochłonna i nie wymaga, przeszkolenia żołnierzy ani specjalnego sprzętu. Do malowania stosuje się farby częściowo odbijające promienie podczerwone, jak i farby pochłaniające je³⁹.

Do kamuflażu wojsk i obiektów wykorzystuje się również ochronne właściwości terenu i materiały podręczne, a także środki etatowe, np. siatki maskujące. Może być także stosowane specjalne malowanie sprzętu bojowego i obiektów wojskowych⁴⁰. Malowanie deformujące zmniejsza wykrywalność obiektów średnio o 30%.

Istnieje także możliwość poprawienia efektu stosowania farb maskujących poprzez dodatkowe zastosowanie mat typu *CAMTEX*⁴¹ wprowadzonych na wyposażenie czołgów *Leopard 1* duńskich sił lądowych..

To co jest dobre w terenie zakrytym zwykle nie skutkuje na plaży ani na śniegu. Chciało by się być niewidzialnym!? Wbrew pozorom nie jest to nierealne. Kamuflaż meta-

³⁹ Obecnie w czołowych państwach NATO odbywa się malowanie maskujące bezpośrednio na liniach produkcyjnych sprzętu lub specjalnie przygotowanych punktach wyposażonych w urządzenia do programowania wzorów malowania. Farby używane do malowania sprzętu są odporne na działania substancji chemicznych. Pojazd pomalowany tą farbą sprawia wrażenie jego znikania.

⁴⁰ Według danych amerykańskich, sprzęt bojowy oraz obiekty i urządzenia inżynierskie maluje się jednocześnie czterema ustalonymi kolorami; sprzyja to lepszemu ich ukryciu (ogółem w wojskach amerykańskich wykorzystuje się 12 kolorów maskujących).

⁴¹ Maty te są wykonane z materiału podobnego do tekstylnych wykładzin podłogowych, eliminują odbłaski i refleksy, a ich specjalna wersja zmniejsza ślad cieplny, radiolokacyjny oraz wizualny pojazdu. Czołgi zaopatrzone w maty *CAMTEX* są znacznie trudniejsze do wykrycia niż czołgi pokryte farbami maskującymi. Maty te mogą być szybko zdejmowane, na przykład w celu przeprowadzenia zabiegów specjalnych

morficzny wykorzystuje zjawisko mimikry, tj. upodabniania się do otoczenia. Patrząc na zakamuflowany obiekt, żołnierza czy pojazd, obserwator widzi to, co znajduje się za nim. Jest to możliwe dzięki oplatających ukrywającego się wiązce włókien optycznych (światłowodów), których kąt opasania wynosi 180 stopni. Ze względu na nieuniknione straty w szkle obraz tła jest nieco ciemniejszy od widzianego bezpośrednio; obserwujący widzi „ducha” – rozmyty zarys podobny do drgającego gorącego powietrza.

Siatki maskujące i zasłony

Efekt kamuflażu osiągany, przez zastosowanie farb i specjalnych powłok można zwiększyć przez użycie - coraz doskonalszych - siatek maskujących. Producenci tych środków proponują obecnie nie tylko siatki wykonane z materiałów syntetycznych ukrywające przed obserwacją wzrokową, ale również siatki rozpraszające promieniowanie radiolokacyjne oraz tłumiące promieniowanie cieplne. Szczególnie skuteczną siatkę maskującą promieniowanie cieplne opracowano w Szwecji (producentem jest firma Diab-Barracuda)⁴².

Siatki maskujące są przydatne do maskowania pojazdów (obiektów) przede wszystkim na czas postoju, ponieważ ich rozwijanie i zwijanie pochłania dużo czasu. W celu zwiększenia, przydatności tych środków w warunkach wojennych, pojazdy bojowe zamierza się wyposażać w odpowiednie wsporniki ramowe pozwalające na przewożenie niektórych siatek, które byłyby odrzucane w przypadku konieczności wejścia pojazdów do walki. Alternatywne rozwiązanie stanowi wyposażenie pojazdu w oprzyrządowanie wykonane w formie parasola, zapewniające szybkie rozwijanie siatki maskującej⁴³. Uważa się, że obydwa udoskonalone sposoby maskowania umożliwią szybsze kamuflowanie sylwetki pojazdu niż tradycyjna metoda maskowania, polegająca na wykorzystaniu do tego celu gałęzi, traw i krzaków.

Obecnie, na wyposażeniu wojsk znajdują się lekkie i łatwe w użyciu siatki maskujące, wykonane z trwałych tkanin syntetycznych. Są to dwustronne, odwracalne siatki maskujące, które można używać zarówno w terenie zalesionym, jak i odkrytym. Siatki te mają właściwości rozpraszania promieni podczerwonych i fal radiolokacyjnych, w rezultacie wywołują efekty porównywalne z otoczeniem igłowym lub ze środowiskiem przenikliwym dla fal radiolokacyjnych.

⁴² Siatka taka składa się z termicznego „pokrowca”, który ekranuje maskowany pojazd, oraz zewnętrznej siatki termicznej zapewniającej maskowanie obiektu w tle otoczenia. „Pokrowiec” termiczny jest zbudowany z warstwy metalicznej, powłoki plastikowej i podkładu tekstylnego; na całej jego powierzchni znajdują się - odpowiednio rozmieszczone - otwory wentylacyjne zapewniające kontrolowany wypływ ciepłego powietrza, co zapobiega nadmiernemu gromadzeniu się ciepła pod osłoną maskującą. Z kolei siatkę termiczną stanowi metalowa folia rozmieszczona między warstwami nie mniej niż dwóch rodzajów polimerów o różnej emisyjności.

⁴³ Ten rodzaj oprzyrządowania jest używany od pewnego czasu przez artylerię szwedzką do maskowania dział ciągniętych.

Najnowszy trend, to wyprodukowania siatek maskujących oznaki termiczne osłanianych obiektów. W ten sposób, przez należyty dobór i odpowiednie stosowanie zasłon, można doprowadzić do zakłócenia efektywności różnorodnych środków prowadzących działania rozpoznawcze. W celu maskowania obiektów przed wykryciem urządzeniami noktowizyjnymi i radiolokacyjnymi stosuje się pokrycia termiczne i termiczne siatki maskujące, środki zadymiania oraz pokrywa się maskowane obiekty pianą.

Pokrycia termiczne i siatki maskujące służą do ukrywania obiektów stacjonarnych, czasowo stacjonarnych i ruchomych w różnych zakresach widma promieniowania elektromagnetycznego. Zestaw składa się z płaszcza-ekranu okrywającego maskowany obiekt oraz siatki maskującej promieniowanie cieplne rozwieszanej nad płaszczem ekranem na specjalnych podpórkach.

W praktyce często stosuje się zasłony roślinne ze ściętych gałęzi, drzew czy krzewów. Metoda ta, w powiązaniu z malowaniem deformacyjnym uczyni kamuflaż jeszcze bardziej skutecznym,

Inne rozwiązanie problemu zmniejszenia śladu cieplnego pojazdu polega na stosowaniu specjalnych osłon nakładanych na jego rozgrzane elementy takie, jak przedział silnika, opony itp., przy czym najtrudniejszą sprawą jest kamuflaż gazów spalinowych pracujących silników, nawet gdy, zastosuje się urządzenia do ich rozpylania wraz z powietrzem chłodzącym. Specjaliści ds. maskowania uważają, że dążąc do zmniejszenia prawdopodobieństwa wykrycia maskowanego obiektu należy uzyskać stan, w którym różnica temperatur między jego elementami a „normalnym” otoczeniem mieściła się w przedziale od 2 do 6°C. Nie jest to łatwe do osiągnięcia, jednakże sytuację poprawia fakt, iż temperatura otoczenia w danym polu widzenia może różnić się więcej niż o 10°C, co oznacza, że ślad cieplny pojazdów może zlewać się z zakłóceniami wnoszonymi przez tło w warunkach obniżenia tego śladu do odpowiednio niskiego poziomu ogólnego i wyeliminowania charakterystycznych cech specyficznych dla danego pojazdu.

Zasłony dymne i aerozolowe

Mimo że środki zakłócania działań rozpoznawczych posiadają wiele cech zmniejszających widzialność maskowanych obiektów, to jednak nie zmienia to faktu, że są one mało skuteczne w przypadku, kiedy pojazdy znajdują się w ruchu. Ruch bowiem jest łatwy do wykrycia różnymi metodami, poczynając od obserwacji wzrokowej a kończąc na wykorzystaniu

radiolokatorów dopplerowskich. Wynika z tego oczywisty wniosek, że w toku działań należy stosować także inne metody maskowania, utrudniające wykrywanie pojazdów będących w ruchu. Obecnie najbardziej rozpowszechnioną z takich metod jest zadymianie, które może być stosowane przez pojedyncze pojazdy (np. znajdujące się pod ostrzałem), albo w szerszej skali przez artylerię lub lotnictwo, dla osłony ruchu całych jednostek pancernych. W pierwszym przypadku zasłona dymna jest stawiana za, pomocą wyrzutni granatów dymnych zamontowanych na pojazdach. Duże zasłony dymne są formowane obecnie nie tylko metodami tradycyjnymi, np. przez strzelanie artylerii pociskami dymnymi, ale również poprzez wtrysk oleju napędowego do gazów spalinowych pracujących silników.

Stosowanie zasłon dymnych i aerozolowych jest zakłócaniem działań rozpoznawczych utrudniającym obserwację obiektu rozpoznawanego z jednoczesnym jego ukryciem. Zasłony dymne lub tworzenie swego rodzaju „parasoli” dymnych lub aerozolowych stanowi sposób ukrycia ciągłego w przypadku rozpoczęcia ataku przez przeciwnika. Dym może być stosowany przeciw powietrznym lądowym lub środkom prowadzącym działania rozpoznawcze, może być skuteczny również w obniżeniu efektywności stacji radiolokacyjnych i innych systemów obserwacyjnych. Największą korzyścią stosowania dymów jest zmniejszenie prawdopodobieństwa i dokładności rozpoznania.

Czas uzyskany w wyniku zastosowania zasłony umożliwia wykonanie skrytego manewru i ukrycie się przed obserwacją. Wprawdzie konwencjonalne zasłony dymne z dymów białych chronią skutecznie przed obserwacją wizualną, to jednak pojawienie się na wyposażeniu wojsk nowoczesnych środków obserwacyjnych wymusiło konieczność opracowania zasłon wielospektralnych, które równie skutecznie ograniczałyby efektywność środków termowizyjnych. Zasłony takie to najczęściej kombinacje absorpcji, rozproszenia i odbić tworzonych przez chmurę zawierającą duże cząstki lub tworzoną z materiałów promieniujących fale elektromagnetyczne, których łączne charakterystyki zapewniają skuteczną osłonę przed obserwacją w podczerwieni i obserwacją wzrokową.

Niezależnie od rodzaju środków przeciwdziałania, liczba wyrzutni granatów dymnych i innych środków jednorazowego użytku przewożonych na pojazdach jest bardzo ograniczona. Z tego też względu są one stosowane w sytuacjach rzeczywistego, rozpoznanego przez załogę pojazdu zagrożenia. Ta generalna zasada użycia dymotwórczych środków samoobrony wozów bojowych, powoduje jednak obniżenie ich skuteczności, ponieważ zasłonę dymną można stworzyć w stosunkowo bardzo krótkim czasie (nawet w czasie krótszym niż 2 sekundy), przy czym dym nie może utrzymywać się zbyt długo, aby nie utrudniał działania.

Obecnie szerokie zastosowanie mają rozpylacze aerozolowe, które mocuje się po bokach wozów bojowych. Uruchomione wytwarzają gęsty dym, który w ciągu kilku sekund zakryje pojazd na okres około 2 minut, umożliwiając rozpoznawanemu wykonanie manewru, otwarcie ognia lub ukrycie się.

Mylenie

Mylenie ma na celu uśpienie pobudzonej czujności przeciwnika utwierdzenie go w prawdziwości jego wyników działań rozpoznawczych, oraz zmylenie co do rzeczywistego położenia obiektów. W tej sytuacji decydującą rolę spełniają makiety. Maskując starannie podstawowy sprzęt bojowy, w odpowiedniej, uzasadnionej taktycznie odległości zostawia się częściowo zamaskowane makiety tego sprzętu, na które przeciwnik zwróci niewątpliwie uwagę. Makiety mogą spowodować fałszywą ocenę przeciwnika co do siły bojowej, ugrupowania i prawdopodobnego zamiaru działania wojsk własnych.

Do budowy makiet stosuje się drewno, włókno syntetyczne, elementy prefabrykowane, plastik, pianę, gumę itp. Ich zaletą jest mały ciężar znacznie mniejszy od sprzętu oryginalnego, a więc łatwiejsze do manewrowania. Mogą być pokrywane farbami rozpraszającymi lub pochłaniającymi

fale radiolokacyjne albo farbami, które są źródłem lub odbiciem tych fal, względnie źródłem światła podczerwonego. Jednak makiety mogą być w pełni przydatne i skuteczne tylko w połączeniu z innymi środkami maskowania.

Ważnym sposobem zakłócenia działalności rozpoznawczej a tym samym ukrycia prawdziwych zamierzeń jest *zabezpieczenie skrytości działań*. Pod tym pojęciem rozumie się działalność zmniejszającą stopień ryzyka, jaki podejmuje dowódca. Wykonanie tego zadania spoczywa na działalności obrony informacyjnej sztabów wszystkich szczebli i m. in. obejmuje takie przedsięwzięcia, jak: zamalowywanie znaków rozpoznawczych na środkach transportowych i wozach bojowych, przestrzeganie zasad tajemnicy, ochrona linii łączności, ograniczenie liczby uprawnionych do wchodzenia do rejonów rozmieszczenia sztabów i środków napadu jądrowego, zaostrenie cenzury itd.

Wszystkie sposoby stosowane w celu zachowania tajemnicy prawdziwych zamiarów, chociaż włączone w ogólny system przedsięwzięć zakłócania informacyjnego, mają jeden cel: wprowadzenia przeciwnika w błąd, dlatego są zaliczane do przedsięwzięć pasywnych. Powodzenie w przeprowadzeniu przedsięwzięć zakłócania, a przede wszystkim mających na celu wprowadzenie przeciwnika w błąd, zależy od należyte i we właściwym czasie zorganizowanej działalności rozpoznawczej. Powinno ono dostarczać wiadomości o możliwościach przekazywania informacji przeciwnikowi, określić jego siły i środki oraz ocenić stopień ich wrażliwości na zakłócanie. Oprócz tego, organa rozpoznawcze powinny nieprzerwanie śledzić charakter działań przeciwnika oraz jego reagowania na dezinformację.

Zakończenie

Działalność rozpoznawcza zależy od wielu czynników. Można tu wymienić tak oczywiste czynniki jak charakter wykonywanego zadania bojowego, szczebel dowodzenia, stopień wyszkolenia i zgrania osób funkcyjnych (komórek rozpoznawczych), czy ilości czasu posiadanego na przygotowanie działań rozpoznawczych. Czynnikiem często pomijanym jest czynnik ludzki w rozumieniu indywidualnego podejścia – dowódcy, szefa komórki rozpoznawczej – jeśli chodzi o organizowanie działalności rozpoznawczej.

Przedstawiony przegląd problemów nie stanowi próby narzucania idealnego wzorca prowadzenia działalności rozpoznawczej na szczeblach taktycznych. Jednak ze względu na wiele poruszanych problemów może nie tylko przyczynić się do ustalenia pewnych pojęć i wyjaśnienia zagadnień, ile do wzbudzenia nowych wątpliwości i trudności w dziele organizowania działalności rozpoznawczej. Może to wywołać przynajmniej zainteresowanie *działalnością rozpoznawczą, działaniami rozpoznawczymi* oraz coraz bardziej aktualizującą się problematyką walki informacyjnej.

BIBLIOGRAFIA

1. Borkowski J.: Jurasik R., Psychologia dowodzenia, Warszawa 1997 r.
2. Bujak A., Śliwa Z. Działania bojowe związku taktycznego i oddziału w specyficznych środowiskach, Warszawa 1999 r.
3. Ciborowski L. Walka informacyjna, Toruń 1999 r.
4. Ciborowski L., Kierowanie obroną państwa i dowodzenie wojskami, Warszawa 1998 r.
5. Clausewitz C., O wojnie, Warszawa 1995. r
6. Dęga Cz., Uzbrojenie i pole walki wojsk lądowych do 2020 roku, Warszawa 1995 r.
7. Działania specjalne, Warszawa 1985 r.
8. FM-34-1, Intelligence and electronic warfare operations, Headquarters Departments of the Army, Washington DC 1994 r.
9. FM-34-60, Counterintelligence, Headquarters Departments of the Army, Washington DC 1994 r.
10. FM-34-130, Intelligence Preparation of the Battlefield, Headquarters Departments of the Army, Washington DC 1994 r.
11. FM-5-105, Topographic Operations, Headquarters Departments of the Army, Washington DC 1993 r.
12. Grzelak Cz., Stańczyk S., Zwoliński S. Bez możliwości wyboru, Warszawa 1993 r.
13. J. L. Bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych w świetle walki informacyjnej, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 99/3
14. K. B. Tendencje rozwojowe bojowych wozów rozpoznawczych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 2/97
15. Kaczmarek W., Ścibiorek Z., Przyszła wojna - jaka?, Warszawa 1995 r.
16. Kisiel J.: Rozpoznanie wojskowe, Warszawa 1998 r.
17. Kulczyński S. Organizacja, działania i szkolenie pododdziałów specjalnych w siłach zbrojnych wybranych państw, Warszawa 1992 r.
18. Kotarbiński. T., Traktat o dobrej robocie, Wrocław 1982 r.
19. Kwećka R., Nowak A. Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informacyjnym, rozprawa doktorska, AON. Warszawa 1994 r.

20. Koziej S., Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993 r.
21. Lach Z., Łaszczyk A., Nowak Z. Ocena terenu wg NATO, Warszawa 1999 r.
22. Michniak J., Wisz A. Bezpieczeństwo i ochrona informacji w wojskowych sieciach telekomunikacyjnych i zautomatyzowanych systemach dowodzenia, Warszawa 2000 r.
23. NATO AAP-6 (U).
24. Nazieźbło J. Sycylia 1943, Warszawa 1995 r.
25. Podkowski A. Zasady i techniki perswazji w działaniach psychologicznych w walce zbrojnej, Warszawa 1998 r.
26. Podkowski A. Działania psychologiczne WP w walce zbrojnej, Warszawa 1997 r.
27. Praktyczny Słownik Współczesnej Polszczyzny, wyd. Kurpisz, Poznań 1997 r.
28. Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1978 r.
29. Słownik Poprawnej Polszczyzny, PWN, Warszawa 1980 r.
30. Regulamin działań wojsk Lądowych, Warszawa 1999 r.
31. Sienkiewicz P. Modelowanie bezpieczeństwa systemów, Zeszyty Naukowe AON, 1991 nr 3-4
32. Słownik Współczesnego Języka Polskiego, wyd. Wilga, Warszawa 1996 r.
33. Szmyd R. Motocyklowy zwiad w Wojsku Polskim, Warszawa 1999 r.
34. Szmyd R. Rozpoznanie w przeciwwuderzeniu związku operacyjnego, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994 r.
35. Szmyd R. Rozpoznanie w przykładach bojowych, Warszawa 1990 r.
36. Sztuka wojenna sił zbrojnych uczestniczących w wojnach lokalnych i ważniejszych konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej, Warszawa 1997 r.
37. Świniarski J. O naturze bezpieczeństwa, Warszawa 1997 r.
38. Toffler A. i H., Trzecia fala, Warszawa 1997 r.
39. Toffler A. i H., Wojna i antywojna, Warszawa 1997 r.
40. Walka radioelektroniczna w Siłach Zbrojnych RP, Warszawa 1997 r.

PUBLIKACJE AKADEMII OBRONY NARODOWEJ

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa, tel./faks 681 37 52

- H. Binkowski, A. Ciupiński – Polityka obronna i siły zbrojne partnerów Polski z Grupy Wyszehradzkiej
- R. Bojarski – Operacja obronna
- R. Bojarski – Główne problemy działań operacyjnych
- J. Brzozowski – Metodyka zajęć grupowych
- A. Bujak – Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – Wczesne ostrzeganie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego
- J. Czaja – Stolica apostolska wobec integracji europejskiej
- A. Dawidczyk – Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.
- W. Drażczyk – Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych
- Działania (operacje) połączone. Materiały z konferencji naukowej
- M. Gąska – Kompetencje organów władzy wykonawczej w dziedzinie obronności państwa i sił zbrojnych
- M. Gąska, A. Ciupiński – Międzynarodowe prawo humanitarne
- M. Gąska – Obronność w aktach prawnych RP
- J. Gotowała – Lotnictwo XXI wieku
- J. Groskrejc – Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów
- J. Groskrejc – Nauczyciel w edukacji. Funkcje – kompetencje – koncepcje kształcenia
- J. Halik – Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej
- H. Herman – Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej
- M. Huzarski (red.) – Taktyka ogólna wojsk lądowych
- K. Jałoszyński – Terroryzm antyizraelski
- K. Jałoszyński – Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?
- K. Jałoszyński – Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych
- J. Janczak – Zakłócanie informacyjne
- T. Jemiolo – Globalizacja. Szanse i zagrożenia
- T. Jemiolo, K. Malak (red.) – Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej
- A. Jóźwiak, Cz. Marcinkowski – Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych
- L. Kanarski, P. Gawliczek – Przywództwo w armiach NATO
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych
- J. Kardas, K. Loranty – Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej
- J. Kardas – Edukacja kadr administracji publicznej na Wyższych Kursach Obronnych
- Cz. Kącki – Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu
- W. Kitler (red.) – Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP
- W. Kitler – Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System (rozprawa habilitacyjna)
- Z. Klawitter – Wybrane aspekty systemu dowodzenia brygady zmechanizowanej (pancernej) w działaniach taktycznych
- T. Kocharński – Logistyka międzynarodowa
- S. Korzeniowski – Żandarmeria wojskowa
- M. Kosiński – Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym
- M. Kozub – Lotnictwo w operacjach połączonych
- M. Kozub – Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie
- J. Kręciń – Metodyka pracy sekcji dowodzenia stanowiska dowodzenia oddziału i związku taktycznego
- R. Kwecka – Informacja w walce zbrojnej
- L. Łukaszuk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa
- T. Majewski – Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych
- J. Marczak (red.) – Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP
- Z. Maślak, K. Kozłowski, P. Krawczyk – Podstawy użycia lotnictwa myśliwskiego
- Z. Maślak (oprac.) – Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia. Materiały z sympozjum naukowego
- W. Michalak – Dominacja z powietrza

- J. Michniak (red.) – Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)
- G. Nowacki – Informacja w walce zbrojnej. Materiały z sympozjum naukowego
- G. Nowacki – Strategiczne siły jądrowe wybranych państw
- G. Nowacki – Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej
- E. Nowak – Gospodarowanie zasobami majątkowymi
- I. Nowak – Wybrane problemy historii polskiej techniki wojskowej XX wieku. Sprzęt i środki wojsk chemicznych
- M. Obrusiewicz – Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – Umieędzynarodowiony konflikt wewnętrzny
- J. Placzek – Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000
- J. Placzek (red.) – Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia
- A. Polak – Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920–2002)
- Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów (praca zbiorowa)
- K. Przeworski – Ewakuacja jako sposób ochrony ludności
- A. Radomyski – Zagrożenie śmigłowcowe dywizji zmechanizowanej
- S. Sadowski – Podstawowe zagadnienia teorii walki zbrojnej
- P. Sienkiewicz – 5 wykładów
- A. Skrabacz – Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.
- Z. Skwarek – Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania
- K. Słaboń – Sytuacja jeńców wojennych w konflikcie iracko-irańskim (1980–1988)
- J. Słowik – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w natarciu
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego (praca zbiorowa)
- Słownik terminów z zakresu psychologii (praca zbiorowa)
- M. Soloducha, P. Malinowski – Użycie artylerii w szczególnych rodzajach działań bojowych
- H. Spustek – Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego
- Z. Stachowiak – Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)
- R. Stępień (red.) – Edukacja w wyższych szkołach wojskowych
- M. Strzoda, N. Prusiński – System dowodzenia. Terminologia. Część I
- R. Szpyra – Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw
- B. Szulc, T. Majewski (red.) – Rozwój kompetencji kierowniczych.
- Pomiar motywacji studentów i absolwentów AON do rozwoju kompetencji kierowniczych
- E.A. Wesolowska, A. Szerauc (red.) – Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo
- J. Wolejszo, Z. Fioła – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia brygady zmechanizowanej
- Wojsko wobec polskiego października '56. Rezolucje, uchwały, listy (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa)
- J. Wojtasik (red.) – Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku
- E. Zabłocki – Współczesne siły powietrzne
- S. Zalewski – Służby specjalne w państwie demokratycznym
- W. Zawadzki, T. Majewski, N. Prusiński – Informacyjne uwarunkowania procesu decyzyjnego
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – Operacje pozawojenne sił powietrznych
- J. Zieliński (red.) – Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej
- J. Zuziak – Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie
